

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

1

Hlavní úkoly vojenských škol

Stejně jako v celé armádě, tak i ve vojenských školách, se staly závěry XVII. sjezdu KSČ a celoarmádního stranického aktivu podnětem pro rozvoj široké politické a pracovní aktivity velitelsko-pedagogického sboru, posluchačů, žáků a všech ostatních příslušníků vojenských škol.

Potřeba zkvalitňování výchovy a vzdělávání odborníků pro ČSLA vyplývá zejména z požadavku na zvyšování její bojové pohotovosti při zajištění obrany a další výstavby rozvinuté socialistické společnosti.

Vojenské školy se zapojily do celospolečenského zápasu o vysokou kvalitu a efektivnost veškeré činnosti. To se příznivě odráží v dalším prohlubování a zkvalitňování výchovně vzdělávacího procesu, který umožňuje posluchačům a žákům správně se orientovat ve stále složitějších mezinárodně politických otázkách, vojenských procesech a jevech a zabezpečuje cílevědomě zkvalitňování úrovně připravenosti důstojnického sboru k praktickému výkonu funkcí u vojsk jako jednoho ze základních předpokladů zvyšování bojové síly ČSLA.

Přes řadu pozitivních výsledků, kterých bylo dosaženo při realizaci vojensko-politické linie XVII. sjezdu KSČ, platí i pro vojenské školy kritická slova, která zazněla ve zprávě předsednictva na 5. zasedání ÚV KSČ: „Z těchto hledisek se pomalu a nekomplexně uskutečňují kvalitativní změny ve výchovně vzdělávacím procesu na všech stupních a druhích škol. S větší koncepčností je potřebné dosáhnout, aby výchova a vzdělávání byly trvale otevřeny všemu novému a pokrokovému a lépe odpovídaly nejenom současným, ale i budoucím potřebám rychlejšího uplatňování vědeckotechnického pokroku.“

Proto je zapotřebí právě v tomto období, kdy se vojenské školy zabývaly přípravou a plánováním nového školního roku 1987—1988, aby důsledně a kriticky zhodnotily své dosavadní výsledky a přijaly promyšlená opatření k realizaci záměrů vytyčených velením ČSLA k dalšímu zkvalitňování výchovně vzdělávacího procesu, jeho vysoké efektivnosti a účinnosti. Cílem je kvalitní připravenost absolventů k výkonu jim stanovených funkcí u bojových útvarů. Přitom je nutné promýšlet, jak co nejlépe využít nových podmínek, které velení ČSLA pro vojenské školy na další období vytvořilo.

Prvořadým úkolem vojenských škol je zabezpečit další zvyšování účinnosti komunistické výchovy, především soustavným prohlubováním jednoty ideové, pracovní a mravní výchovy.

Činnost všech příslušníků velitelsko-pedagogického sboru i celé prostředí vojenských škol musí ještě výrazněji směřovat k tomu, aby se posluchači a žáci na základě osvojování marxisticko-leninského světového názoru naučili tvůrčímu myšlení, aby pochopili politiku KSČ a důsledně realizovali závěry jejího XVII. sjezdu tak, že se jejich politické přesvědčení projeví v odpovědném plnění studijních úkolů a služebních povinností a v aktivním vztahu k armádě a vojenskému povolání.

Bude třeba dále zkvalitňovat výchovu k socialistickému vlastenectví a internacionalismu, dosáhnout, aby si všichni posluchači a žáci hluboce uvědomili, že bratrská spolupráce se státy socialistického společenství a pevné nerozborné přátelství se Sovětským svazem tvoří základní kámen naší bezpečnosti a dalšího rozvoje naší socialistické vlasti.

Ve všech oblastech činnosti vojenských škol je nutné trvale prohlubovat a upevňovat vedoucí úlohu KSČ a posilovat základní organizace strany.

Mimořádnou pozornost je třeba věnovat výchově posluchačů a žáků k věrnosti revolučním a bojovým tradicím dělnické třídy, KSČ, KSSS a Československé lidové armády.

Při naplňování závěrů XVII. sjezdu KSČ ve vojenských školách je nutné se orientovat na prohlubování jednoty vzdělávání a výchovy, na dosažení vysoké odborné a politické úrovně absolventů vojenských škol, na prohlubování jejich odpovědnosti za obranu socialistické vlasti a na to, aby byli připraveni i k angažované činnosti v občanském životě.

Je zapotřebí se zamýšlet zejména nad organizací výchovně vzdělávacího procesu. Musíme dosáhnout toho, aby posluchači a žáci dokázali využívat získaných vědomostí, praktických návyků a zkušeností, aby si uměli vytvářet vlastní názor a ten zdůvodňovat a obhajovat. Je také nutné dále posilovat spolupráci vojenských škol s vojskovou praxí, pro kterou absolventy připravujeme. Jejich úspěšnost je pro nás základním měřítkem kvality práce vojenských škol.

Rostoucí složitost vedení ozbrojeného zápasu, rychlý vědeckotechnický pokrok a s tím související rozvoj zbraňových systémů a modernizace vojenské techniky zvyšují nároky na úroveň vojenskoodborné a technické přípravy posluchačů a žáků. Ta musí být organizována na základě nejnovějších poznatků vojenskoteoretického myšlení a vědeckotechnického rozvoje, v jejímž obsahu se musí stále více uplatňovat nejnovější poznatky z rozvoje jednotlivých vědních oborů, zejména mikroelektroniky, laserové techniky, optoelektroniky a kybernetiky.

Naším cílem musí být příprava vysoce kvalifikovaných kádrů, které mají hluboké teoretické vědomosti, potřebné praktické návyky a dovednosti ve svém oboru, jsou způsobilé organizovat bojovou činnost vojsk a velet vojskům, mistrně ovládat a využívat nejmodernější výzbroj a bojovou techniku a schopny dále zvyšovat svou politickou a vojenskoodbornou připravenost k plnění složitých a náročných úkolů vojskové praxe.

Zvláštní pozornost vzhledem k náročným požadavkům vojenské služby je třeba věnovat otázkám zvyšování a prohlubování kvality vojenské výchovy posluchačů a žáků. Výrazněji formulovat jejich velitelské a metodické schopnosti, dovednosti a návyky potřebné k praktickému řízení života vojenských kolektivů podle základních řádů a předpisů k upevňování vojenské kázně v jednotkách,

při plnění úkolů a funkčních povinností, které souvisejí s ošetřováním a provozem techniky, plánováním, praktickým řízením a prováděním bojové a politické přípravy, včetně znalosti problematiky materiálního a finančního zabezpečení.

V současné době vystupuje stále více do popředí psychická připravenost vojáků k vedení soudobého boje. I tuto stránku přípravy budoucího velitele a odborného funkcionáře je třeba ve školách podstatně zkvalitnit. To znamená uskutečňovat výcvik v náročných podmínkách blízkých reálné bojové činnosti tak, aby posluchači a žáci sami poznali psychickou zátěž možného boje, dovedli překonávat nebezpečí, snášet napětí a strádání, ale současně se naučili tuto závažnou problematiku metodicky správně začleňovat do zaměstnání, která připravují a řídí.

Významnou podmínkou vojenské výchovy posluchačů a žáků je přísný pořádek a organizace režimu života školy ve smyslu základních řádů ozbrojených sil ČSSR. Je třeba dosáhnout toho, aby se vojenské školy staly vzorem v kázní a organizovanosti života podle základních řádů, aby veškerý život ve vojenských školách výrazněji formoval osobnost vojáka z povolání a vedl posluchače a žáky k praktické realizaci základních řádů, upevňování velitelských a metodických návyků potřebných pro praxi u vojsk, včetně jejich vztahů k plnění studijních povinností, k vojenské službě a k uvědomělé kázní.

V současné době se dokončuje inovace obsahu vzdělávání ve vojenských vysokých školách. Je potřebné dosáhnout toho, aby nová učební dokumentace vytvářela předpoklady k dalšímu zkvalitnění přípravy důstojníků v souladu s potřebami vědeckotechnického rozvoje. Musí být udělaný takové úpravy, aby teoretické vzdělávání vyúsťovalo do budoucí praktické činnosti absolventů, aby posluchači a žáci získávali kromě teoretických vědomostí potřebné praktické návyky a dovednosti, aby se zvýšila jejich připravenost vykonávat nástupní funkce. K tomu jsou školy vybaveny potřebnou bojovou technikou, zbraněmi a kvalitní učební a výcvikovou základnou.

Na realizaci výchovně vzdělávacího procesu při naplňování požadavků profilů absolventů vojenských škol se rozhodujícím způsobem podílejí příslušníci jejich velitelského a pedagogického sboru. Úloha učitelů je nezastupitelná. Kromě vlastní výukové činnosti se promítá v celé řadě stránek tohoto procesu, především při formování osobnosti posluchačů a žáků, jejich získávání pro aktivní politickou a různorodou zájmovou a tvořivou činnost, vedení k samostatnosti. Proto je věnována velká pozornost přípravě učitelů vojenských škol, prohlubování jejich metodických zkušeností, zvyšování kvalifikace, zdokonalování jejich pedagogicko-psychologických znalostí, udržování těsného styku s praxí vojsk.

Do práce s mladými a začínajícími učiteli a veliteli je třeba zavést pevnější systém, který jim umožní pod vedením zkušených velitelů a učitelů v počátečním období činnosti ve škole zvládnout aktuální otázky školské politiky KSČ, nové poznatky daného vědního oboru, praktickou aplikaci osvědčených principů a metod výchovně vzdělávacího procesu a základní pedagogické dovednosti v práci učitele ve výuce i v době mimo zaměstnání. Za jednu z trvalých forem sepětí školy s praxí považujeme pravidelné vysílání učitelů na praxe, stáže a cvičení vojsk.

Cílevědoměji musíme rozvíjet vědeckovýzkumnou činnost vojenských vysokých škol a zapojovat do ní široký okruh vědeckopedagogických pracovníků a posluchačů a jejich výsledků využívat k prohloubení kvality výchovně vzdělávacího procesu.

Ve vojenských školách máme vytvořeny potřebné podmínky k tomu, aby si posluchači a žáci mohli osvojit potřebné politické, vojenskoteoretické a vojenskoodborné vědomosti, získali potřebné praktické návyky a dovednosti nezbytné pro život a činnost důstojníka a praporčíka ČSLA.

Systém přípravy kádrů ve vojenských školách je stabilizovaný, přitom však natolik otevřený, že dovoluje reagovat na další požadavky na školení vojenských kádrů. Průzkumy z práce absolventů vojenských škol nám potvrdily, že vojenské školy své poslání plní. Přesto se však s výsledky nemůžeme uspokojovat a musíme hledat další cesty ke zdokonalení výchovy a vzdělávání s cílem zlepšit zejména metodickou a psychologickou připravenost absolventů a dále prohlubovat jejich schopnost rychle zvládnout nástupní funkce.

Základní principy prognózování vojenské síly státu

V marxisticko-leninské filozofii je metodologie chápána jako systém nejobecnějších principů, používaných k řešení složitých teoretických a praktických úkolů. Metodologie je současně učením o metodách. V sovětské filozofické encyklopedii je definován pojem metodologie jako filozofické učení o metodách poznání a přetváření skutečnosti, aplikace principů světového názoru na proces poznání, na duchovní tvorbu vůbec i na praxi. Dialektickomaterialistická metodologie je návodem k tvůrčímu poznávání, prognózování a přetváření světa v souladu s objektivními zákony jeho vývoje.

Metodologie je vždy dialekticky spjata se světónázorovými pozicemi a východisky subjektu poznávací a praktické činnosti. Určující stránkou jejich dialektického vztahu a vzájemného působení je světový názor. Vědecký světový názor — marxismus-leninismus — plní kromě funkce světónázorové současně i funkci metodologickou.

Skutečně nejobecnější metodologií vědecké poznávací činnosti (včetně prognózování jako zvláštního druhu poznání) a praktické činnosti — tedy metodologií vlastních součástí marxismu-leninismu, nejobecnější metodologií přírodních i společenských věd

i nejobecnější metodologií praktické činnosti, včetně praxe vojenské — je materialistická dialektika, kterou V. I. Lenin nazval „živou duší“ marxismu.

Dalším prvkem systému vědecké metodologie jsou obecné vědní teoreticko-metodologické principy a obecné vědní metody.

Konečně jsou to i speciální vědní metodologické principy a speciální vědní metody poznávací a praktické činnosti, rozvíjené a využívané zpravidla jedním nebo několika příbuznými obory poznání a praktickou přetvářející činností.

V tomto článku objasním některé aspekty metodologie prognózování vojenské síly státu. Vzhledem ke složitosti řešené problematiky a rozsahu článku budu vycházet z relativně ustáleného vymezení vojenské síly státu v současné marxistické literatuře a objasním především význam základních principů materialistické dialektiky a principů prognostických, kterých je možné využít při prognózování vojenské síly státu. Součástí metodologie marxistické prognostiky jsou i obecné a speciální prognostické metody. Článek však nedovoluje rozebrat některé z těch, kterých lze využít při prognózování vojenské síly státu.

Vojenská síla státu jako objekt prognózování

Vojenská síla státu [společensví] jako objekt prognózování je souhrn všech materiálních a duchovních sil státu (společensví států) a jeho schopnost mobilizovat tyto síly k dosažení cílů války. V sovětské

vojenské vědě je považována vojenská síla jako souhrn reálných materiálních a duchovních možností společnosti, kterých využívá třída, stát k vedení války nebo k řešení jiných mezinárodních i vnitřních úko-

lů s použitím ozbrojených sil. Bezprostředně vyjadřuje vojenskou sílu armáda státu, její schopnost být nástrojem politiky.

Vojenská síla státu (společenství států) představuje složitý systém všech materiálních a duchovních sil a schopností mobilizovat je k dosažení cílů války nebo k řešení jiných významných úkolů. Je ovlivňována ekonomickými, sociálními, vědeckotechnickými, morálně politickými, demografickými a dalšími možnostmi státu (společností). Bezprostředně je vyjadřována ozbrojenými silami, jejich schopností splnit úkoly, stanovené politickým vedením.

Vojenská síla státu by byla realizována především (nikoli však pouze) v průběhu války. Proto je významné již v době míru vytvářet prognózy budoucí vojenské síly vlastní i nepříteli.

Vojenská síla jako objekt prognózování je veličinou dynamickou, proměnlivou a bohatě strukturovanou.

Metodologický význam základních principů materialistické dialektiky při prognózování vojenské síly

Má-li být prognózování vojenské síly státu vědecké, musí uplatňovat metodologii marxistické prognostiky jako souhrn obecných principů, metod a zákonitostí rozvoje vědeckého předvídání, rozpracovaných na základě dialektického a historického materialismu. Především je nutné uplatňovat nejobecnější metodologii — materialistickou dialektiku, která umožňuje objasnit vývoj přírody, lidské společnosti i myšlení, zejména proto, že: „... chápe věci a jejich pojmové odrazy především v jejich souvislosti, v jejich sřetězení, v jejich pohybu, v jejich vzniku a zániku...“ (Marx, K. — Engels, B.: Spisy, sv. 20, Praha 1966, s. 46). Jako taková je důležitým předpokladem vědeckého poznání a předvídání.

Vzhledem k zaměření článku se budu blíže věnovat objasnění metodologického významu principů materialistické dialektiky v procesu prognózování vojenské síly státu (společenství): principu všeobecné souvislosti a principu vývoje. Ze speciálních principů prognostických objasním význam variantnosti prognóz a principu souladu prognóz normativních a explorativních.

Jedním ze základních principů materialistické dialektiky, který má význam pro prognózování vojenské síly, je **princip všeobecné vzájemné souvislosti**. S ním souvisí ve vědeckém prognózování požadavek všestrannosti (komplexnosti).

Prognózování vojenské síly státu (koalice), má-li být co nejpřesnější, musí vycházet z principu všeobecné vzájemné souvis-

V procesu tvorby prognóz nás proto zajímá konkrétnější členění struktury vojenské síly státu. V článku vycházím z pojetí A. Dmitrijeva, který uvádí, že při charakteristice vojenské síly (obránného potenciálu) SSSR se obvykle vyčleňují ekonomický, sociální, duchovní (nebo morálně politický) a vědecký potenciál a také vlastní vojenský potenciál (viz Komunist vooružených sil, 1983, č. 3). Současně upozorňuje, že do obranného potenciálu bezprostředně spadá nikoli celý ekonomický, ale pouze jeho určitá část — vojenskoekonomický potenciál. Stejným způsobem je třeba brát v úvahu především vojenské aspekty sociálního, duchovního a vědeckého potenciálu. Pro vlastní proces tvorby prognóz je důležité respektovat, že po vypuknutí války a v jejím průběhu by se proporce výrazně kvantitativně i kvalitativně změnila a většina obsahu jednotlivých potenciálů by byla zaměřena pro potřeby vedení války.

losti a s ním úzce spjatého **požadavku všestrannosti (komplexnosti)**. Komplexnost prognózy představuje věcnou a metodickou propojenost jednotlivých komponent prognózy, charakterizujících všechny podstatné vývojové podmínky, významné pro určité rozhodnutí. Komplexnost prognózy je požadavkem procesu rozhodování, z jehož funkce vyplývá počet a rozsah dílčích prognóz, tvořících v komplexní prognóze sladěný systém.

To v současnosti vyžaduje vytvářet komplexní prognózy:

1. V oblasti vývoje vojenskopolitické situace vycházet zejména z toho, že vládnoucí ideologií a politikou v řadě vyspělých kapitalistických zemí se stal neokonzervatismus: ve Spojených státech, Velké Británii, NSR, Japonsku, Kanadě. Proniká do politiky a ideologie v Itálii a Norsku, stimuluje stupňující se agresivitu reakčních sil ve Francii, ovládá vnitřní a zahraniční politiku Izraele, Chile a jiných zemí.

Pro zahraniční politiku neokonzervatismu je příznačná přímá souvislost s politikou vnitřní. To se mimo jiné odráží v agresivní podstatě zahraniční politiky USA a jejich spojenců, která je zaměřena na posilování pozic USA v celém světě. Ignoruje zájmy národů, včetně zájmů amerického lidu, vyvolává vážné mezimperialistické rozpory i konflikty s rozvojovými zeměmi. Pokouší se potlačovat národně osvobozenecký boj. Usiluje o ochromení procesu uvolňování a o jeho nahrazení vyhrožováním a vměšováním do vnitřních záležitostí

jiných zemí. Sílicí tendence k násilí a válkám se v poslední době projevuje stupňováním příprav na „definitivní“ válečné zúčtování se všemi odpůrci, především se světovým socialismem. Důležité je, že nehlubší příčina neokonzervatismu, jeho ideologie a zejména politiky, spočívá v dalším vyhození všeobecné krize kapitalismu. Při tvorbě prognóz je důležité vycházet z toho, že neokonzervatismus není „módní“ záležitost, ale bude představovat dlouhodobější proces, promítající se v militantním charakteru zahraniční politiky imperialistických zemí.

2. V oblasti vojenské vytvářet prognózy vývoje strategických prostředků prvního úderu USA, nových druhů zbraní hromadného ničení, prostředků pro vedení války v kosmu i plnění programu růstu sil všeobecného určení a systémů vysoce účinných konvenčních zbraní. Komplexnost prognóz a tím i jejich vyšší přesnost vyžaduje vycházet z co nejvíce elementů, stránek a vztahů mezi nimi, z celkové analýzy, z vojenskostrategické rovnováhy mezi SSSR a USA a vojenských příprav USA a jejich spojenců v NATO na válku.

Na XXVII. sjezdu KSSS bylo uvedeno, že cílem „není předvídat budoucnost v celé mnohotvárnosti jejich konkrétních projevů. Taková snaha by byla marná. Obdobně však platí i to, že uplatňovat správnou, vědecky zdůvodněnou politiku je možné jen tehdy, jestliže jasně chápeme klíčové tendence reálné skutečnosti. Hluboce vniknout do dialektiky událostí, do jejich objektivní logiky, umět vyvozovat správné závěry odrážející časový vývoj není snadné, ale je to naléhavě nutné.“ (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1986, s. 8.)

Dalším výchozím principem materialistické dialektiky je **princip vývoje**. V. I. Lenin poukazyval na to, že je třeba „... nezapomínat na základní historickou souvislost, pohlížet na každou otázku z toho hlediska, jak určitý jev v dějinách vznikl, jakými hlavními etapami prošel tento jev ve svém vývoji a z hlediska tohoto jeho vývoje se podívat, čím se věc stala nyní.“ (Lenin,

V. I.: Spisy, sv. 29. Praha 1955, s. 467.) Princip vývoje umožňuje na základě analýzy minulého a současného vývoje odhalit tendence vývoje v budoucnosti.

Vědecké prognózování vojenské síly musí vycházet z dialektickomaterialistického chápání podstaty, zdrojů a tendencí jejího vývoje. Metodologický význam principu vývoje při prognózování vojenské síly potenciálního nepřítele spočívá v tom, že na základě zjištění zdrojů jejího vývoje, včasného objevení „zárodků“ nových prvků, analýzy jejich významu a stanovení tendencí jejich dalšího vývoje je možné předvídat celkovou vojenskou sílu nepřítele v budoucnosti. Je potřebné současně zdůraznit, že kvalitativně nové rysy vojenské síly mohou být zpočátku kvantitativně bezvýznamné, po určitou dobu dokonce „slabší“, než staré. Nové rysy a prvky vojenské síly mohou být po svém objevení chápány dokonce i jako nahodilé. Při svém vzniku mohou vystupovat často ve staré formě nebo se mohou naopak uchylovat pouze k „napodobování“ nového. Působí přitom velmi výrazně tendence nepřítele utajovat skutečné parametry vojenské techniky a jiné údaje o kvantitě a kvalitě prvků vojenské síly. Na druhé straně mohou být některé stránky (z politických, komerčních a jiných důvodů) záměrně zveličovány. To vše ztěžuje celý proces prognózování.

Jednotlivé potenciály vojenské síly i vojenskou sílu jako celek není možné vědecky předvídat bez zjištění genetických vztahů s jinými jevy a procesy, bez objasnění příčin a podmínek, za nichž daný jev vzniká a vyvíjí se. Principu vývoje je cizí abstraktní a ahistorický přístup. Daný jev nebo událost musí být zkoumány v konkrétní historické situaci a podmínkách. V současnosti je při prognózování vojenské síly USA a jejich spojenců důležité analyzovat další vývoj po jednostranném rozhodnutí USA porušit smlouvu SALT 2, neboť toto rozhodnutí je diktováno snahou Washingtonu porušit vojenskou rovnováhu mezi SSSR a USA a zajistit si vojenskou převahu, jak se uvádí v prohlášení vlády SSSR z 5. 12. 1986.

Význam speciálních prognostických principů pro prognózování vojenské síly

Při prognózování vojenské síly státu je možné využít řady speciálních prognostických principů. Prvním z nich je **princip variantnosti**, který vyžaduje vypracování více variant možného budoucího vývoje vojenské síly vlastní, potenciálního nepřítele i dalších států v různých regionech světa. Objektivním základem tohoto principu je dialektickomaterialistické pojetí materiální

jednoty světa a všeobecné souvislosti a vzájemné podmíněnosti jevů a procesů a tedy i polyvariantnost budoucnosti.

Na rozdíl od minulosti, která již byla, a to jediná a je uzavřena a historicky jednovariantní, budoucnost ještě nebyla a skýtá v rámci zákonitě nutnosti mnohotvárné možnosti. Předvídací subjekt má před sebou „ne jednu“, někým nebo něčím

předurčenou budoucnost, ale nekonečné množství „budoucností“, z nichž se konečnou (v důsledku vzájemného působení nejrůznějších faktorů) realizuje pouze jedna.

V procesu prognózování vojenské síly (navíc v podmínkách činnosti antagonisticky protichůdně zaměřených sil a tendencí) nemůže být prognózování vždy jednoznačné. Pak musí být výsledkem prognózování možné varianty budoucí vojenské síly. Prognózování různých možných variant budoucí vojenské síly (nepřítel i vlastní) je velmi důležité pro praktickou politickou a vojenskou činnost, kdy je třeba počítat s možností, že dojde např. k nebyvající dynamickému rozvoji některého prvku vojenské síly. Na základě toho je potřebné vytvářet takové podmínky a opatření, aby rozvoj vojenské síly (promítající se velmi výrazně do poměru sil) byl pro nás „příznivý“, jinými slovy ovlivňovat vývoj směrem pro nás žádoucím.

Je velmi obtížné prognózovat všechny možné varianty vývoje vojenské síly v budoucnosti. To však nemůže znamenat oslabení praktické prognostické činnosti, ale naopak vyžaduje od předvídajícího subjektu, aby permanentně sledoval a analyzoval vojenskou sílu vlastní i potenciálního nepřítele (její jednotlivé prvky) a další vývoj. Významné je analyzovat zkušenosti z lokálních válek imperialismu z hlediska použití nových druhů vojenské techniky, způsobů vedení války, morálně politického stavu vojsk aj., neboť právě tyto události zpravidla „signalizují“ vývoj v budoucnosti.

Budoucí vojenská síla je pak vyjadřována zpravidla ve formě variant, z nichž subjekt řízení a rozhodování vybere optimální variantu.

Významný je i **princip souladu normativních a explorativních prognóz.** Prognózování vojenské síly státu (společensví) nepřítel i vlastní, je vždy dialekticky spjato s politickým prognózováním. Je spjato s určitými vojenskopolitickými cíli. Podle cílů, kterými mají sloužit, rozlišujeme obecně prognózy: varovné, normativní a explorativní.

Zajímavé jsou především dva typy prognóz.

Normativní prognózy vycházejí z toho, co má být, z předem daných cílů, které představují normu, k níž v prognózování hledáme cesty. Jsou to prognózy, které charakterizují žádoucí, z hlediska subjektu optimální stav jevu nebo procesu v budoucnosti. Normativní prognózování vychází z předem vytyčených cílů. To představuje normu pro uživatele prognózy (bývá označováno rovněž jako cílové prognózování).

Normy a cíle, k nimž prognóza hledá a hodnotí možné variantní cesty (způsoby) jejich dosažení, mohou být, pokud jde o prognózování vojenské síly:

— taková úroveň vojenské síly socialistického státu (společensví socialistických států), která zabezpečí, aby vojenské síly nemuselo být použito, aby plnila svou funkci již ve stavu potenciálním,

— zvyšování účinnosti vojenské síly státu růstem kvalitativních ukazatelů jednotlivých jejích prvků bez dalšího zvyšování kvantitativních parametrů nebo eliminací nežádoucích objektivních a subjektivních činitelů,

— změny v úrovni vojenské síly, adekvátní vývoji vojenskopolitické situace v budoucnosti (zostřování nebo zmírňování mezinárodního napětí) a další varianty.

Explorativní prognózy jsou založeny na rozboru vývojových variant známých jednotlivých potenciálů vojenské síly státu a odhadování jejich dalšího rozvoje z hlediska budoucí vojenskopolitické situace ve světě nebo v jeho jednotlivých regionech i z hlediska „samovývoje“ vojenské síly jako celku v budoucnosti. Explorativní prognózy analyzují existující zdroje rozvoje vojenské síly, prosazují se tendence v vývoji jednotlivých jejích prvků. Tyto prognózy odpovídají na otázku, jakým směrem se ubírá vývoj. Nehodnotí důsledky z hlediska možnosti narušení vojenskopolitické rovnováhy, vlivu na celkovou vojenskopolitickou situaci, ale vyjadřují směr vývoje.

Explorativní prognózování se tedy vyznačuje tím, že jeho hlavním cílem není hodnocení důsledků vývoje vojenské síly, ale zjišťování jakým směrem a s jakou intenzitou se vyvíjí ten či onen prvek vojenské síly nebo vojenská síla jako ucelený systém. Popisují množinu politických, ekonomických, vědeckých a jiných „vlastních vojenských“ vývojových podmínek posilování, urychlování nebo retardace vývoje vojenské síly, aniž by se předem hodnotily jejich důsledky. Bývají v prognostické literatuře označovány jako průzkumné nebo objevitelské (explorace — výzkum, průzkum).

Komplexnosti prognózy vojenské síly státu (společensví) se dosahuje mimo jiné konfrontací a srovnáním explorativních a normativních prognóz. Normativní prognózy nemohou být v rozporu s explorativními prognózami. Znamenalo by to, že cíle (norma) jsou nerealizovatelné. Mezi oběma typy prognóz existuje dialektická souvislost. Naplní-li se normativní prognózy, objeví se další možnosti budoucího vývoje vojenské síly, což ovlivní obsah explorativních prognóz.

Prognózy vojenské síly státu (společens-
ství) jsou svým obsahem **komplexní pro-
gnózy**. To znamená, že vždy obsahují řadu
oblastí (politickou, ekonomickou, vědec-
kotechnickou aj.) v dialektické souvislosti.
Komplexní prognózy se dosahuje **sladová-
ním** prognóz:

- jednotlivých prvků celkového poten-
ciálu státu (společensství) — ekonomického,
sociálního, morálně politického, vědeckého,
demografického a geografického,

- prvků vlastní vojenské síly státu,
- vývoje vojenskopolitické situace ve
světě,

- vojenskotechnických,
- budování ozbrojených sil i rozvoje vo-
jenského umění.

Komplexnosti se dosahuje rovněž integra-
cí a sladováním normativních a explora-
tivních prognóz, krátkodobých a dlouhodo-
bých, parciálních a globálních.

Předpokladem vědeckosti prognózování
vojenské síly státu (společensství) je, aby
předvídalý subjekt při tvorbě prognóz

respektoval a uplatňoval základní principy
materialistické dialektiky, obecné filozofic-
ké principy i specifické prognostické prin-
cipy v jejich dialektické souvislosti. Rovněž
musí uplatňovat v jednotě nejobecnější me-
todologii — materialistickou dialektiku
s metodologií speciálních věd, včetně vo-
jenské vědy a vojenské prognostiky. Platí
přitom plně závěr, obsažený v Nové redak-
ci Programu KSSS, že: „Principiálním a
ověřeným základem přírodovědného a spo-
lečenskovědního poznání byla a je dialek-
tickomaterialistická metodologie, kterou je
třeba nadále tvořivě rozvíjet a dovedné
uplatňovat ve výzkumné práci a ve spole-
čenské praxi.“ [XXVII. sjezd KSSS. Doku-
menty a materiály, Praha 1986, s. 164.]

Uplatňování obecné dialektickomateria-
listické metodologie obecných a speciál-
ních metod poznání a prognózování, obec-
ných a speciálních principů v jejich dia-
lektické souvislosti v procesu prognózování
vojenské síly patří k důležitým podmínkám
předcházení nevědeckosti, subjektivismu a
voluntarismu.

Únor 1948 a uplatňování leninských principů vojenské výstavby

Únor 1948 jako vyvrcholení procesu přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou v Československu byl součástí přeměn zahájených Velkou říjnovou socialistickou revolucí. Její 70. výročí jsme si s celým pokrokovým lidstvem připomínali bezprostředně před 40. výročím Vítězného února. Ve slavných únorových dnech v roce 1948 byla řešena a vyřešena nejdůležitější otázka každé revoluce, otázka moci. V dramatickém zápase, v němž bylo využito pokojných forem třídního boje, přešla moc plně do rukou dělnické třídy, která ji pod vedením Komunistické strany Československa uskutečňovala ve svazku s drobným a středním rolnictvem a pracující inteligencí. Tím byla zahájena kvalitativně nová, socialistická etapa ve vývoji našich národů. Především v tomto kontextu je Únor historickým mezníkem v dějinách českého a slovenského lidu, jehož odkaz je naplňován a rozvíjen zvláště dnes, při uskutečňování revolučních úkolů strategie urychlení sociálně ekonomického rozvoje, kterou přijal XVII. sjezd KSČ.

Význam Vítězného února vyniká nejen v politické, ekonomické a sociálně politické rovině, ale také ve vojenskopolitické oblasti. Únor vytvořil rozhodující předpoklady pro spolehlivé zajišťování obrany a bezpečnosti Československa. Nejen svými vnitropolitickými, ekonomickými a sociálními výsledky, ale především zahraničně politickou orientací zaměřenou na pevné přátelství a spojení se Sovětským svazem a ostatními státy vznikajícího socialistického společenství a zejména vlastními vojenskými opatřeními. Vojenskopolitický význam Února je tak spjat s novou etapou

obranu země, respektující dialektiku výstavby a obrany socialismu. Vznikly nové předpoklady pro vojenskou výstavbu státu a zvláště jeho ozbrojených sil.

Únor, do kterého armáda jako ozbrojená mocenská složka nezasahovala, ale jeho vývoj pozitivně ovlivnila zvládnutím situace ve vlastních řadách a důsledným plněním úkolů vnější obrany země na západní hranici, se stal mezníkem na cestě výstavby ČSLA jako armády nového socialistického typu. Plně se otevřela cesta k tomu, aby se ČSLA jako jádro ozbrojených sil stala spolehlivým mocenským nástrojem diktatury proletariátu při zajišťování obrany vůči vnějším i vnitřním nepřítelům.

Bezprostředně po Únoru vyvstala nutnost upevnit jeho výsledky, což platilo i pro ozbrojenou mocenskou složku státu. Bylo potřebné řešit i zcela nové úkoly výstavby socialistických ozbrojených sil. Pozornost se soustřeďovala především na formování velitelského sboru, dokončení jeho čistoty a na budování armády s ohledem na všestranné využívání sovětských vojenských zkušeností. Společným jmenovatelem upevnění pozic KSČ v armádě byl proces prosazování vedoucí úlohy strany a jejího vlivu na všechny oblasti armádního života, snaha o co nejtěsnější sepectví armády a lidu a o upevnění internacionálních vojenskopolitických svazků. Počáteční období upevnění výsledků Února se stále více překrývalo s vyjasňováním konkrétních perspektiv dalšího vývoje. Formování programu výstavby a obrany socialismu a jeho naplňování zpětně přispívalo k trvalému zakotvení výsledků revolučních přeměn i k jejich trvalému rozvíjení.

Ucelenou představu o konkrétních směrech socialistické výstavby v Československu dal IX. sjezd KSČ v květnu roku 1949, který stanovil rovněž hlavní směry budování socialistických ozbrojených sil. Při vymezování forem socialistických přeměn a jejich tempa sjezd vycházel z obecně platných principů výstavby socialismu. Základem vojenské politiky KSČ se stalo marxisticko-leninské učení o obraně socialistické vlasti a uplatňování leninských principů výstavby, řízení a činnosti ozbrojených sil socialistického typu. Přitom bylo využíváno bohatých zkušeností Sovětské armády. Posláním nově budované socialistické armády bylo v pevném spojení se Sovětským svazem a dalšími bratrskými zeměmi zajistit spolehlivou obranu mírové práce našeho lidu a tím příznivé podmínky socialistického rozvoje. K tomu směřovaly všechny úkoly stanovené armádě i její začleňování, spolu s ostatními ozbrojenými složkami, do branného systému státu.

Význam vojenskopolitických úkolů IX. sjezdu KSČ násobil vývoj mezinárodně politické situace, která byla vyostřována orientací imperialismu na tzv. studenou válku. Proto se dostaly zejména od počátku padesátých let vojenské úkoly do popředí realizace linie IX. sjezdu KSČ. Oproti plánu bylo nezbytné urychlit především výstavbu armády. K tomu přispěla podstatným způsobem mnohostranná sovětská pomoc, zahrnující zvláště přípravu kádru ČSLA na sovětských vojenských vysokých školách a akademích, technickou i další formy pomoci. Urychlené zvládnutí základů sovětské vojenské vědy se promítalo do každodenního vojenského života. Vyjadřovaly to i nové vojenské řády a předpisy vydané v roce 1950. Významná sovětská pomoc při rozvoji našeho obranného průmyslu umožnila vyrábět moderní techniku s využitím našich vlastních sil a prostředků. Rozhodující úlohu při posilování obranyschopnosti země sehrálo všestranné posilování stranického vlivu na všech úsecích, podílejících se na zajišťování obrany státu. I v armádě bylo potřebné prosazovat leninské normy stranického života, upevňovat její morálně politický profil a vysokou bojovou pohotovost, zvládnout nově zaváděnou techniku a cílevědomě rozvíjet výchovu v duchu socialistického vlastnictví a proletářského internacionalismu.

Urychlení dynamiky budování socialismu v Československu v první polovině padesátých let, zahrnující i oblast vojenské výstavby státu a jeho ozbrojených sil, ukázalo na zvýšenou potřebu tvrdého aplikování leninského plánu výstavby a obrany socialistické vlasti. Těchto zkušeností bylo využito v dalším zabezpečování obrany socia-

lismu, které přešlo od systému dvoustranných smluv k formě obrany společenství. V podmínkách rostoucí agresivity imperialismu a vytváření útočných protisocialistických bloků, začlenění NSR do NATO, vyzvala naléhavá potřeba vojenskopolitické spolupráce na kvalitativně vyšší základě. Konkrétním projevem této potřeby bylo vytvoření obranného svazku evropských socialistických států — Varšavské smlouvy v roce 1955.

Vstupem Československa do Varšavské smlouvy byly vytvořeny v podmínkách nastupující revoluce ve vojenství nové předpoklady ke komplexnímu zajišťování spolehlivé obrany státu v širokých internacionálních, politických, ekonomických, vědeckotechnických i vojenských vazbách. Základ obrany vytvářel širší možnosti pro zajišťování obranyschopnosti našeho státu, pro ucelenější uplatňování leninských principů vojenské výstavby, umožňovala sjednocovat názory na vojenskoodborné otázky rozvoje bratrských armád, na výchovu a výcvik vojáků, a to na základě různých forem spolupráce, mezi nimiž zaujala přední místo společná vojenská cvičení.

Varšavská smlouva se stala zárukou bezpečnosti našich národů při mírovém budování socialismu. Od samého začátku se Československo aktivně podílelo na všestranném zabezpečování společné obrany socialistického společenství. Aktivně přispívalo ke koordinaci zahraničně politické činnosti států Varšavské smlouvy, zúčastňovalo se všech jednání spojených s úsilím o vytvoření systému evropské kolektivní bezpečnosti a spolupráce, přispívalo k posilování jednoty socialistických zemí a semknutosti jejich vojenských sil.

Od počátku šedesátých let narůstaly nároky na rozvoj a aplikaci leninských principů vojenské výstavby, což kromě celospolečenských důvodů souviselo se specifikou vývoje revoluce ve vojenství. Vzrostla potřeba zkoumání mechanismu aplikace principů výstavby ozbrojených sil a jejich důsledné uplatňování ve všech člancích branného systému státu. Přes stabilnější vývoj v jejích sociálně politické části, v níž však postupně působily narůstající celospolečenské problémy, se dynamicky vyvíjela oblast aplikace principů organizačních, výchovy a výcviku, kterou daleko bezprostředněji ovlivňovaly výsledky vědeckotechnického rozvoje. Nové doktrinní názory, poprvé uceleně projednané v lednu roku 1960 v Sovětském svazu, ovlivnily celou sféru socialistického vojenství. Z nich čerpala KSČ při prohlubování socialistického charakteru našich ozbrojených sil, při zvyšování jejich bojové pohotovosti a připravenosti tak, aby byly schopny v úzké

součinnosti s ozbrojenými silami států Varšavské smlouvy odrazit agresora.

Dějiny vojenské politiky KSČ jednoznačně prokázaly, že práce strany při zajišťování vojenské výstavby státu a jeho ozbrojených sil byla úspěšná a přinášela odpovídající výsledky v té míře, jak se v konkrétních historických podmínkách dařilo uplatňovat a rozvíjet leninské zásady socialistické vojenské výstavby. Pokud byl proces jejich tvůrčího uplatňování narušen, následovaly deformace a komplikovala se cesta vpřed. Proto nebylo náhodné, že v závěru šedesátých let se právě vojenská politika stala jedním ze základních objektů útoků revizionistických a postupně i pravcových a protisocialistických sil, kterým se stále více dařilo ochromovat všechny mocenské nástroje státu. Útoky směřovaly proti vedoucí úloze KSČ, internacionálním zásadám obrany, proti vojenskodoktrinálním závěrům a nakonec proti všem základním zásadám a zkušenostem z dosažení vojenské výstavby socialistického státu. Poučení získané v jednom z nejsložitějších období v dosavadní historii KSČ prokázalo nezbytnost respektování dialektiky jednoty výstavby a obrany socialismu, při jehož budování má nezastupitelné místo marxisticko-leninská strana, a její neustálé rostoucí úlohy, ukázalo význam pevné jednoty a těsného sepětí KSČ s lidem, význam vědecky zdůvodněného programu rozvoje společnosti, zahrnujícího také vojenskou a zahraničněpolitické předpoklady mírového rozvoje naší společnosti.

Výrazné úsilí zaměřené na všestranné prohloubení socialistické vojenské výstavby státu a našich ozbrojených sil je spjato s vývojem Československa po XIV. sjezdu KSČ a v celých sedmdesátých letech. V době převládající tendence k uvolňování mezinárodně politického napětí, vrcholící v polovině sedmdesátých let, bylo zvlášť významné spojit mírové úsilí s nezbytným zajišťováním obranyschopnosti státu. K jejímu posílení a ke zvýšenému vynaložení vojenských prostředků nutil zosílený vývoj mezinárodní vojenskopolitické situace na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, vyvolaný postupem USA a jejich spojenců v NATO a nastolenou orientací imperialismu zaměřenou na konfrontaci se socialismem. V prudce se zhoršující situaci první poloviny osmdesátých let nebylo možné v zájmu udržení míru dopustit narušení vojenskostategické rovnováhy, o kterou se pokoušely USA a prosazovaly ji i v NATO.

Koncentrovaným výrazem vztahu k měnícím se objektivním podmínkám světového vývoje i vývoje socialismu bylo přijetí strategické linie urychlení sociálně ekono-

mického rozvoje, kterou rozpracoval XXVII. sjezd KSSS a ze které vycházel XVII. sjezd KSČ při vytýčování strategie urychlení v podmínkách Československa.

XVII. sjezd KSČ chápe strategickou orientaci na urychlení rozvoje společnosti jako náš přínos v boji za mír a při řešení hlavních otázek doby. Důsledně uskutečňování přijaté linie je zároveň základním předpokladem k podstatnému upevnění našeho státu a socialismu. Jak na sjezdu zdůraznil generální tajemník ÚV KSČ Gustáv Husák: „Plně si uvědomujeme, jak náročný úkol představuje požadavek urychlení rozvoje, jak velký je to závazek pro celou stranu. Je to však jediná cesta, jak v nejbližším čase prudkého rozmachu vědeckotechnické revoluce obstát v soutěži se světem, jak zabezpečit v podmínkách druhé poloviny osmdesátých let a výhledu konce tisíciletí vzestup naší společnosti, trvalé zvyšování hmotné a kulturní úrovně lidu.“

Při plnění úkolů revolučního významu, které stojí před celou naší společností — při zajišťování urychleného sociálně ekonomického rozvoje, při uskutečňování přestavby mechanismu řízení hospodářství a dalších oblastí života společnosti, při prohlubování socialistické demokracie a při plnějším využití možností socialismu — je náš přínos v uplatňování revolučního odkazu Února. Nové požadavky vystupují také ve sféře obrany státu, zejména při uskutečňování kvalitativních přeměn v rozvoji našich ozbrojených sil a jejich jádra ČSLA tak, aby byly na výši požadavků doby. Při uskutečňování současných úkolů výstavby a obrany socialismu pokračujeme v rozvíjení revoluční podstaty Února.

Z hlediska chápání strategie urychlení jako faktoru ovlivňujícího všechny oblasti společenského života včetně úkolů obrany státu, vynikají požadavky přestavby jako požadavky vstupu do kvalitativně nové etapy socialistické společnosti, jako přeměny revolučního charakteru. Stoupá nejen význam teoretických poznatků o vojenské výstavbě jako uceleného systému znalostí, ale i jejich praktická realizace. Výrazně tento moment vystupuje v souvislosti se změnami v podmínkách vztahu politiky, ekonomiky a vojenství, které vedly k novému myšlení v jaderném věku, především v zahraničněpolitické oblasti, i k zformulování ucelené koncepce bezpečnosti ve všech jejích politických, ekonomických, vojenských i humanitárních aspektech.

Vojenskodoktrinální závěry ovlivňují upevňování vojenskopolitických kontaktů členských států Varšavské smlouvy, napomáhají koordinovanému úsilí při zajišťování jejich vojenské výstavby a sladnosti ozbrojených sil. Promítají se do zdokona-

lování struktury bratrských armád, s cílem zajistit co nejpěšnější obranu celého společenství. Co neefektivnější formy a způsoby odrazení agrese se řeší i ve sféře vojenského umění. Na efektivitu vynakládaných prostředků má důležitý vliv vojensko-technická spolupráce, ale i součinnost při rozvíjení forem a metod výchovně-výcvikového procesu a úzká koordinace v dalších oblastech. Mnohostranná spolupráce při výměně zkušeností ze zvyšování bojové pohotovosti, z práce politických orgánů, stranických a mládežnických organizací i při přípravě vojenských kádřů, zahrnuje také rozsáhlé vědecké, kulturní a sportovní styky. To vše se nejkompaktněji projevuje v jedné z nejvyšších forem vzájemné spolupráce, při spojeneckých vojenských cvičeních. Rozvoj a upevňování všestranné spolupráce se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi patří k aktuálním úkolům naplňování odkazu Února zvláště v současném období.

Dialektika mírového soužití a zákonitosti obrany socialistické vlasti se v dnešní době neobyčejně prohloubila. Mírové soužití, jež vyplývá z podstaty socialismu, se především v jaderném věku změnilo v existenční podmínku celé lidské civilizace. V této souvislosti se Československo plně hlásí ke svému podílu nejen na rozvoji a upevňování míru, ale i na obraně.

Československá socialistická republika aktivně podporuje mírové iniciativy a úsilí

Sovětského svazu i ostatních socialistických států, které ukazují reálnou cestu k zastavení horečného zbrojení, k odstranění jaderné hrozby a k vytvoření komplexního systému mezinárodní bezpečnosti, který by vyloučil války ze života národů.

Dosavadní postup při plnění vojensko-politické linie XVII. sjezdu KSČ, který určuje základní úkoly zvyšování obranyschopnosti státu a připravenosti ozbrojených sil, a kterou rozpracoval celoarmádní stranický aktiv, vyžaduje, aby byla ještě výrazněji prosazována přijatá linie do života. V podmínkách ozbrojených sil to znamená především dosáhnout zřetelnějšího posunu ve zdokonalování řídicí a organizačnické práce na všech stupních velení, upevnit vojenskou kázeň, zvýšit efektivitu výcviku a výchovy a dosáhnout vysokého stupně bojové a politické připravenosti.

Při plnění linie XVII. sjezdu KSČ v oblasti vojenské výstavby státu a ozbrojených sil se obracíme k dosavadnímu čtyřicetiletému období socialistického budování a obrany státu a hledáme v něm poučení z tvrdého uplatňování leninismu v našich podmínkách. Zároveň nacházíme inspiraci pro plnění našich dnešních i budoucích úkolů výstavby a obrany ČSSR. Zákonitý charakter obrany socialistické vlasti vyžaduje vynaložit zvýšené úsilí a aktivizaci všech článků, které se podílejí na zabezpečování vysoké úrovně obranyschopnosti státu.

70 let ozbrojených sil Sovětského svazu

Dvacátého třetího února letošního roku uplynulo sedmdesát let od vzniku Rudé armády a námořnictva. Staly se prvními ozbrojenými silami ve světě, které nehájily moc vykořisťovatelů, ale historické zájmy dělnické třídy a všech pracujících. Jejich dějiny jsou naplněny hrdinskými činy a slavnými vítězstvími, kterých dosáhly v boji za věc socialismu, pokroku a míru. Tak jako v minulosti, i dnes Sovětská armáda a vojenské námořnictvo spolehlivě chrání socialistické vymoženosti a důsledně plní náročné úkoly, které jim uložil XXVII. sjezd KSSS. Zároveň tvoří základ bojové síly a hlavní oporu společné obrany států Varšavské smlouvy.

Zrod ozbrojených sil Sovětského svazu je bezprostředně spjat s vítězstvím Velké říjnové socialistické revoluce, jejíž 70. výročí jsme oslavili v minulém roce spolu se sovětským lidem a veškerým pokrokovým obyvatelstvem naší planety. Komunistická strana Ruska (bolševiků) v čele s V. I. Leninem si tehdy uvědomila naléhavost zabezpečení ozbrojené obrany výsledků proletářské revoluce. Leninovy teoretické počty o dialektické jednotě budování a obrany socialistické společnosti, o výstavbě armády nového, socialistického typu, o uplatňování vedoucí úlohy strany při řešení všech otázek, které souvisejí s upevněním obranyschopnosti země umožnily sovětskému státu podniknout včas účinná vojenská opatření. Na novém třídním a revolučním základě byly vytvořeny bojeschopné ozbrojené síly, které během tří následujících let rozdrtily velmi početná a dobře vyzbrojená vojska vnitřní kontrarevoluce a sjednocených imperialistických

intervenčních sil a tak ubránily vymoženosti Velkého října. Rozhodující k dosažení vítězství bylo jejich vedení KSR(b), která se v průběhu ozbrojených střetnutí s domácí a zahraniční reakcí stala doslova bojující stranou. Důkazem toho je např. skutečnost, že v roce 1920 v řadách Rudé armády a námořnictva bojovalo více než 300 000 komunistů, což byla více než polovina všech členů strany. Komunisté také stáli v čele jak bojovníků na frontě a v partyzánských oddílech, tak i v týlu a podzemním hnutí.

Díky tomu a soustavné práci ústředního výboru strany i osobní péči V. I. Lenina, se v poměrně krátké době podařilo úspěšně ukončit občanskou válku a započít s budováním socialismu.

Pro hospodářský, sociální, vědeckotechnický a kulturní rozvoj země sovětů, ale i pro posílení jejich vojenských vymožeností a obranyschopnosti mělo zásadní význam vytvoření Svazu sovětských socialistických republik v prosinci roku 1922.

V třicátých letech, kdy vzrostlo nebezpečí války proti Sovětskému svazu, byl výrazně posilován obranný potenciál státu a zvyšována bojová síla Rudé armády. Během krátkého období byl vybudován mohutný obranný průmysl. Do vojsk byly zavedeny moderní tanky T-34. Zkonstruovány byly nové druhy dělostřelecké a minometné výzbroje, včetně proslulých „katušů“.

Přes veškerá přijatá opatření se však, vzhledem k nedostatku času, nepodařilo sovětskému velení realizovat všechno, co bylo plánováno pro upevnění obrany země. Dne 22. června roku 1941 hitlerovské Ně-

mecko věrolomně přepadlo SSSR. Začala Velká vlastenecká válka sovětského lidu za svobodu a nezávislost vlasti, za likvidaci fašismu a za osvození porobených národů. Tímto okamžikem se také těžiště války přesunulo na sovětsko-německou frontu, kde se s definitivní platností rozhodlo i o jejích konečných výsledcích. Dnes se celý svět s hlubokou úctou sklání před hrdinnými jmény měst a obránců Brestu, Oděsy, Sevastopolu, Stalingradu, Moskvy a před velkolepými bitvami vybojovanými Rudou armádou mezi Volhou a Labem.

Světově významné vítězství sovětských vojsk nad německým fašismem a japonským militarismem se však narodilo jen na bojištích, ale i v národním hospodářství. Bylo to úspěchy a obětavá práce dělníků, kolchozníků, techniků, stranických, státních a hospodářských orgánů, které umožňovaly soustavně vybavovat vojska všim potřebným pro vedení spravedlivé a vítězné války. Tímto způsobem socialistické zřízení jednoznačně prokázalo nejen svou životaschopnost, ale i nesporné přednosti, které má nad kapitalismem v ekonomické, politické, ideologické a vojenské oblasti.

Z Velké vlastenecké války vyplynula i řada poučení, jejichž platnost pro zvyšování bojové síly socialistických ozbrojených sil je stále aktuální. Můžeme je shrnout do těchto závěrů:

— Rozhodující pro osud bojů a bitev byla skutečnost, že KSSS zakládala svou politiku a strategii na komplexním hodnocení a využívání zákonů války, jejich objektivních a subjektivních faktorů. Důsledným a tvořivým uskutečňováním pouček a principů marxisticko-leninské vojenské vědy a Leninova učení o obraně socialistické vlasti se staly desítky operací Rudé armády a vojenského námořnictva nepřekonanými vrcholy vojenského umění a mistrovství jejich velitelských a politických kádrů, z jejichž odkazu čerpáme i v současnosti.

— K tomu, aby ozbrojené síly mohly odvrátit agresi a zabránit nenadálému napadení je nezbytné nutné soustavně sledovat vojenské přípravy nepřítelů a včas zjišťovat jeho úmysly. Na základě toho je pak nutné přijímat taková opatření ke zvyšování bojové připravenosti vojsk, aby je žádná provokace nezaskočila a nezastihla nepřipravené.

— Souběžně s tím je nezbytné veřejně pranýřovat ty kruhy, které svými činy podporují agresora, poskytují mu morální, politickou i materiální pomoc a aktivně se podílejí na budování vojenských základů i nástupních prostorů pro připravované napadení.

— V úvahu musíme brát i skutečnost, že nepřítel může používat v ozbrojeném zápasu takových sil, prostředků a způsobů boje, které nejméně očekáváme apod.

Vítězství Sovětského svazu ve Velké vlastenecké válce přesvědčivě prokázalo, že na světě neexistují síly, které by mohly zničit socialismus a srazit na kolena hrdinný sovětský lid a jeho ozbrojené síly. Znovu byla potvrzena prozíravá slova V. I. Lenina, že „nikdy nebude přemožen takový národ, ve kterém dělníci a rolníci ve své většině poznali, pocítili a uvědomili si, že hájí svou, sovětskou moc pracujících, že hájí věc, jejíž vítězství zajistí jim a jejich dětem možnost užívat všech plodů kultury, všech výtvorů lidské práce“. (V. I. Lenin: Spisy, sv. 29. Praha 1955, s. 313.)

Rudá armáda však ve 2. světové válce nehájila jen svobodu a nezávislost sovětského státu, ale zároveň plnila i významnou internacionální osvoboditelskou misi, kdy přinesla svobodu řadě národů Evropy a Asie, včetně Československa. Naš lid nikdy nezapomene na 144 000 sovětských vojáků, kteří položili své životy při osvobozování naší vlasti.

Ve Velké vlastenecké válce, kdy po boku Rudé armády bojovali proti společnému nepříteli nejlepší synové a dcery polského, československého, jugoslávského, bulharského, rumunského a maďarského lidu, byly položeny základy i pro spolupráci a družbu lidově demokratických zemí a jejich armád. Sovětská armáda se stala vzorem pro budování jejich ozbrojených sil.

V nelehkém poválečném období, kdy KSSS a sovětský stát soustředily úsilí na odstraňování nesmírných škod způsobených válkou, byl postupně obnoven, upraven a dále rozvinut ekonomický, vědeckotechnický a obranný potenciál země. Na základě toho se Sovětský svaz stal hlavní oporou světové socialistické soustavy a rozhodujícím činitelem mezinárodního vývoje a světového revolučního procesu.

V souladu s tím a za prozíravého vedení strany rostla i obranná síla a bojeschopnost sovětských ozbrojených sil. Do jejich sestavy byly zavedeny raketové jaderné zbraně a další vysoce účinná vojenská technika. Sovětská armáda a vojenské námořnictvo se stalo nejen spolehlivou záštitou SSSR, ale i garantem bezpečnosti celého socialistického společenství a světového míru.

Významný mezník při naplňování vojenskopolitického odkazu VŘSR a při dalším prohlubování všestranné spolupráce bratrských států a jejich armád při obraně vymožeností socialismu před agresivními záměry imperialismu a k zachování míru,

představovalo vytvoření organizace Varšavské smlouvy v květnu roku 1955. V jejím rámci vybudované spojené ozbrojené síly jsou dnes díky soustavné péči komunistických a dělnických stran členských států na takové úrovni, která zabezpečuje, aby je nemohl nikdo zastihnout nepřipravené a aby v případě napadení mohly zasadit agresorovi drtivý úder. Současně s tím, jak je zakotveno ve vojenské doktríně Varšavské smlouvy uveřejněné v květnu minulého roku, je jejich počet a výzbroj udržována na takové výši, která dostačuje k obraně a k odrazení případné agrese. Základ a jádro spojených ozbrojených sil tvoří vyčleněná část Sovětské armády a vojenského námořnictva, které v nich plní nejdůležitější poslání.

V současné době nejdůležitější složkou obranného potenciálu ozbrojených sil SSSR jsou strategické jaderné síly, které jsou složeny ze svazků raketových vojsk strategického určení, vojenského letectva a námořnictva. Vyzbrojeny jsou soudobými, vysoce účinnými raketami různého dosahu s mohutnými jadernými náplněmi, které umožňují zasadit agresorovi drtivý odvetný úder.

Velkými bojovými možnostmi disponují i pozemní vojska. Jejich hlavní údernou a mobilní silou jsou tanková vojska, vyzbrojená prvotřídními bojovými vozidly. Základ palebné síly pozemních vojsk představuje raketové vojsko a dělostřelectvo, vybavené taktickými a operačními raketami a municí o velké ničivé síle. Moderní technikou jsou vyzbrojeny i speciální druhy vojsk.

Vysoce kvalitní jsou i výsadková vojska, vyzbrojená reaktivním samohybným dělostřelectvem, obrněnými transportéry a protitankovými prostředky.

Vojska protivzdušné obrany mají ve výzbroji dokonalé raketové komplety, odolné proti rušení a s vysokou přesností zásahu vzdušných cílů v rozsáhlém výškovém a rychlostním spektru, moderní stíhací letectvé komplety s mohutnou raketovou výzbrojí.

Vojenské letectvo je vybaveno velmi výkonnými nadzvukovými letouny schopnými plnit úkoly za jakýchkoli povětrnostních podmínek, ve dne i v noci. Automatizovaný systém řízení letu, různorodá raketová a

pumová výzbroj mu umožňují přesně zasahovat cíle vzdálené desítky až stovky kilometrů od místa odpálení.

Vysokou bojovou kvalitou má sovětské vojenské námořnictvo vybavené ponorkami s jaderným pohonem a vyzbrojené raketami velkého dosahu, které je schopné spolu s námořním raketonosným letectvem, ponorkovými plavidly a pěchotou plnit operační a taktické úkoly v oceánech a ve všech světových mořích. Velmi mobilním a výkonným organismem je i tyl ozbrojených sil SSSR.

Avšak ani nejdokonalejší vojenská technika a zbraně samy o sobě nezajišťují úspěch. Rozhodující silou Sovětské armády a vojenského námořnictva vždy byli a zůstávají lidé, kteří je mistrně ovládají. Nejdůležitějšími rysy, které charakterizují příslušníky sovětských ozbrojených sil, jsou bezmezná oddanost lidu, KSSS a jejímu ústřednímu výboru, ideová pevnost, odborná vyspělost a morální vyzrálост, socialistické vlastenectví a internacionalismus, neshlístelnost k nepřátelům socialismu, odhodlanost bránit svou vlast a čestně plnit internacionální povinnosti.

Tyto skutečnosti výstižně vyjádřil z tribuny XXVII. sjezdu KSSS generální tajemník jejího ústředního výboru M. S. Gorbachov, když prohlásil: „Sovětská armáda a vojenské námořnictvo jsou vybaveny moderními zbraněmi a technikou, mají dobře vycvičené mužstvo a dobře připravené velitele a politické kádry, bezmezně oddané lidu. Se ctí plní své povinnosti v nejsložitějších a někdy těžkých situacích. Můžeme dnes s plnou odpovědností prohlásit, že obranný potenciál SSSR je udržován na takové úrovni, která umožňuje spolehlivě chránit mírovou práci a pokojný život sovětských občanů.“ (XXVII. sjezd KSSS, Dokumenty a materiály. Praha 1986, s. 62.)

Celá sedmdesátiletá historie sovětských ozbrojených sil je také přesvědčivým důkazem toho, že i nejmodernější zbraně se stávají faktorem míru, jestliže jimi vládne pokroková a mírumilovná síla. Proto jsme velice hrdi na to, že naše Československá lidová armáda se vždy učila a učí od Sovětské armády, a že spolu s ní a ostatními bratrskými armádami členských států Varšavské smlouvy tvoří pevnou hráz, o níž se rozbíjejí všechny agresivní záměry imperialismu proti socialistickým zemím.

REALIZACE DOKUMENTU STOCKHOLMSKÉ KONFERENCE V ČSSR

Dne 19. září 1986 bylo ve Stockholmu ukončeno jednání Konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě. Podpisem závěrečného dokumentu vstoupilo 35 účastnických států Evropy, USA a Kanady do nové etapy vzájemných vojenskopolitických vztahů. Přijatý dokument byl výsledkem dvou a půlletého úsilí, výměny názorů, střetů, ústupků a kompromisů. Cesta k jeho vypracování nebyla jednoduchá a lehká. Vyžadovala od všech účastnických států maximum vzájemného pochopení a politické vůle vyplnit co možná optimálně ustanovení Výsledného dokumentu madridské následné schůzky Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE).

Je nespornou zásluhou SSSR a ostatních socialistických zemí, že bylo dosaženo výsledku, kterým byl učiněn další významný krok k zmírnění vojenskopolitické situace v Evropě a státy přijaly opatření, jež výrazně napomáhají k posílení vzájemné důvěry a bezpečnosti.

Přijetím Dokumentu stockholmské konference se účastnické státy nejen opětovně přihlásily k takovým klíčovým myšlenkám Závěrečného aktu helsinské konference jako je např. povinnost zdržet se ve vzájemných vztazích hrozby silou a použití síly jako prostředku k porušování suverénních práv jednotlivých států, ale naopak zdůraznily, že jedinou cestou, která vede k řešení vzájemných sporů, by mělo být mírové jednání a mírové prostředky. V Dokumentu bylo rovněž zdůrazněno nezvratné odhodlání účastnických států rozvíjet úsilí

k posílení bezpečnosti a spolupráce v Evropě. Zvláštní význam mají konkrétní opatření, jež směřují k posílení důvěry a k zvýšení bezpečnosti všech účastnických států, které ve svém důsledku a vzájemném uplatňování mohou vést k snížení nebezpečí vzniku vojenské konfrontace. Tato opatření rovněž umožňují omezit možnost vzniku ozbrojeného střetnutí na základě mylného pochopení charakteru vojenské činnosti uskutečňované účastnickými státy.

Přijetím Dokumentu byla tedy zahájena etapa praktické realizace jeho ustanovení. Od samého počátku je výrazně ovlivňována politickou vůlí jednotlivých účastnických států v přístupech k přesnému a komplexnímu plnění závazků, které z něho vyplývají. Ne vždy a ne okamžitě byla pochopena nutnost změny politického a vojenského myšlení tak, jak to Dokument vyžaduje. Stereotypy v přístupech k realizaci vyplývající mnohdy z nedostatku dobré vůle pochopit dynamiku současného vývoje mezinárodních vztahů, našly svůj odraz v postojích, jež některé účastnické státy projevily a v řadě případů stále ještě projevují.

ČSSR věnovala od samého počátku této etapy maximální pozornost přesnému plnění všech ustanovení Dokumentu stockholmské konference. V rámci FMNO byl vytvořen **zvláštní orgán**, jehož hlavním úkolem se stalo organizační zabezpečení ustanovení Dokumentu v podmínkách ČSLA.

Velení ČSLA neprodleně přistoupilo k **výběru generálů a důstojníků a k právě plnění úkolů pozorovatelů** ve smyslu ustanovení Dokumentu o pozorování vojenských činností účastnických států. Příprava byla a i nadále bude cílevědomě zaměřena jednak k hlubokému pochopení smyslu a významu Dokumentu a samotné praktické činnosti pozorovatelů na stanovených cvičeních. Pozornost jsme zaměřili na schopnost rozpoznání charakteru cvičení s cílem stanovit, zda nemají agresivní a konfrontační formu, jež ohrožují bezprostředně ostatní účastnické státy. Této části přípravy vybraných pozorovatelů byla věnována mimořádná pozornost, neboť v důsledku jejich stanovisek, která pozorovatelé k jednotlivým cvičením jsou povinni zaujmout, budou zásadně ovlivněna celková hodnocení postupů účastnických států k plnění Dokumentu stockholmské konference. Nepřesná a subjektivní hodnocení by naopak mohla vést k diskreditaci přístupu ČSSR a k jejímu obvinění z tendenčnosti a nepodstatněné zaujatosti.

Nemenší pozornost věnujeme i otázce **inspekční činnosti** ve smyslu Dokumentu. Postupně jsme vytvořili všechny nezbytné kádrové a technické předpoklady nejen k tomu, aby ČSSR mohla dostát beze zbytku všem požadavkům na inspekci vojenských aktivit na našem území, ale i pro případ vlastní inspekce na území ostatních států. Pro splnění tohoto úkolu byla zpracována příslušná metodika, která slaďuje činnost při zabezpečování požadavku kteréhokoli účastnického státu na vykonání inspekce vojenské činnosti na území ČSSR. Otázky spojené s přijetím zahraničních inspekčních skupin jsou odpovědnými orgány FMNO pravidelně procvičovány a prověřovány. Návky potvrdily, že úkoly, které vyplývají z Dokumentu stockholmské konference v oblasti inspekce vojenské činnosti, jsou všestranně zabezpečeny. K tomu slouží např. i letka zvláštního určení, která je vybavena příslušnou leteckou technikou, i skupina terénních a spojovacích vozidel. Všechny tyto prostředky jsou speciálně upraveny pro činnost inspektorů a jejich doprovodu.

Byla rovněž navázána úzká součinnost s resorty federálního ministerstva zahraničních věcí a federálního ministerstva vnitra s cílem komplexně zajistit praktickou realizaci všech ustanovení Dokumentu stockholmské konference.

Celá tato přípravná činnost byla velmi náročná nejen z hlediska časového, organizačního i materiálně technického, ale i proto, že šlo o opatření, která dosud nebyla v podmínkách ČSLA prakticky realizována a nebylo tedy možné využít předchozích zkušeností. Neustále bylo nutné brát v úvahu, že jakýkoli nedostatek, chyba či nedomyšlenost mohou mít závažné mezinárodně politické dopady a ve svém důsledku mohou diskreditovat ČSSR a zpochybnit její upřímný přístup k procesu upevňování celoevropské bezpečnosti. Z tohoto důvodu velení ČSLA věnovalo této činnosti nepřetržitou pozornost a okamžitě řešilo všechny vzniklé problémy.

Rok 1987 byl prvním rokem, kdy ustanovení **Dokumentu stockholmské konference vstoupila v platnost**. Na základě výměny ročních plánů vojenských činností mezi účastnickými státy konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě bylo možné konstatovat, že v zóně aplikace tohoto Dokumentu bude uskutečněno celkem 47 cvičení různé úrovně, jež podléhají v jeho smyslu notifikaci. ČSSR plánovala tři notifikovaná cvičení, z nichž dvě dosáhla úrovně, kdy je nutné pozvání pozorovatelů z ostatních účastnických států. Již tato fáze byla důkazem toho, že plány vojenských činností jsou významným dokumentem, který zásadním způsobem ovlivňuje problematiku důvěry mezi účastnickými státy. Poprvé se tak v širokém měřítku uskutečnila oficiální výměna závažných informací o plánovaných vojenských aktivitách. Výrazně byl potlačen prvek překvapení a nenadálosti, které ovlivňují možnost vzniku vojenské konfrontace se všemi katastrofálními důsledky.

ČSSR se stala první zemí, jež uskutečnila vojenské cvičení za účasti zahraničních pozorovatelů. Dvoustranné divizní taktické cvičení Zima-87 bylo prvním cvičením, na kterém se prakticky začala prověřovat životaschopnost a význam ustanovení k posílení důvěry a bezpečnosti vyplývajících z Dokumentu stockholmské konference.

Pomineme-li profesionální stránku přípravy a provedení samotného cvičení, lze říci, že organizace a zabezpečení pobytu a činnosti zahraničních pozorovatelů byly vzhledem k ročnímu období i klimatickým podmínkám velmi náročné a vyžadovalo vynaložení maximálního úsilí organizační skupiny, všech zainteresovaných složek i cvičících vojsk. Pozorování cvičení Zima-87 se **zúčastnilo celkem 41 pozorovatelů z 22 zemí.** Vytvořením dokonalých podmínek pro jejich činnost prokázala ČSSR svou připravenost ke komplexnímu plnění ustanovení Dokumentu stockholmské konference a vytvořila tak precedent, který musely všechny účastnické státy vzít v úvahu a respektovat jej i ve svých přístupech. Vysoké ocenění ČSSR při plnění ustanovení Dokumentu vyjádřili ve svých vystoupeních nejen samotní zahraniční pozorovatelé, ale i představitelé řady delegací na Vídeňské následné schůzce KBSE.

Značnou pozornost věnovala ČSSR i otázce **informování široké veřejnosti** o probíhajícím cvičení i o vlastních aktivních přístupech k celoevropskému procesu posílení bezpečnosti a důvěry. Tiskové odbory federálních ministerstev národní obrany a zahraničních věcí uspořádaly před jejím zahájením tiskové konference pro československé i zahraniční pracovníky hromadných sdělovacích prostředků, na kterých vystoupili zástupci obou resortů s vyčerpávajícími informacemi.

V ostrém rozporu s přístupem ČSSR k plnění Dokumentu byl postoj USA, které ve stejném období provedly na území NSR cvičení Caravan Guard. Toto cvičení nejen že nebylo notifikováno, ale přestože dosáhlo rozsahem limitu stanoveného pro pozvání pozorovatelů, nebylo tak učiněno. Spojené státy ame-

rické formálně využily ustanovení Dokumentu stockholmské konference, které umožňovalo, aby v prvních 42 dnech roku 1987 podléhala vojenská cvičení ustanovení helsinského závěrečného aktu, tj. zásadě dobrovolnosti ve zvaní pozorovatelů. Pominuly však doporučení, aby účastnické státy i v tomto období maximálně postupovaly ve smyslu ustanovení uvedeného Dokumentu. Jasně se zde prokázala úroveň politické vůle a odhodlání přispět k posílení vzájemné důvěry i bezpečnosti v Evropě. Rozdílnost těchto přístupů registrovala a konstatovala mezinárodní veřejnost i řada delegací na Vídeňské následné schůzce. Lze říci, že postup ČSSR k plnění Dokumentu přispěl výrazně k pozitivnímu upevnění jejího mezinárodního postavení a prestiže.

Obdobně lze hodnotit i průběh dalšího cvičení, které se uskutečnilo na území ČSSR v polovině roku 1987, kdy na cvičení Střední skupiny sovětských vojsk a ČSLA byli rovněž pozváni zahraniční pozorovatelé.

Na obou cvičeních zahraniční pozorovatelé nevznikli ani jednu připomínku, která by konstatovala, že vojenská činnost má ohrožující charakter, nebo že ČSSR nevyplnila přesně jednotlivá ustanovení Dokumentu stockholmské konference. Tato skutečnost je potvrzením seriózního a vysoce odpovědného vztahu ČSSR k jeho realizaci.

V samotném průběhu roku 1987 se uskutečnila v souladu s ročními plány vojenských činností řada cvičení jak na území států Varšavské smlouvy (VS), tak NATO. **Zatímco státy VS včetně ČSSR přesně dodržovaly termíny i rozsahy těchto cvičení, zcela opačný trend se projevil u států NATO i některých neutrálních a neangažovaných zemí.** Celkem v sedmi případech došlo ke snížení předem oznámených počtů vojsk vyvedených na cvičení pod limity stanovenými pro pozvání pozorovatelů. Tento vývoj, ať již byl ze strany dotyčných zemí objasňován různými tzv. objektivními důvody, nasvědčoval v podstatě tomu, že se zde projevuje snaha znevažovat význam a závažnost ročních plánů vojenských činností jako dokumentů, které významně napomáhají k upevnění důvěry a bezpečnosti v Evropě.

Státy VS sledovaly tyto negativní jevy s pochopitelným znepokojením. Nepřistoupily však k recipročním symetrickým opatřením, protože si byly jednoznačně vědomy toho, že takového opatření je snadné zneužít k diskreditaci jich samotných i celého procesu upevnění důvěry a bezpečnosti v Evropě. Šlo v podstatě mimo jiné o to, nedopustit znevážení významu Dokumentu stockholmské konference, a tak již v samotném počátku jeho realizace zpochybnit pozitivní přínos i perspektivy dalšího vývoje. Naopak, důsledným dodržováním všech přijatých ustanovení zdůrazňovaly své odhodlání dostát přijatým závazkům a přispět k prohlubování procesu započatého v Helsinkách a Stockholmu, a to na kvalitativně vyšší úrovni, zvláště pak v oblasti opatření, která směřují k reálnému snížení ozbrojených sil a výzbroje v Evropě.

ČSSR se podílela na rozvíjení tohoto procesu ve smyslu ustanovení Dokumentu stockholmské konference i **vysláním svých pozorovatelů** na cvičení NATO v západní Evropě. Českoslovenští pozorovatelé se zúčastnili celkem osmi cvičení. Jejich účast přispěla k vyšší informovanosti o vojenských aktivitách států NATO i o jejich přístupu k plnění ustanovení Dokumentu. Naši pozorovatelé zde důstojně reprezentovali svou vlast, vystupovali aktivně a přesně hodnotili charakter probíhajících cvičení ve vztahu k otázce bezpečnosti ostatních účastnických států.

Získané poznatky prokázaly, že **přístup** jednotlivých států NATO k plnění tohoto Dokumentu je značně **diferencovaný**. Třebaže všeobecné podmínky pro

práci zahraničních pozorovatelů byly na dobré úrovni, vyskytovala se i řada dílčích nedostatků, které jejich činnost komplikovaly. Přes zdánlivou otevřenost a rozsáhlost poskytovaných informací nebyly vždy vytvořeny optimální možnosti k přesnému a výstižnému hodnocení charakterů a cílů cvičení. Souhrnně je možné konstatovat, že cvičení sama o sobě neměla ve smyslu ustanovení Dokumentu stockholmské konference ohrožující charakter. **Avšak skutečnost, že v poměrně krátkém časovém období a v těsné blízkosti čáry dotyku mezi VS a NATO se zkoncentrovaly značné síly NATO (přes 200 000 vojáků s nejmodernější bojovou technikou a s dalšími prostředky vedení bojové činnosti), představovala pro státy VS reálnou vojenskou hrozbu.** V kontrastu je přístup států VS, které cvičení usměrňovaly jak časově, tak teritoriálně do takové šíře, že v žádném případě nemohla mít ohrožující charakter.

Způsob plnění ustanovení Dokumentu byl plně potvrzen i výsledky dvou inspekci, které uskutečnily Spojené státy a Velká Británie na území SSSR a NDR, kde jejich orgány konstatovaly, že prověřovaná vojenská činnost přesně odpovídala předchozí notifikaci, a to jak počtem zúčastněných sil a techniky, tak i ohlášeným charakterem.

Rok 1987 prokázal životaschopnost Dokumentu stockholmské konference v praxi, jeho reálný a opodstatněný význam pro upevňování důvěry a bezpečnosti v Evropě.

Plnění tohoto dokumentu je však zatím v počátku a teprve jeho další aplikace v praxi ukáže, zda jednotlivé státy budou i nadále důsledně plnit přijaté závazky. Je třeba si uvědomit, že budování atmosféry důvěry v mezinárodních vztazích není jednoduché a snadné. Posilování bezpečnosti a důvěry v Evropě se neobejde bez přijímání dalších kvalitativně vyšších opatření. Jde zejména o snižování rozsahu velkých vojenských cvičení, omezení činnosti jednotek vojenského námořnictva a letectva armád NATO v přilehlých mořských a vzdušných prostorech.

V roce 1988 bude tento proces upevňování důvěry a bezpečnosti pokračovat. Na území ČSSR se uskuteční tři divizní taktická cvičení, která podléhají oznamování ve smyslu uvedeného Dokumentu, z toho **dvě s pozváním zahraničních pozorovatelů.** ČSSR vyšle opětovně své orgány na cvičení ostatních účastnických států.

Dosavadních získaných zkušeností plně využijeme k dalšímu zkvalitnění přijímaných opatření k zabezpečení realizace ustanovení, jež vyplývají z Dokumentu stockholmské konference.

ČSSR a její ozbrojené síly významně přispěly svým důsledným přístupem k plnění ustanovení Dokumentu, k potvrzení nové reality ve vztazích mezi signatářskými zeměmi. Jednoznačně byla prokázána připravenost ČSSR napomáhat a aktivně se podílet na zlepšování celkové mezinárodně politické a vojenské situace v Evropě i na úsilí o její další prohloubení a zkvalitnění. To vše odpovídá i orientaci naší vojenské obranné doktríny. Musíme však objektivně z mezinárodní a vojenskopolitické situace současně vyvozovat závěry o nutnosti cílevědomého uplatňování bojové síly, připravenosti a bojové pohotovosti naší armády, jako nedílné součásti ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM ODRÁŽENÍ ÚTOKU NEPŘÍTELE A UDRŽENÍ OBRANNÝCH ČAR

Odrážení útoku nepřítele a bojová činnost o udržení taktické hloubky, především o udržení hlavního pásma obrany, bude nejintenzivnějším obdobím obranného sražení, protože se ho zúčastní hlavní síly a prostředky útočícího nepřítele i vojsk frontu v obraně. Při sražení o hlavní pásmo obrany, jak potvrzují zkušenosti z Velké vlastenecké války i ze cvičení, zejména z Palcátu-86 a Sojuzu-87, se mohou zúčastnit nejen vojska prvního sledu, vojskové a frontové letectvo, ale i druhé sledy (zálohy) armád a často i frontové zálohy. Nepřátelské hromadné vzdušné údery vyžadují, aby se bojů o hlavní pásmo obrany a v souhrnu i o taktickou hloubku obrany zúčastnily také hlavní síly a prostředky protivzdušné obrany frontu.

V obranné operaci **za použití pouze konvenčních zbraní** bude **obsah odrážení útoku** nepřítele záviset na způsobu jeho přechodu do útoku. Bude-li nepřítel přecházet do útoku z výchozích prostorů, které zaujme v hloubce, nebo přejde do útoku z posádek (z prostorů cvičení), bude odrážení jeho útoku zahajováno palbami na přístupech k obraně, za přesunu k přednímu okraji a na čarách rozvíjení jeho tankových a mechanizovaných vojsk, dále pokračuje odrážením zteče nepřítele a palebnou podporou vojsk boje o udržení hlavního pásma obrany. Při přechodu nepřítele do útoku z výchozího prostoru, zaujatého v přímém dotyku s obranou (bude nejčastější jev v průběhu války), odrážení jeho útoku bude zahajováno bezprostředním odražením zteče nepřátelských vojsk.

Při zjištění přesunu nepřátelských uskupení z výchozích prostorů pro útok v hloubce bude uskutečněno **palebné ničení** jeho vojsk za přesunu a rozvinování, které obránce zahájí úderem zvláště vyčleněných svazků a útvarů frontového letectva, raketového vojska, dělostřelectva s dalekým dosahem a bude pokračovat palbou dělostřelectva a dalších palebných prostředků v závislosti na přiblížení se k obraně až do přechodu nepřítele ke zteči. Přitom v závislosti na situaci a činnosti nepřítele při zahájení jeho přesunu budou podle nařízení velitele armády (nebo na signál) vedeny dříve zplánované letecké, raketové a palebné úder y a vykonávána palba na další zjištěné cíle a objekty.

Ničení nepřítele na vzdálených **přistupech**, při jeho přesunu a rozvinování bude spojováno s vedením hromadného palebného úderu, jehož součástí může být (zpravidla bude) při první obranné operaci úder na cíle (objekty) prvního pořadí a před přechodem nepřítele do útoku i uskutečnění palebné protipřípravy, budou-li k tomu výhodné podmínky.

Palebné ničení úderných uskupení nepřítele za přesunu a rozvinování jeho vojsk na bližších přistupech k obraně (myslím, že je třeba počítat se vzdáleností 15 až 20 km od předního okraje obrany, tj. hloubka zabezpečovacího pásma) to znamená v době, kdy bude zpravidla zahajována palebná příprava nepřátelské zteče, při rozvinování vojsk nepřítele do předbojové sestavy (do praporečnických, rotních, četových proudů) a v době přiblížení se na čáru zteče, bude letectvo a raketové vojsko pokračovat ve vedení úderů, dělostřelectvo palebnými případy ničí vojska za přesunu, nově zjištěné prostředky jaderného napadení, dělostřelecké baterie, radioelektronické prostředky a místa velení.

Při přiblížení úderných uskupení nepřítele k přednímu okraji obrany je nutné, aby mohutnost úderů narůstala vedením palby kanónového, houfníkového dělostřelectva, raketometů, minometů, protitankových a dalších palebných prostředků, úder y vojskového letectva a použitím ženijních zátarasů včetně minování na dálku. Podle nařízení velitelů armád a velitelů divizí povede dělostřelectvo soustředěnou, hromadnou a přehradnou palbu.

Je zapotřebí se snažit využít **období rozvinování vojsk nepřítele k útoku** s cílem dosažení maximálního stupně ničení jeho prvních sledů. Podle propočtů, které vycházejí ze zásad bojové činnosti nepřítele, se potřebný čas na jeho rozvinutí do praporečnických, rotních, četových proudů a do bojové sestavy pohybuje v rozmezí 30 až 40 minut. Za tuto dobu každý dělostřelecký oddíl může vést soustředěnou palbu na 3 až 4 cíle nebo na jeden cíl na 3 až 4 čarách, každá dělostřelecká skupina může soustředit palbu na 2 až 3 cíle (čáry), a veškeré divizní dělostřelectvo soustředit palbu na 2 cíle (čáry). Na úseky připravené palby je možné zvýšit počet palebných přepadů až 1,5krát. Bojové vrtulníky mohou za tuto dobu vykonat 1 až 2 vzlety (budou-li výhodné podmínky k vedení úderu na nepřítele na přistupech k obraně).

S přechodem vojsk nepřítele ke zteči začíná **palebné odrážení** nepřátelské zteče, které trvá do ukončení boje o první postavení. Dále následuje **palebná podpora** bránících se vojsk v hloubce obrany, která má za cíl způsobit útočícímu nepříteli maximální ztráty a zabránit průlomu obranného pásma.

Splnění těchto úkolů je uskutečňováno s plným využitím palebných možností obrany při nepřetržitě narůstání palebného působení na útočícího nepřítele.

Při palebném odrážení nepřátelské zteče i palebné podpoře bránících se

vojsk v hloubce obrany jsou vedeny soustředěné, skupinové i jednotlivé letecké a raketové údery, uskutečňována je palba dělostřelectva a minometů všech druhů spolu s využitím ženijních zátarasů k ničení útočících tanků, obrněných transportérů, bojových vozidel pěchoty a pěchoty vůbec, prostředků jaderného napadení, dělostřelectva, které podporuje zteč nepřítele, vojskového letectva na plochách rozmístění a na předsunutých letištích.

Protože nepřítel bude útočit v poměrně úzkých pásmech na vybraných směrech, je nutné, aby velitelé armád i velitel frontu soustředili palbu dělostřelectva a údery letectva k palebnému odražení zteče hlavních uskupení nepřítele a k palebné podpoře bránících se vojsk. **K efektivnímu palebnému ničení vojsk nepřítele** na jednom směru hlavního úderu (na úseku kolem 40 km) bude nutné vyčlenit dělostřelectvo 2 až 3 divizí, divizní dělostřelectvo další 1 až 2 sousedních divizí, armádní dělostřelectvo dvou armád, dělostřeleckou divizi a hlavní síly frontového a vojskového letectva. To vše vyžaduje provedení manévru dělostřelectvem v nejkritičtějších obdobích odražení nepřítele.

Vojskové letectvo může ničit obrněné cíle, především tanky do hloubky 2 až 3 km od předního okraje obrany. S cílem dosažení maximálního účinku při ničení tanků bude výhodné vést současně palebné údery dělostřelectvem a bojovými vrtulníky, které prolétávají pod drahami střel vlastního dělostřelectva. Tyto vrtulníky mohou uskutečňovat údery ze vzdálenosti 1,5 až 2 km nad vlastní sestavou, aby byly chráněny proti zásahům protiletadlových řízených střel. K dosažení těsné součinnosti vrtulníků s dělostřelectvem jsou vyčleňována pásma průletu široká 600 až 700 m s mezerami minimálně 2 km.

Bojové vrtulníkové pluky je účelné použít centralizovaně proti velkým tankovým uskupením nepřítele. Podle propočtů může bojový vrtulníkový pluk jedním vzletem za výhodných podmínek zničit do jednoho tankového praporu ze sestavy útočících brigád prvního sledu nepřítele. Do pásma armády, která je v obraně na směru hlavního úderu nepřítele, mohou být podle rozhodnutí velitele frontu zasazeny i bojové vrtulníkové pluky armády druhého sledu i sousední armády. Pro zkrácení času přípravy bojových vrtulníků ke vzletu jsou vybírány za hlavním pásmem obrany záložní plochy a místa k doplnění palivem a municí.

Při odražení útoku nepřítele bude mít významnou úlohu aktivně vedený **radioelektronický boj**. Útvary REB budou umlčovat radioelektronické systémy a prostředky velení vojskům a zbraňovým systémům útočícího nepřítele na taktickém i operačním stupni. Hlavní úsilí je třeba soustředit na umlčování rádiového a radioreléového spojení svazků a útvarů prvního sledu úderných uskupení nepřítele a součinnostního spojení s letectvem. Narušení práce radioelektronických prostředků, míst velení svazků a útvarů nepřítele, který působí na hlavních směrech útoku, nepřátelského dělostřelectva, míst navedení letectva, zvláště při vedení palebné přípravy, je nutné uskutečnit společně s ničením těchto objektů palbou dělostřelectva a údery letectva.

Při vedení bojové činnosti o **udržení hlavního pásma obrany** (první obranné čáry) musí obránce odrazit zteč nepřítele a způsobit mu maximální ztráty. Hlavní úsilí armád prvního sledu i frontu je soustředěno na ničení hlavních úderných uskupení nepřítele a na udržení nejdůležitějších prostorů. Při tom je nutné zajistit narůstání palebného odporu a zachování celistvosti fronty obrany. V případě vklínění nepřítele do obrany musí svazky prvního sledu

palbou všech druhů spolu s ženijními zátarasy ničit útočící vojska, zastavit je, nedovolit jejich pronikání do hloubky, nepřipustit rozšíření průlomu do stran a vedením rozhodných protiztečí ničit vklínivšího se nepřítele a obnovit původní postavení. Na směr průlomu nepřítele je účelné uskutečnit manévry vojsky z úseků, kde nepřítel neútočí, protitankovými zálohami a pohyblivými odřady zatarasovacími.

K zesílení protitankové obrany a boje s pronikajícími skupinami tanků v plukovních obranných úsecích je nutné především zasazovat protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací pluků a divizí. Ke zničení tanků nepřítele, které se vklínily do obrany, je účelné využívat bojové vrtulníky.

V hlavním pásmu obrany a v celé taktické hloubce na ohrožených směrech, kde je možné očekávat průlom velkých tankových uskupení nepřítele, může být zesílení protitankové obrany dosaženo manévrem protitankových záloh armád a frontu.

Pevnost hlavního pásma obrany a celé taktické hloubky i na následných čarách v operační hloubce je závislá nejen na hluboce členěné sestavě vojsk a na uspořádání obranných postavení a pásem, ale i na aktivitě obrany, jejímž nejvyšším projevem je v taktickém měřítku vedení **protiztečí**. Mohou být uskutečněny s cílem využít výsledků hromadných palebných úderů tak, aby bylo zakončeno zničení jednotlivých uskupení nepřítele, která se vklínila do obrany, a obnovena původní obrana nebo ovládnuty stanovené prostory (postavení). Protizteče pluků a praporů budou vykonávány výjimečně, zvláště na směrech hlavních úderů nepřítele.

Při protiztečích je zapotřebí, aby útvary REB rušily VKV spojení a palubní radionavigační systém TACAN a rádiové spojení leteckých návodčích nepřítele a tím mařily napadení jeho letectva na útvary, které vedou protizteč. Ke zmaření nebo ztížení činnosti laserových a optoelektronických systémů a prostředků průzkumu, navedení zbraní nepřítele mohou vytvořit chemické jednotky dýmové clony v době rozvinování našich vojsk k protizteči.

Mohou vzniknout podmínky, kdy nebude účelné nebo možné uskutečnit protizteče (zvláště při značné převaze nepřítele v tancích). V tomto případě se rozvinují druhé sledy, zálohy a přeskupené útvary divizí prvního sledu na výhodných postaveních a palbou tanků, dělostřelectva, protitankových prostředků, pěších zbraní ničí nepřítele, zdržují jeho pronikání, zabezpečují rozvinutí svazků druhých sledů armád k vykonání armádních protiúderů. Na směry, kde se vytváří úhroza průlomu hlavního pásma a celkové taktické hloubky obrany, jsou zasazovány protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací armád a frontu. K úderům na pronikající uskupení nepřítele využíváme bojové vrtulníky, stíhací bombardovací a bitevní letectvo.

Úspěch boje o hlavní pásmo obrany i o následující obranné čáry bude přímo závislý na možnostech vojsk frontu v narůstání úsilí na nejdůležitějších směrech. Zvláštní význam v tomto smyslu má široký **manévr** vojsky, silami a prostředky v průběhu obranných sražení. V soudobých podmínkách, vzhledem ke značným možnostem útočícího nepřítele prolomit obranu, bude patřit rozhodující úloha v dosažení odolnosti a aktivity obrany manévru údery letectvem a raketovým vojskem, palbou, vojsky a zátarasy, který může v krátké době změnit poměr sil na tom či onom směru nebo úseku fronty.

V případě nutnosti zaujmou vojska druhé pásmo obrany (mezilehlou obranou čáru). Je třeba počítat s tím, že zesílení svazků prvního sledu může být uskutečněno podřízením části sil a prostředků ze zálohy armád, manévrem vojsky z druhých směrů a úseků nebo i zesílením armád prvního sledu frontovými zálohami.

Při vedení obranné operace za použití pouze konvenčních zbraní budou svazy a svazky schopny manévrovat vojsky nejen z hloubky, ale i na úkor oslabení směrů a úseků, kde nepřítel nepovede aktivní útočnou činnost. Vyplývá to z toho, že za použití pouze konvenčních zbraní nebude moci útočit silnými údernými uskupeními na všech přístupných směrech v pásmu každé armády a tím více v celém pásmu frontu.

Do doby, potřebné na uskutečnění manévru vojsky a prostředky, je nutné počítat čas na přijetí rozhodnutí, vydání úkolů, soustředění, vyvedení, přesun a rozvinutí vojsk v novém prostoru nebo na nové čáře a čas nutný na přípravu systému palby. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že celková **dobu k zaujetí obranného rájónu praporu** (v hranicích obranného úseku pluku) může trvat **1,5 až 2 hodiny** při přemístění do připraveného obranného rájónu. K vykonání manévru plukem druhého sledu divize bude nutné analogicky počítat s časem **3 až 4 a 5 až 6 hodin**. Celková doba na přípravu a provedení manévru divizí z druhého sledu armády nebo ze zálohy frontu a na organizaci obrany v určeném pásmu může dosáhnout **od 5 až 6 hodin do 10 až 12 hodin**, přičemž limitující bude vzdálenost přesunu. Pro manévr dělostřeleckým útvarům na vzdálenost 80 až 100 km je zapotřebí počítat s dobou minimálně 5 až 6 hodin.

V soudobých podmínkách narůstá **úloha manévru údery letectva, raketového vojska, palbou dělostřelectva s dalekým dosahem i význam zátarasů**, vytvářených v průběhu obranné operace na hlavních směrech útoku nepřítel. Společně s těmito prostředky roste i důležitost takového vysoce manévrového a efektivního prostředku, jakým jsou bojové vrtulníky, které mohou účinně zasáhnout proti pronikajícím uskupením nepřítel, ničit jeho tanky, dělostřelectvo, výsadky. Rychlému manévru bude vhodně napomáhat i využití dopravních vrtulníků k přesunům vojsk, prostředků ženijních zátarasů i materiálu všeho druhu. Široké použití bojových i dopravních vrtulníků vytváří možnost doplňovat manévr a úder tankovými a motostřeleckými svazky, útvary a jednotkami manévrem a úderem ze vzduchu.

Důležitý bude i manévr silami i **prostředky PVO** armád a frontu s cílem obnovení narušeného systému PVO, nebo zesílení protivzdušné obrany vojsk prvního sledu, bránících se na nejdůležitějších směrech nebo vojsk, která se přesunují a rozvíjejí k vedení protiúderů.

Velitel frontu a velitelé armád již v období bojů o udržení prvních postavení hlavního pásma obrany stanoví směry hlavního i dalších úderů nepřítel a podle předpokladu vývoje bojové činnosti na každém z těchto směrů upřesňují zámysl na zničení útočících nepřátelských uskupení a v souladu s tím určují, které síly ze sestavy druhých sledů armád nebo ze zálohy frontu bude účelně rozvinout (podle vývoje situace) na připravených nebo předpokládaných výhodných čarách k odražení útoku a které síly vyčlenit k vedení armádních protiúderů.

Bojová činnost v **operační hloubce obrany** frontu se může často rozvíjet

současně na několika směrech a bude vedena zpravidla ve složité a rychle se měnící situaci. Nejsložitější může být za podmínek, kdy se nepříteli podařilo prolomit taktickou hloubku obrany značnými silami na několika směrech a současně vysadit v hloubce operační vzdušné výsadky. Nepřítel se bude snažit po prolomení taktické hloubky obrany zesilovat své úderý dalším zasazováním čerstvých operačních záloh, podporovaných hromadnými údery letectva a palbami dělostřelectva. Když se mu podaří vytvořit na směrech největšího úspěchu svého útoku značnou převahu v silách i prostředcích, budou jeho úderná uskupení postupovat do operační hloubky obrany, aby se spojila s vysazenými vzdušnými výsadky, a současně rozvíjet úspěch do stran.

Způsob vedení obranného sražení v těchto podmínkách, výběr forem ničení útočících uskupení nepřítelů a jeho vzdušných výsadek bude záviset na operativně strategické situaci, která se vytvořila v pásmu frontu a na jeho křídlech. Přitom bude mít důležitý význam složení nepřítelů, který pronikl, a jeho možnosti narůstání úsilí a možnosti frontu z hlediska palebného ničení útočníka, situace a stav vlastních vojsk (prvního, druhého sledu, záloh, letectva, vojska PVO, raketového vojska a dělostřelectva).

V případě **průlomu nepřítelů** značnými silami do hloubky obrany armád prvního sledu a má-li nepřítel další zálohy, bude hlavní úkol vojsk frontu spočívat v tom, aby aktivní a rozhodnou činností byl útok nepřítelů zastaven nebo zpomalen, aby byl maximálně oslaben, izolována jeho uskupení, která pronikla do hloubky obrany od přisunovaných záloh, organizována obrana prvního armádního pásma obrany, zabráněno průlomu tohoto pásma a vytvořeny podmínky k uskutečnění frontového protiúderu. Pro splnění těchto úkolů bude nutné především na pronikající nepřátelské uskupení soustředit palbu divizních a armádních dělostřeleckých skupin, vést úderý vojskového a frontového letectva a silami vojska PVO odrážet nepřátelské letectvo. Proti pronikajícím uskupením nepřítelů je zapotřebí rovněž zasazovat protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací.

Zásady bojové činnosti vojsk frontu o udržení armádních nebo frontových pásem obrany budou stejné jako při sražení o hlavní pásmo obrany. Útočící uskupení nepřítelů je ničeno všemi silami a prostředky armád prvního sledu, raketovým vojskem a letectvem frontu na přístupech k těmto obranným čarám i v bojích o jejich postavení. Ničení útočícího nepřítelů na přístupech k operačním obranným čarám je zahajováno údery raketového vojska a frontového letectva, soustředěnou a hromadnou palbou dělostřelectva, údery vojskového letectva na hlavní nepřátelská uskupení pronikající k těmto obranným čarám. Způsob vedení úderů bude určovat velitel frontu nebo velitelé armád. Konkrétní objekty úderů mohou upřesňovat velitelé divizí. Příslušní velitelé určují rovněž způsob vyvedení vojsk z taktické hloubky obrany a přijímají opatření k zabránění nepříteli ovládnout úseky obrany na armádním nebo frontovém pásmu obrany bezprostředně za odcházejícími našimi vojsky.

Aby bylo dosaženo odolnosti obrany v taktické i operační hloubce, bude nutné se zabývat i úspěšným řešením takových úkolů, které jsou spojeny s ničením taktických, operačních výsadek i aeromobilních vojsk nepřítelů.

Všechno úsilí při vedení obrany v operační hloubce musí však směřovat k tomu, aby byly vytvořeny podmínky k organizovanému a úspěšnému usu-

tečnění frontových protiúderů, které vyústí ve zničení nepřítele, jenž se vklíní do obrany, a současně vytvoří podmínky pro přechod do rozhodného útoku.

Odrážení útoku nepřítele i zásady bojové činnosti vojsk k udržení obranných čar je nutné považovat za rozhodující období vedení obranné operace. Touto problematikou chci přispět k ujasnění některých otázek, které by měli velitelé a štáby zvažovat při přijímání opatření k vedení obranné operace a rozhodnému ničení nepřítele.

K VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI V ZIMĚ

Bojová činnost vojsk v zimě je charakterizována řadou zvláštností, které vyžadují přijetí nezbytných opatření při přípravě boje i v jeho průběhu. V zimním období minulého výcvikového roku bylo uskutečněno několik taktických cvičení, při kterých byly získány cenné poznatky z vedení bojové činnosti vojsk ve ztížených zimních podmínkách. Cílem tohoto článku je zevšeobecnění některých zkušeností z těchto cvičení.

Ve stručnosti připomenou **vliv zimních podmínek na vedení boje**. Sněhová pokrývka může především ztížit a zpomalit postup motostřeleckých a tankových jednotek a útvarů, takže se jejich pohyb omezí převážně na komunikace a závětrné svahy. To bude pochopitelně ovlivňovat i tvorbu bojových sestav, volbu směru hlavního úderu, hloubky úkolů, tempa útoku, šířky útočných pásem a úseků průlomu.

Ráz bojiště se může značně měnit v důsledku prudkých změn teploty, které mohou vést k oblevám a k zátopám nížin, zákopů, úkrytů a objektů. Na druhé straně silné mrazy, husté sněžení a vánice podstatně sniží viditelnost, zhorší orientaci v terénu, omezí možnosti průzkumu, pozorování a celkovou bojovou činnost. Tvářnost terénu a jeho průchodnost se v zimě značně změní a vznikne množství neschůdných a těžko průchodných prostorů a směrů. Naopak ty prostory, které jsou v letním období neschůdné, jako bažiny, řeky a vodní překážky, bude možné bez značných problémů po jejich zamrznutí poměrně snadno překonávat. Silné mrazy i vánice nutí vojska vyhledávat krytá místa a prostory. Proto je nutné mnohem častěji využívat lesní prostory, osady, samoty, úžlabiny, rokle a jiná místa, vhodná pro částečné ukrytí osob. Sněhová pokrývka vyžaduje uskutečnění odpovídajících způsobů maskování a ochranných nátěrů i vybavení vojáků maskovacími oděvy. Při plánování bojové činnosti nesmí být opomenuta i ta skutečnost, že v zimním období je poměrně krátká denní doba, což bude vyžadovat častější vedení boje v noci, kdy je na sněhu relativně dobrá viditelnost.

Horský terén bude v zimních podmínkách vytvářet značné problémy při plánování a vedení bojové činnosti. Manévr vojsky mimo komunikace bude podstatně omezen a nepříznivé meteorologické podmínky v horách mohou do značné míry ovlivnit činnost vojsk.

Některé teoretické zásady boje v zimě

Vojska v **obraně** budou v zimě hlavní úsilí soustřeďovat na udržení komunikačních uzlů a okolních výšin, soutěsek, přepravišť přes vodní překážky nebo osad a dalších důležitých objektů. V obtížně průchodných úsecích terénu, kde je útok nepřítele málo pravděpodobný, je nutné organizovat průzkum nebo hlídkování a k obraně těchto směrů (v případě potřeby) vyčlenit minimální počet sil a prostředků. Obrana je v těchto případech zpravidla organizována systémem samostatných rotních a četových opěrných bodů, které přehrazují možné směry činnosti nepřítele a jsou přizpůsobeny ke kruhové obraně. Mezery mezi praporními obrannými rajóny nebo rotními a četovými opěrnými body mohou být větší než za obvyklých podmínek.

Bojová sestava divize a pluku se člení do větší hloubky. Druhý sled nebo vševojsková záloha jsou rozmístovány na několika místech poblíž křižovatek cest nebo na příčných cestách, aby mohly vést protizteče nebo zaujmout připravené obranné rajóny, popřípadě ničit nepřátelské obcházecí odřady, vzdušné výsadky a diverzní průzkumné skupiny. Protizteče se připravují převážně podél cest z odvrácených svahů výšin, do boků a týlu pronikajícího nepřítele.

V zimních podmínkách, zvláště za nízkých teplot, je nezbytné pečlivě organizovat přípravu výzbroje, bojové a ostatní techniky, budování úkrytů (pro ohřívání osob i k jejich ochraně před omrznutím a prochladnutím), zabezpečit obnovu zátarasů po silném sněžení, odvodňování zákopů, úkrytů a palebných postavení při oblevě.

Velitelé jednotek musí za těchto podmínek častěji kontrolovat výkon služby, zejména v noci, při sněhových bouřích a při sněžení, aby byla zabezpečena vysoká bojová pohotovost jednotek.

V technickém a týlovém zabezpečení v zimě je nutné věnovat zvláštní pozornost zabezpečení vojsk teplým oděvem a obuví, prostředky proti omrznutí, palivem, zimními druhy pohonných hmot a budování ohříváren. U jednotek vytváříme zvýšené zásoby munice, proviantu, topiva a věnujeme mimořádnou pozornost udržování bojové a ostatní techniky v neustálé pohotovosti i za nízkých teplot. Praporní obvaziště rozmísťujeme zpravidla ve vytápěných místnostech nebo úkrytech a zásobujeme je topivem a teplými oděvy pro raněné a nemocné.

Za útoku v zimě jsou bojové úkoly divize a pluku určovány do menších hloubek než za obvyklých podmínek a bojová sestava bude členěna zpravidla do větší hloubky. V některých případech se kromě druhého sledu může vytvářet i vševojsková záloha a do bojové sestavy jsou zařazovány i obcházecí odřady a taktický vzdušný výsadek.

V hlubokém sněhu mohou motostřelecké jednotky útočit na lyžích s cílem obcházet boky nepřítele a pronikat do týlu jeho opěrných bodů. Za těchto podmínek lze počítat s tím, že vojáci sesedají z vozidel a útočí pěšky, tanky budou přímo v bojových sestavách motostřeleckých jednotek nebo za nimi, bojová vozidla pěchoty mohou postupovat za tanky a palbou ničit nepřítele, který bude bránit tankovým a motostřeleckým jednotkám v postupu. Myslím, že zteč na bojových vozidlech pěchoty bude v zimě zpravidla možná pouze na zledovatělém sněhu nebo po ledě.

Důležité je dovedné využití obcházejících odřadů. Tyto je možné ještě před zahájením útoku hlavních sil nebo současně s jeho zahájením skrytě vyslat s využitím mezer a odkrytých boků v bojové sestavě nepřítele do jeho obrany a údery z týlu (boků) pomáhat útvarům a jednotkám prvního sledu ničit bránícího se nepřítele.

Vzhledem k tomu, že za těchto podmínek mohou být mezi útočícími útvary velké mezery a odkryté boky, je nutné organizovat stále zajištění, zejména obranu a ochranu míst velení a raketových útvarů.

Dělostřelectvo zpravidla používáme decentralizovaně, bude přidělováno plukům a praporům prvního sledu a pouze na směr hlavního úderu divize a pluku je použijeme centralizovaně.

Při organizaci boje v zimě je velmi důležité, aby velitelé jednotek zabezpečili místa ohřívání, včas přijímali opatření k předejití prochlazení a omrznutí vojáků, zajistili přípravu zbraní, techniky a prostředků individuální ochrany k použití za nízkých teplot. Důležitá je včasná příprava k maskování techniky v zimě podle charakteru terénu a včasné dodání maskovacích oděvů jednotkám.

Útvary a jednotky technického zabezpečení a týlu jsou rozvíňovány na směrech činnosti divize a pluku zpravidla v blízkosti cest. U pluků, které útočí na samostatných směrech, příslušní funkcionáři vytvářejí zvýšené zásohy munice, pohonných hmot a proviantu. Vojska musí být včas vybavena teplým oděvem a obuví, prostředky proti omrznutí a vitamínovými přípravky.

K zabezpečení plynulého přísunu materiálu a odsunu raněných a nemocných je zapotřebí používat vozidla s vysokou průchodivostí, prostředky pro přepravu vzduchem, nákladní saně a vleky. Během boje je nutné zabezpečit včasné vyhledávání a odvoz raněných i nemocných, aby nedošlo k jejich omrznutí.

Význam dobře organizovaných a rychlých **přesunů** vojsk v současných podmínkách postupně vzrůstá v souvislosti s jejich manévrovostí. Uskutečňování rychlých pochodů v zimních podmínkách je obzvlášť náročné a složité. Zvýšenou pozornost vyžaduje příprava a organizace pochodu, kdy je nezbytné včas upravit cesty a zabezpečit jejich nepřetržité udržování ve sjízdném stavu a zřízení příčných cest pro rozvíňování a manévr vojsky. Dále je zapotřebí předem organizovat opatření proti omrznutí osob, přípravu výzbroje a techniky pro provoz za nízkých teplot, vybavit kolová a pásová vozidla zařízeními a prostředky ke zvýšení průchodivosti. Vozidla určená k přepravě osob je vhodné podle možností vybavit plachtami a na dno kovových koreb položit podložky.

Přesuny vojsk budou vyžadovat zvláště pečlivou organizaci pořádkové služby, včasnou přípravu objížděk, budování ohříváren a dalších opatření k přípravě teplé stravy a doplňování pohonných hmot během přesunu.

Velmi důležitý je včasný **ženijní průzkum** před přechodem zamrzlých řek, jezer; bude-li to nutné, je třeba zesílit lední příkrov, z cest odstranit sněh, určit způsob pohybu techniky a organizovat záchrannou a odsunovou službu na osách. K poskytnutí pomoci uvázlým vozidlům a k zabezpečení nepřetržitosti pohybu je účelné začlenit vyprošťovací vozidla do sestavy jednotlivých proudů.

Za silné sněhová vánice může být se souhlasem velitele pluku nebo praporu dočasně zastaven přesun jednotek. V tomto případě je nutné zabezpečit

ohřívání osob, organizaci kruhového zajištění a zakázat pohyb osob a vozidel.

Při **rozmístění vojsk** v zimě je zapotřebí velmi pečlivě volit prostory, chráněné před větrem, udržovat sjízdnost cest, což umožňuje vojskům rychle opustit tyto prostory a včas přijmout opatření k zabránění omrznutí osob [k tomu jsou budovány u praporů a rot zateplené nebo vytápěné úkryty].

Poznatzky a zkušenosti z taktických cvičení v zimě

Vojska se zpravidla přesunovala do prostorů cvičení z mírových posádek kombinovaným způsobem za řízení příslušných velitelů a skupin pro řízení reálných přesunů vojsk. V jejich průběhu se nedařilo vždy dodržovat vzdálenosti mezi vozidly a důsledně organizovat proudy. Stávalo se, že někteří velitelé příliš spoléhali na regulaci na osách a nesledovali přesun na mapách, takže v několika případech došlo ke sjetí proudů ze stanovené pochodové osy a k narušení organizace pochodu.

Při přesunech bylo dosahováno průměrné rychlosti 20 až 25 km.h⁻¹ u kolové techniky a 17 až 20 km.h⁻¹ u pásové techniky. V podmínkách minulé zimy za silných mrazů a husté mlhy se tato rychlost pochodu v některých případech na jednotlivých úsecích snižovala až na 5 až 10 km.h⁻¹. S touto skutečností musíme proto počítat již při plánování přesunů vojsk a vytvářet dostatečnou časovou zálohu.

Ukázalo se, že je nutné zvýšit praktické návyky velitelů a štábů v organizaci velení útvarům a řízení pořádkové služby a zdokonalit úroveň přípravy řidičů, jejich fyzickou připravenost a kázeň.

Hlavní příčinou opožďování vozidel a nedodržování stanovené rychlosti bylo málo pevné velení v průběhu pochodů. Při vyprošťování zapadlých vozidel se někdy projevovala nízká iniciativa a i bezradnost a nerozhodnost velitelů jednotek i jednotlivých proudů. Někdy docházelo k tomu, že při vynucených zastávkách jednotlivých vozidel se zastavil celý proud, velitelé se starali o tato nebo porouchaná vozidla namísto toho, aby organizovali objetí a pokračování v pochodech. Proto docházelo k roztrhání proudů a k jejich vzájemnému promíchání a opožďování, takže v některých případech nebyly splněny stanovené rychlosti přesunu.

Pokud jde o **technické zabezpečení** pochodů, tak tyto síly a prostředky byly rozčleněny do celé hloubky pochodových proudů, což umožnilo včas poskytovat technickou pomoc osádkám jednotlivých vozidel i během zastávek.

Cvičení potvrdila, že předem dobře připravená bojová technika se během pochodu přesunovala spolehlivě a pokud docházelo k nějakým problémům, byly zpravidla zaviněny malou zkušeností řidičů vozidel. Další zkušenost svědčí o nezbytnosti zvyšování praktických návyků velitelů a štábů v organizaci řízení pochodu vojsk a pořádkové služby. Současně z těchto zaměstnání vyplynulo, že je zapotřebí zvyšovat úroveň přípravy řidičů bojových i dopravních vozidel, zejména jejich fyzickou připravenost a dopravní kázeň. Občas totiž v některých případech docházelo k tomu, že řidiči i velitelé vozů během pochodu usínali, což vytvářelo předpoklady ke vzniku dopravních havárií.

Kladně je možné hodnotit, že byla dodržena zásada, aby orgány pořádkové služby nestály na stanovištích zbytečně dlouhou dobu před zahájením plnění úkolů.

Během pochodu docházelo ke zpoždování jednotlivých proudů oproti plánovaným časům v důsledku podcenění sjízdnosti silnic, což mělo za následek prokluzování pásů. K tomu přistupoval i poměrně hustý provoz civilní dopravy na zúžených komunikacích vlivem neuklizeného sněhu z krajnic vozovek.

Při některých cvičeních se projevil určité problémy v **přípravě a vedení boje** v zimních podmínkách. Jde především o připravenost malých jednotek, která se odráží v celkové činnosti vojsk na bojišti. Tato skutečnost je mnohdy podceňována a zapomínáme, že jednání velitelů osádek, družstev, čet a rot bude mít zásadní vliv na úspěch či neúspěch pluků a divizí v boji. Především je nutné dovedně využívat terén, správně organizovat palebný systém, manévr jednotkami a jejich skrytý pohyb na bojišti a v neposlední řadě i bojové zabezpečení.

K obecným problémům, které se vyskytly při taktických cvičeních v loňském zimním období, patří **nedůsledné zhodnocení skutečné situace nepřítele**, zejména možnosti jeho zbraní a bojové techniky. V důsledku jeho povrchního hodnocení byly málo zvažovány všechny možnosti k vedení silných úderů při zahájení agrese a adekvátně k tomu nebyly v potřebném rozsahu posuzovány veškeré eventuality vlastních vojsk při odražení nepřátelského útoku v daných zimních podmínkách.

V důsledku toho byly někdy při **organizaci obrany** rozmísťovány síly a prostředky rovnoměrně v celém obranném pásmu bez soustředění rozhodujícího úsilí na předpokládaný směr hlavního úderu nepřítele. Je nutné na základě hlubokého zhodnocení všech možností obou stran stanovit úkoly k manévru silami a prostředky na jednotlivé ohrožené směry, sladit je s palbami, zátarasy, s vytvářením klamných obranných rajónů, uzlů, zátarasů, neprůchodných prostorů apod.

Při uspořádání obrany neměli někteří velitelé jasnou představu o organizování, budování a zaujímání obrany mimo dotyk s nepřítelem před zahájením nepřátelské agrese. Bojová technika byla často rozmísťována na předním okraji obrany bez maskování, což umožnilo nepříteli zjistit celý její systém. Rovněž při organizaci palebného systému nebyly dostatečně využívány všechny možnosti palby na maximální dálky, ani soustřeďování paleb k ničení nepřítele v období rozvinování a na přístupech k přednímu okraji obrany.

Slabým místem byla praktická **činnost v terénu** při upřesňování bojových úkolů a při součinnosti. Úkoly nebyly konkretizovány přímo v terénu, nebyla upřesněna organizace paleb a jejich spojení se zátarasy. V průběhu součinnosti byla málo hodnocena a v terénu ukázána pravděpodobná činnost i možnosti nepřítele a možné způsoby manévru našich vojsk s důrazem na soustředění sil i prostředků na ohrožené směry a další otázky, které je nezbytné konkretizovat v tomto období přímo v terénu.

Při organizaci součinnosti docházelo ke zbytečné mnohohlavnosti, opakovaly se známé skutečnosti a u velitelů se projevil potíže přenášet situaci z mapy do terénu. Projevila se málo účinná pomoc štábů pluků velitelům praporů při organizaci boje. Při práci v terénu stále ještě dosti důstojníků přikládá větší pozornost práci s mapou, posuzuje obecné otázky a konkrétně neřeší sladění činnosti vojsk na daném pozorovatelném úseku terénu.

Nedostatky, které se projevily při rekognoskaci a součinnosti v terénu, měly negativní vliv na organizaci palebného systému a na uspořádání obrany. Tak došlo k tomu, že v palebných sektorech se vytvářely mezery, nepokryté palbami, kterými by mohl nepřítel pronikat do boků a týlu obranných rájónů. Potvrdilo se, že bude vhodné při této činnosti více využívat moderních pomůcek, forem a metod organizace součinnosti s využitím nových technických prostředků, včetně panoramatů, reliéfních map a dalších prostředků.

Při **odchodu** se nedařilo předem a včas ženijně vybudovat palebné čáry a palba nebyla důsledně sladěna s manévrem jednotkami. Při této formě boje vojska při obsazování jednotlivých čar vedla činnost jako při zaujetí obrany mimo dotyk s nepřítelem, opomíjela **dodržování zásad bojového chování** a maskování, nebyly včas vyčleňovány hotovostní palebné prostředky a organizaci zajištění velitelé nevěnovali potřebnou pozornost.

Odchod bojem rot PS i jednotek prvního sledu nebyl dostatečně organizovaný, protože 60 % bojových vozidel pěchoty nemohlo vyjet z okopů v důsledku nepřipravenosti na zimní podmínky (sněh).

Při přípravě **rozhodnutí** k zaujetí obrany je nezbytné především v podmínkách našeho pohraničí velmi pečlivě přihlížet k charakteru terénu a organizovat obranu s využitím jeho výhodných podmínek, což má mimořádný význam. K tomu je nutné plánovat široké použití zátarasů všech druhů a minování terénu, včetně minování na dálku.

Někdy docházelo k tomu, že v důsledku nesprávného zhodnocení nepřítele nebyly správně a účelně voleny prostory, od jejichž udržení závisela pevnost obrany, což v některých případech způsobilo, že se naše vojska dostávala v průběhu obranného boje do velmi nevýhodné situace. Při plánování ničení nepřítele nebyla přijata promyšlená opatření k jeho ničení na dalekých přístupech.

Při zaujímání výchozích prostorů pro útok se projevovalo zdlouhavé rozmístování vojsk a maskování vozidel bylo na nízké úrovni.

Během útoku došlo k opožděnému postupu jednotek na bocích bojové sestavy pluku o 20 minut, což vedlo k odkrytí boků, kterého by mohl nepřítel využít k protiztečím.

Ženijní budování obrany bylo málo organizované, takže technika zajela do dříve vybudovaných okopů a vojáci si vyhloubili jen díry ve sněhu, které jim nemohly poskytnout dostatečnou ochranu. Velitelé v těchto případech zlehčovali podmínky výcviku a vojáci využívali jejich malé náročnosti ve svůj prospěch.

Pokud jde o specifiku plánování a vedení boje v zimních podmínkách, tak poslední cvičení uskutečněná v zimě prokázala, že jsou vesměs podceňovány otázky **materiálního a zdravotnického zabezpečení**. Slabě byly dodržovány zásady osobní a kolektivní hygieny, důsledně nebyl organizován pravidelný výdej teplé stravy a zabezpečení ohřevu vojáků při nepříznivém počasí. V některých případech došlo dokonce k tomu, že v přípravném období ani v průběhu cvičení nebyly vytvořeny podmínky pro mytí a koupání vojáků a při větších mrazech dokonce zamrzla voda (určená k mytí) a přitom nebyl organizován dovoz teplé vody. Rovněž **proviantská služba** se nepodařilo vždy zabezpečit přípravu stravy v potřebném množství i v požadované době a nedostatečně byl organizován

také její výdej, takže byla u některých jednotek vydávána studená a velmi opožděně. Osvědčila se praxe vydávání teplé stravy těsně před zahájením přesunu a výdej teplého čaje do polních lahví. Záloha proviantu byla vydána technickým uzavíracím hlídkám k zabezpečení stravy pro osádky a příslušníky dílen, které zůstaly na osách přesunů.

Ze cvičení v zimních podmínkách vyplývají některé poznatky, které by bylo vhodné využít při přípravě na obdobná cvičení v budoucnosti. Jde především o problematiku přípravy a vedení prvních obranných operací.

To vyžaduje podrobnou přípravu velitelů a štábů v terénu, při které by se měli zaměřit na **organizaci součinnosti** s důrazem na upřesnění možných palebných postavení, palebných systémů, míst velení, zátarasů, překážek, hluchých a neprůchodných prostorů.

I když řadu let je zdůrazňován požadavek na zkrácení a **zjednodušení dokumentace**, stále se nám nedaří jej realizovat. Zkušenosti potvrzují, že je nezbytné radikálně zjednodušit a snížit počet dokumentů, zvýšit přehlednost a připravit programy k širšímu využití výpočetní techniky.

Myslím, že v přípravě vojsk by měl být mnohem větší důraz kladen na **výcvik malých jednotek**, jejichž vycvičenost a připravenost je rozhodující při plnění bojových úkolů pluků a divízi.

Chci připomenout, že v podmínkách středoevropského válčiště se nevyskytují v zimních měsících mimořádně vysoké mrazy ani sněhové vánice a bouře, které by mohly zásadním způsobem ovlivnit splnění stanovených úkolů našimi vojáky. Poznatky z Velké vlastenecké války i z taktických cvičení naší armády v poválečném období však svědčí o tom, že **nesmíme podceňovat přípravu velitelů, štábů a vojsk k vedení bojové činnosti v zimních podmínkách**. K tomu mělo napomoci i toto stručné shrnutí některých zkušeností z taktických cvičení organizovaných v zimě.

METODIKA PRÁCE ŘEDITELSTVÍ CVIČENÍ PŘI ŘÍZENÍ OPERAČNÍCH VŠC

K získání návyků a znalostí v organizaci a vedení operace (boje), v souvislosti se zaváděním nové bojové techniky i zbraní a v důsledku jiných vojenskopolitických aspektů, mají nezastupitelnou úlohu cvičení, jejichž řízení je stále složitějším problémem. V článku zobecním některé poznatky se zaměřením metodiky práce ředitelství cvičení (ŘC) v průběhu řízení operačních velitelsko-štábních cvičení (VŠC).

Okruhem problémů přípravy a řízení operačních velitelsko-štábních cvičení se v současné době v rámci ČSLA zabývá řada předpisů a pomůcek.

K nejdůležitějším zdrojům patří např. pomůcka Metodika práce a povinnosti ředitelství cvičení, rozhodčí služby při rozehře situací, ztrát a způsobů hodnocení bojové schopnosti jednotek a svazků po jaderných úderech (čj.: 0025834/11-OS).

Také nejnovější vydání předpisu pro organizaci a provádění vševojskových taktických cvičení v terénu, který nahrazuje známý Všeob-P-33, řeší obdobné otázky. Stanoví úkoly řídicímu cvičení, náčelníkovi štábu a štábu ředitelství cvičení a všem ostatním funkcionářům, jež se podílejí na přípravě a řízení cvičení. Metodiku práce, způsob plnění úkolů a povinnosti ředitelství cvičení nový předpis, stejně jako Všeob-P-33, neobjasňuje.

Na operačních stupních velení nyní přípravu a řízení operačních velitelsko-štábních cvičení usměrňuje pomůcka Zpracování a řízení operačních cvičení (evid. číslo 368), která obsahuje určité metodické návody pro přípravu vybraných řídicích dokumentů a také částečně řeší metodiku v průběhu řízení cvičení.

Řízení společných cvičení řeší předpis Rukovodstvo po organizaci i provedeníh sovместных учений... (Moskva 1975).

Kromě toho i Vojenská mysl publikovala k této problematice řadu článků.

Myslím, že z toho co jsem uvedl je zřejmé, že metodika práce ředitelství cvičení, přes aktuálnost problému, není dostatečně rozpracována. To je také možnou příčinou častého nejednotného názoru na metodiku práce ŘC. Namnoze při jejím prosazení záleží na praktických zkušenostech a poznatcích řídicího a náčelníka štábu tohoto orgánu a odborné přípravě členů příslušníků štábu, který cvičení připravuje a podílí se na jeho řízení.

Časté jsou také názory, že s přihlédnutím k podstatě a principům cvičení, zásadám jejich řízení, vlastně jednotnou šablonou není možné a nelze stanovit ani pro metodiku práce ředitelství cvičení a rozhodčí službu (RS).

Zpracováním množství operačních velitelsko-štábních cvičení a jejich řízením jsme v uplynulém výcvikovém roce získali cenné zkušenosti a praktické poznatky. Nabyli jsme určitých znalostí z organizace práce ředitelství cvičení, jeho zabezpečení a složení, z rozdělení i plnění funkčních povinností a uspořádání účelného pracovního prostředí, odkud je cvičení řízeno. Domnívám se, že současnou praxí, ověřenou na zaměstnáních operačních příprav, se již ujednотily názory na základní principy činnosti a úlohu ŘC, funkční povinnosti jednotlivých pracovišť i funkcionářů. Vzhledem k rych-

lé obměně kádru, které připravují a zabezpečují operační cvičení, považují za účel-
né pojeďnat o základních otázkách činnosti ředitelství při zabezpečení řízení cvičení,
protože základy jeho metodiky práce vycházejí v podstatě z poslání tohoto orgánu.

**ŘC je pro řídicího cvičení hlavním orgánem zabezpečení řízení, jehož povinností je
organizovat a usměrňovat činnost rozhodčí služby a zabezpečit nepřetržitě velení. Pri-
pravuje reálné podklady pro rozehru, jejímž základem jsou skutečná rozhodnutí cvi-
čících velitelů. Představuje, a proto také vystupuje v úloze nadřízeného štábu. Hlavní
obsahem práce ředitelství cvičení je:**

- sběr, získávání zpráv a analýza situace,
- plánování její rozehry (podle konkrétních rozhodnutí velitelů),
- včasné předávání úkolů,
- zabezpečení součinnosti s rozhodčí službou a cvičícími,
- kontrola a systematická informace řídicího cvičení i podřízených,
- předávání zpráv o sousedech, činnosti nadřízeného stupně a o situaci nepříteli
v hloubce,
- organizace spojení,
- řízení přesunů a jejich zabezpečení pořádkovou a regulační službou,
- příprava rozboru apod.

Kromě toho plní další úkoly podle pokynů řídicího a náčelníka štábu ředitelství cvi-
čení a opatření, která vyplývají z Plánu provedení cvičení. Jejich obsah a rozsah je
hlavním kritériem vytvářené struktury ředitelství cvičení.

Požadavky na optimální složení ředitelství cvičení a jeho strukturu nebyly v minu-
losti vždy stejné. Základna tohoto orgánu se zkvalitňovala s náročnějšími požadavky
na hodnotnější přípravu, řízení a zabezpečení cvičení. Praxe potvrdila, že struktura
(vnitřní uspořádání) ŘC je důležitým předpokladem dokonalého zvládnutí řízení cvi-
čení, uplatnění metodiky práce. V současné době je složení jednotlivých pracovišť a
celkové uspořádání aparátu ujednoceno. K zabezpečení velkého rozsahu opatření, kte-
rá je zapotřebí v průběhu cvičení prosadit, je vhodné **ředitelství cvičení** vytvořit tak,
jak to znázorňuje obr. [Jde o řízení operačního VŠC.]

Východiskem pro reálnou metodiku práce ředitelství cvičení v uvedené struktuře je
stanovení a přesné vymezení (všem kategoriím řídicího aparátu) programu, perspek-
tivy činnosti, rozsahu funkčních povinností. Je zřejmé, že to vychází z celkového jeho
prioritního postavení, z úkolu vytvářet pro cvičící složité situace, které se maximálně
přibližují soudobé náročné dynamické bojové činnosti a také z toho, že vystupuje
v úloze nadřízeného velitelství. Tím jsou vytvářeny výhodné podmínky pro promyšle-
nou a organizovanou práci jak pro orgány, které řídí cvičení, tak pro cvičící. Působ-
nost ředitelství cvičení by bylo vhodné stanovit tak, aby se cvičící mohli společně
s rozhodčí službou učit správným návykům práce v poli, vést je k iniciativnímu a smě-
lému rozhodování a dovednému využití všech druhů vojsk a bojových prostředků
s cílem splnit stanovené úkoly.

Ze zjištění podstaty, zaměření činnosti a vytvoření stylu práce vyplynou základní
principy metodiky práce ředitelství cvičení, které je možné uvést ve třech základních
rovinách.

1. Vyhodnocuje rozhodnutí velitelů a předkládá řídicímu cvičení návrhy na rozehru
cvičení.

2. Přijímá v nařízených termínech bojová a souhrnná operační hlášení, analyzuje
jejich obsah a zpětně je využívá k ovlivnění rozehry.

3. Nepřetržitě řídí a ovlivňuje cestou rozhodčí služby činnost, plnění úkolů cvičící-
mi veliteli a štáby.

Základním úkolem ředitelství cvičení je příprava podkladů a realizace rozehry si-
tuací cestou rozhodčí služby. Nejsložitější je rozehra dynamiky bojové činnosti. Mož-
nou metodikou práce ředitelství cvičení a rozhodčí služby v průběhu 24 hodin, při ří-
zení cvičení v jeho dynamice — viz **tabulku**, ve které je uveden průřez jednoho dne činnos-
ti ŘC v návaznosti na rozhodčí službu. Jako východisko metodiky jsem zvolil rozehru si-
tuace vojsk k 16.00 h. Jde zpravidla o situaci, která je podkladem pro upřesnění roz-
hodnutí velitele svazu na příští den. Rozehrává ji proto koncová rozhodčí služba, a to
tak, aby k uvedené době byla soustředěna na štábu armády.

Pro názornost práce ředitelství cvičení vysvětlím jeho činnost v nejsložitějším obdo-
bí přípravy rozehry na příští den. Vycházím z reálného předpokladu, že armáda shro-
máždila k východnímu času zprávy o operační situaci od podřízených a velitel zahájil
v té době rozhodovací proces. V tabulce se nultá hodina rovná reálnému času 16.00 h.
V souladu s platnou metodikou práce štábu armády v poli, do dvou hodin po obdr-

žení úkolu nebo na základě vzniklé situace přijal velitel zámysl a předložil jej řídícímu cvičení. Schválený grafický zámysl je v základních rysech předán ihned pořítky a na průsvitce je v krátkém čase doručen (důstojníkem z počtu rozhodčí služby velitelského stanoviště armády) ředitelství cvičení — vševojskové skupině. Příslušní důstojníci jej neprodleně překreslí (uhlem) do mapy rozehry. Další pracovníci, kteří zastupují ve skupinách rozehry druhy vojsk, připravují podklady pro grafickou i písemnou rozehru svých druhů vojsk a služeb. Jejich použití zakresluje do mapy rozehry a připravují textový příspěvek do plánu rozehry. Myslím, že **potřebu času** na tvůrčí práci při přípravě každodenní rozehry je možné zdůvodnit touto kalkulací: zahájí-li velitel armády plánování v době, o které uvažujeme, pak za dvě hodiny může připravit zámysl a předpokládáme, že současně bude k dispozici na ŘC, k jeho překreslení do mapy rozehry je zapotřebí 30 minut, na vydání pokynů a rozpracování čar rozehry 40 minut, na zapracování použití druhů vojsk (do písemných a grafických materiálů) je třeba přibližně 50 až 60 minut. Z toho vyplývá, že rozehru na příští den je možné uskutečnit v době, která je uvedena v tabulce.

Metodika práce, jež předchází rozehře, zahrnuje účelnou **přípravu potřebných dokumentů**, které jsou nutné pro průběh řízení cvičení. Těžiště plnění úkolů spočívá na skupinách rozehry, zejména na skupině vševojskové. Výchozím podkladem pro rozehru je podrobná situace vojsk, kterou připraví jeden důstojník operačního směru. V dalším připravuje mapy rozehry. Princip rozpracování rozehry na mapě spočívá v tom, že rozhodnutí cvičících velitelů je porovnáváno s předpokládanou činností (zámyslem) strany modré. Po všestranné analýze kladů a nedostatků přijatých rozhodnutí určí řídící cvičení (náčelník štábu) čáry rozehry na příští den. Počet těchto čar je úměrný potřebě doby pro další rozehru. Většinou nepřesahuje 4 až 6 hodin vedení bojové činnosti. Ve složitých obdobích cvičení, při plnění důležitých učebních úkolů, nebývá výjimkou, že čáry rozehry jsou stanoveny po dvou hodinách.

Další důstojník operačního směru, zpravidla zkušený náčelník oddělení rozehry, připravuje pro řídícího cvičení (podle pokynů náčelníka štábu) písemné **podklady pro rozehru**. V praxi se nám osvědčilo, aby tyto podklady obsahovaly:

- osobní poznatky řídícího cvičení o jeho dosavadním průběhu, zhodnocení minulé období (dne),

- výchozí situaci a zámysl stran předpokládané bojové činnosti,
- konkrétní úkoly pro vlastní rozehru v průběhu vedení další bojové činnosti,
- plánované přemístění míst velení,
- reálnou činnost značkových vojsk,
- rozehru druhů vojsk, kde každý důstojník této skupiny podrobně rozpracuje požadavky a úkoly rozehry, s důrazem na ty druhy vojsk a služeb, které nemají svého zástupce v rozhodčí službě u vševojskových svazků,

- rozehru způsobů použití vlastního letectva, chemických (jaderných) úderů a ztrát.

Je zapotřebí, aby řídící cvičení písemnou i grafickou rozehru schválil do zahájení rozehry. Doba jejího konání je předem stanovena Plánem provedení cvičení. Zúčastní se jí rozhodčí u štábu armády, hlavní rozhodčí u vševojskových svazků, svazků a útvarů druhů vojsk a služeb. Rozehru vede osobně velitel — řídící cvičení, s využitím písemného plánu a příslušné mapy.

Po ukončení rozehry hlavní rozhodčí u armády a rozhodčí u náčelníků druhů vojsk mohou ještě podle potřeby upřesnit úkoly vševojskovým a dalším rozhodčím. Podle předurčení (na nových stanovištích) potom hlavní rozhodčí u vševojskových svazků a útvarů rozkresluje do pracovních map rozhodčí služby jednotlivé čáry, kterých mají vojska do určité doby dosáhnout. V souladu s reálným rozhodnutím, podle konkrétních bojových úkolů a stanoveného rozhraní mezi divizemi, je rozpracují do pluků (po praporech) a potom je postupně, ve stanovené době rozehrávají. Rozhodčí druhů vojsk, kteří jsou zařazení u svazků (útvarů) k těmto situacím analogicky rozkresluje a v dalším rozehrávají použití svých prostředků. Hlavní rozhodčí zakresluje do mapy rozehru situace druhů vojsk a služeb, které nejsou na cvičení zařazeny. Výjimečně mohou podle pokynů hlavního rozhodčího, samostatně řešit cvičící použití prostředků druhů vojsk.

Na armádním velitelско-štábním cvičení jsme **uplatnili požadavek**, aby rozhodčí u vševojskových svazků (bezprostředně po ukončení rozehry) ještě na ředitelství cvičení, za pomoci autorů cvičení, důstojníků operačního směru z počtu ŘC, rozpracovali jednotlivé čáry rozehry do konkrétních situací a zakreslili je do svých map. Taková praxe se plně osvědčila, a to zejména proto, že jsme včas vyřešili problematickou součinnost otázek rozehry na styku bojujících divízi, byl získán přehled o vzniklých po-

třebách rozehry příštího dne a hlavní rozhodčí u velitele armády (nebo vyhradí-li si právo, sám řídící cvičení) může do odchodu rozhodčích z ředitelství cvičení rozehru u svazků osobně prověřit i schválit. Jistě to má vliv na celkovou odbornou úroveň zaměstnání.

Řízení cvičení je složitou, namáhavou a zodpovědnou činností. Potvrzuje to obsah a rozsah práce řídícího aparátu uvedený v **tabulce**. Zde však ještě není ucelený výčet úkolů, jež jsou plněny jednotlivými funkcionáři. Ukázat celou metodiku jejich činnosti je nad rámec možnosti jednoho článku. Pro doplnění se zaměřím ještě na **metodiku práce důstojníků některých skupin RC** v rozmezí 24 hodin. Např. důstojník správy chemického vojska při práci ve skupině rozehry druhů vojsk:

- se zúčastní vydání pokynů pro přípravu rozehry na příští den,
- připraví v souladu se zámyslem cvičení rozehru jednotlivých jaderných i jiných úderů a použití chemického vojska v průběhu dalšího období cvičení,
- upřesní zásady rozehry a zanese je do příslušného plánu, zakreslí rozehru chemického vojska a úderů do připravované mapy rozehry,
- připraví a rozhodčí v době rozehry na příští den vydá pokyny k rozehře úderů v souladu se zámyslem rozhodnutí cvičících velitelů,
- ve stanovené době rozehrají rozhodčí (podle pokynů) plánované údery a pak sledují předávání parametrů mezi cvičícími stupni velení, vyhodnocení úderů, varování podřízených a sousedů (cestou důstojníka, který v ředitelství cvičení tyto údaje sleduje), organizaci plánovaných a neplánovaných opatření podle návrhů cvičících,
- upřesní opatření, která ve prospěch podřízených (cvičících) plní v úloze nadřízeného velitelství (směrového důstojníka za druhem vojska),
- zhodnotí dobu potřebnou na přijetí opatření a správnost zpráv, parametry jaderných i chemických úderů,
- posoudí kvalitu a rozsah přijatých opatření s využitím informace, kterou získá z obsahu souhrnného chemického hlášení,
- vyhodnotí činnost cvičících v součinnosti s příslušnými rozhodčími a pomocníkem řídícího cvičení pro chemické vojsko, zpracuje výsledky a odevzdá formou příspěvku do rozboru cvičení.

V dalším uvedu možnou **metodiku přípravy ztrát** např. důstojníka organizační a mobilizační správy, který je zařazen ve skupině vševojskové rozehry:

- k základním údajům pro přípravu rozehry ztrát jsou určeny výchozí počty pro cvičení, v dynamice výkaz předchozího dne k 16.00 h,
- náčelník oddělení rozehry s důstojníkem zodpovědným za přípravu ztrát a dalšími příslušníky druhů vojsk vyhodnotí operační sestavu (na připravované mapě rozehry příštího dne), upřesní svazky (podle potřeby útvarů) a druh operace (boje) v souladu se zámyslem a operační situací,
- důstojník rozehry na základě získaných informací navrhne ztráty — viz pomůcka čj.: 0025824/11-OS FMNO, přičemž přihlíží k podmínkám vedení operace, způsobu zasazení sil a prostředků i k předpokladu použití zbraní hromadného ničení na konkrétní svazky a útvary,
- druhy vojsk na základě toho stanoví procento ztrát (v případě velmi nízkých počtů bojové techniky, např. u odpalovacích zařízení, určí reálná čísla),
- skupina rozehry týlu upřesní zdravotnické ztráty a odborné technické orgány rozdělení ztrát techniky.

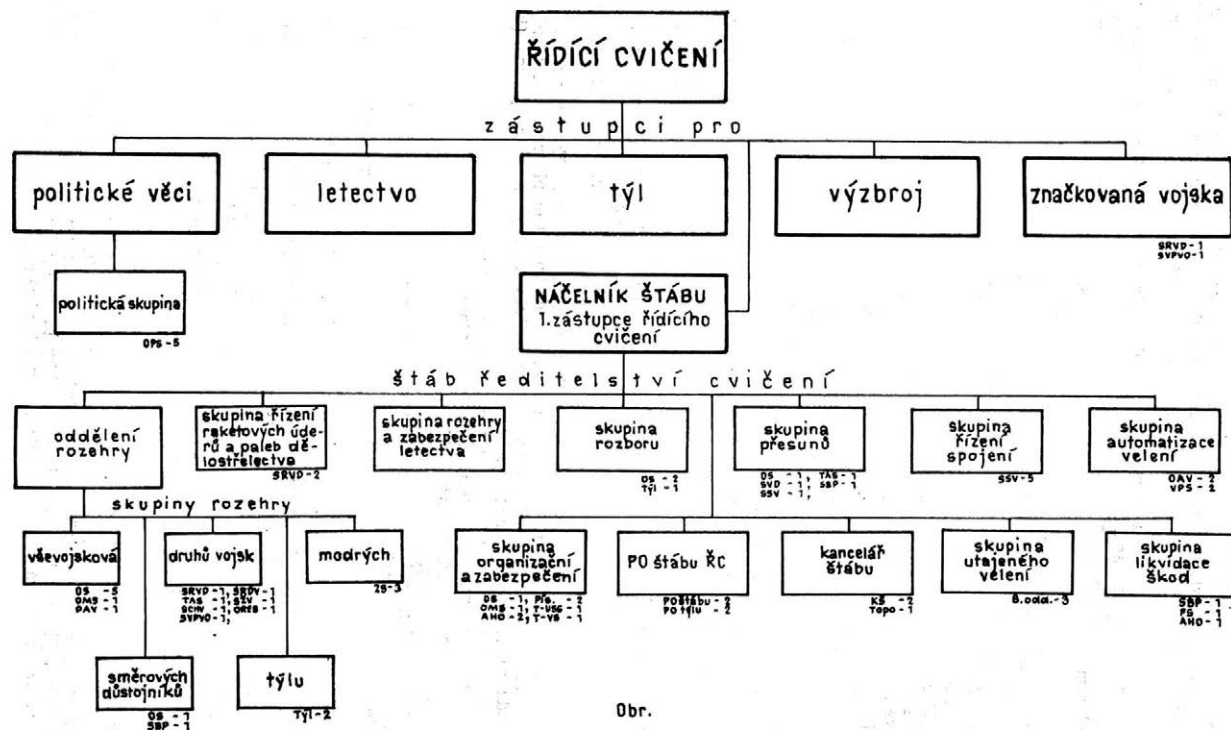
Tyto údaje shromažďuje důstojník organizační a mobilizační správy, který je ve skupině vševojskové rozehry. Na závěr každodenní rozehry jsou strojově zpracované výkazy ztrát, předávány rozhodčí službě, která zabezpečuje jejich rozehru, a to tak, aby v souhrnu tvořily k 16.00 h celkové ztráty za příslušný den.

Základními údaji pro přípravu rozehry ztrát jsou výchozí počty osob a techniky pro cvičení a v dynamice bojové činnosti jejich výkaz k 16.00 h z minulého dne.

Metodika práce při přípravě grafických a písemných podkladů pro rozehru tvoří nejpodstatnější část práce ředitelství cvičení. Není však jeho jediným úkolem, protože kromě toho v souladu s Plánem provedení cvičení plní i další funkce.

V článku jsem shrnul některé poznatky z možné struktury a činnosti ředitelství cvičení a rozhodčí služby. S přihlédnutím k rozsahu plněných úkolů, zejména skupinami rozehry v době tvůrčího zpracování podkladů, je nutné, aby činnost RC byla plně sladěna. Jde o uplatnění reálné metodiky práce při řízení operačních velitelsko-štabních cvičení, která se mění a přizpůsobuje konkrétním podmínkám každého cvičení.

Tabulka

ŘC	Struktura	Činnost	Připrava rozehry								Zabezpečení a prosazení úkolů rozehry																Připrava rozehry							
			17	18	19	20	21	22	23	24	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16								
Čas	možná varianta		17	18	19	20	21	22	23	24	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16								
	hodiny		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24							
Oddělení rozehry - skupiny	vševojsková	Připrava graf. a písem. podkladů přijetí zámluv pro rozehru ověř. velitelé																																
	druhů vojsk	Připrava vlastních příspěvků vojsk a do rozehry nepříteli																																
	modrých	Předání situace na mapu rozehry																																
	směrových důstojníků	Připravu podkladů rozehry																																
	týlu	Kalkulace další letectva Iprac. přísp. do rozehry																																
Skupiny ŘC	rozehry a zabezpečení letectva	Připravu podkladů rozehry																																
	rozboru	Připravu podkladů rozehry																																
	přesunů	Návrh zabezpečení přesunů																																
	org. a zabezpečení	Maten. zabezp. rozehry, příprava pokynů NS na příští den																																
	PO štábu ŘC	Organizace SPP při přípravě rozehry																																
	kancelář štábu	Evidence, zabezpečení polní pošty																																
	AVV	Připrava poměrů sil a ztrát, zabezpečování mezioprotiček, přenosů																																
Rozhodčí služba																																		
Rozehra	Řídicího cvičení na další den	Připravu a zajištění rozehry	Rozpracování úkolů rozehry a z ní situace trvalá služba na pracovišti, kontrola plnění úkolů vojsk, příprava předání úkolů (kon. směrnice), rozehra situace nepříteli Vynášování signálů podle Vyhodnocení souhrn. sběr situace od operač. hlášení, podřízených, vedení poznatky do rozboru Iprac. otázek účast na kontrole, týlového týlu vševojsk, zabezpečení cvičících a tří. rozhodčích, rozehra doplnění a příslu. mat. podle plánu																															
			Plánu provedení Připr. podkl. pro NS Představení a vystupující v úloze mat. náč. rozehra druhů vojsk, hodnocení funkcionálů Zpracování a vydání ztl. horn. úderů letectva Platné tabulky signálů Rozehra sousedů na vyžádání cvičících																															
			Vydání ošetř. se situací pro RS Průběžná evidence a plnění úkolů, rozmotožování dokumentů podle potřeby, předávání bojových a souhrnných hlášení																															
			Kalkulace a propočty podle potřeby, zabezpečení přenosů informací																															
			Rozpracování rozehry (do jednotlivců NS) Průběžná rozehra situací vlastních vojsk a nepříteli ve stanoveném čase, rozehra situace rozboru, průběžná rozehra ztrát																															
			Připrava map, zakreslení známých údajů Připrava vojsk Rozehra nepříteli podle plánu rozehry, přípravu podkladů pro rozehru Směry 1a druhý sběr situace, 5k. ze pro druhý vojsk rozehru Připrava podkladů pro rozehru týlu Připrava návrhů pro rozehru Účast při plnění hl. úkolů, získávání podkladů pro rozehru Připrava návrhů na přesuny pro rozehru ŘC podle pokynů NS ŘC Organizace stranic polní cké práce řídicího aparátu																															

VLIV AUTOMATIZACE VELENÍ NA EFEKTIVNOST ROZHODOVACÍHO PROCESU

Zvládnutí všech opatření k účinnému využívání prostředků automatizace pro zkvalitnění rozhodovacího a řídicího procesu, ke zvýšení časové efektivity práce velitele a štábu v poli předpokládá důslednou realizaci řady opatření jak ze strany uživatelů výpočetních prostředků, tj. příslušníků štábu, tak ze strany orgánů automatizace velení.

V článku se zaměřím především na úkoly, které z tohoto vyplývají pro **důstojníky štábu** na stupni vševojskové armády.

Jedním z prvních a základních opatření je vytvoření Metodiky činnosti důstojníků štábu vyčleněných k využívání prostředků automatizace velení. Měla by navazovat na Metodiku práce velitele a štábu vševojskové armády v poli a být pro uživatele terminálových prostředků metodickým návodem, jak postupovat při řešení operačně taktických úloh, sestavování a odesílání formalizovaných bojových dokumentů a neformalizovaných zpráv. Zaměření a obsah metodiky může být různý, bylo by však zapotřebí, aby především odrážela:

- strukturu, organizaci a rozmístění orgánů i prostředků automatizace v systému polního velení vševojskové armády,
- hlavní úkoly a povinnosti důstojníků štábu vyčleněných pro práci na terminálových pracovištích v jednotlivých obdobích bojové činnosti,
- harmonogramy a metodiku činnosti terminálových pracovišť při řešení infor-

mačních a výpočtových úloh, tvorbě a přenosu formalizovaných i neformalizovaných bojových dokumentů na jednotlivých místech a stupních velení.

Možný příklad současného stavu a struktury orgánů automatizace velení na stupni vševojskové armády — viz **obr. 1**.

Organizaci a rozmístění výpočetních a terminálových prostředků, včetně struktury počítačové a terminálové sítě — viz **obr. 2**.

K hlavním úkolům a povinnostem důstojníků štábu vševojskové armády vyčleněných z jednotlivých oddělení (skupin) druhů vojsk a služeb pro práci na terminálových pracovištích patří:

- provozní zvládnutí přidělených terminálových prostředků při řešení informačních a výpočtových úloh, tvorbě formalizovaných i neformalizovaných bojových dokumentů, jejich odesílání na ostatní pohyblivá místa velení,
- včasný sběr a předávání podkladů pro práci s bankou dat a informační masivy, jejich trvalou aktualizaci v průběhu bojové činnosti,
- efektivní využívání přidělených prostředků automatizace,
- zajištění stálé provozuschopnosti terminálových prostředků v součinnosti s orgány automatizace,
- dodržování stanovených zásad ochrany utajovaných skutečností při zpracování informací na výpočetní technice i při

práci s formalizovanými a neformalizovanými bojovými dokumenty.

Úkoly jsou plněny v úzké součinnosti s orgány automatizace velení.

Povinnosti důstojníků štábu při práci na terminálových pracovištích je možné rozdělit na jednotlivá období bojové činnosti:

předběžná příprava na cvičení:

- zvládnout (pravidelným školením) činnost na terminálovém pracovišti pro řešení operačně taktických úloh i práci s formalizovanou bojovou dokumentací (FBD),

- prověřit v součinnosti s orgány automatizace velení provozuschopnost terminálových prostředků,

- přijímat a realizovat opatření organizačního, programového a provozně technického zabezpečení pro činnost terminálových pracovišť v poli,

- zahrnout požadavky a úkoly terminálových prostředků do organizačního nařízení ke cvičení;

bezprostřední příprava na cvičení:

- prostudovat organizační nařízení ke cvičení,

- předat skupině automatizace velení potřebné vstupní údaje k naplnění banky dat (informačních masivů) na cvičení,

- upřesnit v součinnosti s orgány automatizace obsah banky formalizované bojové dokumentace na cvičení a zabezpečit její doplnění (aktualizaci),

- stanovit skupině automatizace velení požadavky na přípravu úloh i formalizované bojové dokumentace, metodiku řízení výpočtů a práce s FBD,

- upřesnit na jednotlivých pracovištích vyčlenění osob pro práci s terminálovými prostředky a v součinnosti se skupinou automatizace přiřazení přístupových úrovní, hesel i rozsahu služeb,

- převzít od skupiny automatizace zpracovanou tabulku adres uživatelů, funkčních čísel, volacích znaků, přehledu operačních úloh a seznamu FBD připravených na cvičení,

- ověřit (zpracováním předběžných kontrolních výpočtů) provozuschopnost terminálových i výpočetních prostředků před cvičením, připravenost úloh a formalizované bojové dokumentace,

- předat skupině automatizace velení požadavky na tisk výchozích počtů vlastních vojsk i nepřítelů, ověřit správnost a aktuálnost banky dat,

- prověřit úplnost pomůcek a materiálního zabezpečení pro práci na terminálech;

průběh cvičení — po zaujetí výchozí sestavy:

- zabezpečit v součinnosti se skupinou automatizace velení rozvinutí terminálového pracoviště, ověřit jeho provozuschopnost,

- organizovat úzkou spolupráci se skupinou automatizace velení k efektivnímu využívání terminálových prostředků,

- hlásit nadřazeným připravenost terminálových pracovišť k provozu,

- upřesnit (na základě bojové situace a v souladu s metodikou práce štábu) orgánům automatizace harmonogramy řešení propočtů i práce s formalizovanými bojovými dokumenty;

průběh cvičení — po vyhlášení pohotovosti:

- zpracovávat na terminálových pracovištích požadované propočty (pracovat s formalizovanými bojovými dokumenty, předávat je pomocí terminálových prostředků na určená místa velení),

- zabezpečovat v součinnosti s výpočetními místy aktualizaci pracovní banky dat (podle stanovené metodiky, v určených časových intervalech),

- dodržovat důsledně stanovené zásady ochrany utajovaných skutečností při činnosti na terminálových pracovištích,

- řešit vzniklé poruchy a havarijní stavy v součinnosti se skupinou automatizace,

- mít přehled o využívání terminálových prostředků a podávat o nich požadovaná hlášení,

- využívat efektivně terminálová pracoviště k řešení OTÚ a FBD pro zkvalitnění řídicího a rozhodovacího procesu v průběhu operací;

příprava rozboru a ukončení cvičení:

- vyhodnotit podíl prostředků automatizace a výpočetní techniky na zkvalitnění činnosti oddělení (skupiny) a splnění stanovených cílů i úkolů v oblasti automatizace velení ve své působnosti,

- zpracovat a předat podklady (z oblasti automatizace velení) do rozboru cvičení,

- zabezpečit v součinnosti se skupinou automatizace velení svinutí terminálového pracoviště a zajistit terminálové prostředky proti poškození (zničení),

- důkladně zkontrolovat všechny dokumenty zpracovávané na terminálových pracovištích, především z hlediska ochrany utajovaných skutečností,

- navrhnout další opatření ke zkvalitnění využívání terminálových prostředků,

Ke zvýšení užité hodnoty je vhodné metodiku doplnit přehledem připravených informačních a operačně taktických úloh, seznamem využívaných formalizovaných

bojových dokumentů s potřebnými harmonogramy řešení pro období plánování i vedení operace. Možný příklad Přehledu luhutních hlášení předávaných pomocí formalizovaných bojových dokumentů — viz **tabulku 1**.

Obdobným způsobem lze do metodiky zařadit přehledy o formalizovaných bojových dokumentech, převzatých od nadřízeného stupně, i další bojové dokumenty, které jsou vhodné pro zpracování a přenosy pomocí prostředků automatizace.

Jednou z nejdůležitějších částí metodiky by měly být harmonogramy činnosti terminálových pracovišť při plánování a vedení operací. Je nutné, aby tyto harmonogramy byly v souladu s metodikou práce velitele a štábu v poli. Příklad Harmonogramu činnosti terminálových pracovišť štábu svazu v průběhu operace — viz **tabulku 2**.

Pro usnadnění práce uživatelů s terminálovými prostředky, zvýšení jejich odborné připravenosti je nutné na metodiku práce jednotlivých terminálových pracovišť navázat uživatelské pomůcky, které by sloužily k rychlé orientaci příslušníků štábu při řešení informačních a výpočtových úloh, při sestavování a odesílání formalizovaných bojových dokumentů.

Metodické i pracovní pomůcky je třeba orientovat na zvládnutí nově vytvořeného jednotného databázového systému ARMIS a komplexu operačních taktických úloh pod tímto systémem vytvářeným. Pro sběr, zpracování a přenos informací, tvorbu a přenosy formalizovaných bojových dokumentů, sledování aktivity systému i činnosti uživatelů počítačové a terminálové sítě je nutné plně zvládnout novelizované podsystemy FORTAB-H a SPAS. Tyto pomůcky mají praktický význam především v období přípravy na cvičení, kdy poskytují metodický návod pro zvládnutí činnosti s terminálovými prostředky.

Nezbytnou součástí opatření k zefektivnění činnosti terminálových pracovišť je kvalitní odborná příprava a školení uživatelů. Jako nezbytné se potvrzuje pravidelné měsíční školení 1 až 2 příslušníků štábu vyčleněných pro práci na každém terminálovém pracovišti. Myslím, že zatím tato oblast není dostatečně řešena, což ve svém důsledku způsobuje předstih technických možností před připraveností lidí uvedených prostředky dokonale zvládnout. Tím je ve značné míře snižován vliv moderní výpočetní techniky na zkvalitnění a zefektivnění práce štábu v poli.

Činnost prostředků automatizace velení je v oblasti práce s formalizovanými bo-

jovými dokumenty značně závislá na spolehlivosti terminálové a počítačové sítě, její rychlé aktivizaci a využívání v polních podmínkách. Je třeba plně dodržovat Nařízení pro spojení č. 001 vydané FMNO/SSV.

Kromě řešení informačních a výpočtových úloh jsou terminálové prostředky určeny také k vypracování, sestavování a předávání formalizovaných bojových dokumentů a neformalizovaných zpráv mezi polními pohyblivými místy velení. V tomto smyslu však nelze funkci počítačové sítě nahrazovat za funkci automatizované spojovací soustavy. Jde o složitý a náročný úkol, který nutně vyžaduje trvalou součinnost mezi důstojníky štábu a příslušníky automatizace velení.

Je nutné, aby se štáby v součinnosti s výpočetními pracovišti ve větším měřítku podílely na tvorbě jednotné banky formalizované bojové dokumentace, která by byla účelně využívána v polním systému velení. Tato banka má obsahovat formuláře nejvíce užívaných bojových dokumentů (hlášení, nařízení aj.) připravené na včasné vyplnění, sestavení a odeslání pomocí počítačové sítě a prostředků utajeného dálkového přenosu dat na jednotlivá místa velení.

Vytvoření kvalitní a reálné banky FBD, s vysokou užžitnou hodnotou, předpokládá ze strany štábu:

- odpovědný výběr a unifikaci základních bojových dokumentů v rámci jednotlivých podsystemů polního systému velení,

- přípravu formalizovaných bojových dokumentů pro využívání v ruském jazyce (azbuce) při velení armádě v sestavě frontu spojeneckého složení,

- stanovení úkolů a odpovědnosti za rozvoj banky formalizovaných bojových dokumentů,

- určení priority a stupně pilnosti pro jejich odesílání.

Hlavní pozornost je zapotřebí věnovat bojové a informační hodnotě vybraných formalizovaných dokumentů, jejich konkrétnímu přínosu a vlivu na rozhodovací a řídicí procesy velitelů a štábů.

V současné době je na stupni vševojskové armády využíváno kolem 90 formalizovaných bojových dokumentů. Některé jsou rozpracovány v ruském jazyce (azbuce) a připraveny k využívání pomocí upravených terminálů SM 7202. Připravená banka formalizovaných bojových dokumentů není uzavřeným systémem. Na základě dalších poznatků a zkušeností, potřeb a požadavků je nutné zabezpečit její aktu-

alizaci, úpravy, doplnění. Jsem toho názoru, že by bylo vhodné v rámci okruhu vytvořit orgán, který by tyto funkce plnil. Vzhledem k tomu, že je neúčelné a prakticky nemožné formalizovat všechny bojové dokumenty, je nutné, aby byl zabezpečen výběr bojových dokumentů pro formalizované zpracování. Zvyšování počtu FBD má neúměrné požadavky na technické zabezpečení jejich utajeného dálkového přenosu, podstatně prodlužuje dobu mezi odesláním těchto dokumentů a jejich převzetím na jiném místě velení.

Kvalitativně nové možnosti pro práci

s FBD poskytuje v současné době novelizovaný podsystém FORTAB-H, který oproti nynějšímu zrychluje a zjednodušuje dialog systému s uživatelem, snižuje pravděpodobnost poruch a havarijních stavů, zvyšuje možnosti automatizovaného sledování aktivity systému a poskytuje řadu dalších výhod.

Je vhodné, aby tento podsystém byl v návaznosti na jednotný databázový systém ARMIS zaveden, a to nejen při využívání prostředků automatizace v operační přípravě. Jeho aplikace je možná také při zavádění mírového informačního systému.

Tato opatření jsou pouze součástí celého komplexu, jehož cílem by mělo být další podstatné zvýšení vlivu automatizace velení na zkvalitnění řídicího a rozhodovacího procesu a činnosti polního velení svazu.

Konkrétní výsledky by se měly projevit na rozhodujících zaměstnáních polní přípravy.

Tabulka 1

Čís. FBD	Označení souboru FBD	Název formalizovaného bojového dokumentu (FBD)	Informační tok	Zpracovatel	Součinnost	Lhůty zpracování a předání			Poznámka
						při plánování obranné a útočné operace	plánování operace	průběh operace	
150	OPO 150	Bojové hlášení velitele armády	VS A – VS F	IS	SKVP, ŘSPz, ŘS RVD, SVSL + PVO	denně do 5.00, 12.00, 20.00 hodin		každé 4 hodiny	Také v ruském jazyce
153	OPO 153	Souhrnné operační hlášení armády	VS A – VS F	IS	SKVP, ŘSPz, ARS RSRVD, RSL + PVO	denně do 20.00 h se stavem k 18.00 hodin		Č + 10	
186	PVO 186	Souhrnné bojové hlášení PVO	VS A – VS F	SVSL + PVO		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin			
269	ZS 269	Souhrnné zpravodajské hlášení štábu	VS A – VS F	ŘSPz		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin			
352	CHV 352	Hlášení o rozsahu chemického a bakteriologického zamoření	VS A – VS F	ARS				dvě hodiny po skončení HJÚ	
353	CHV 353	Hlášení o ztrátách v prostorech použití ZHN	VS A – VS F	ARS				— „ —	
355	CHV 355	Hlášení o ztrátách rozhodujícího chemického materiálu	VS A – VS F	ARS				každé 4 hodiny	
359	CHV 359	Hlášení o rozsahu použití jaderných zbraní	VS A – VS F	ARS				dvě hodiny po skončení HJÚ	
360	CHV 360	Hlášení o rozsahu radioaktivního zamoření	VS A – VS F	ARS				— „ —	

373	CHV 373	Souhrnné chemické materiálně technické hlášení	VS A – VS F	ŘSCHV		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		Na term. ARS
376	CHV 376	Souhrnné chemické hlášení armády	VS A – VS F	ŘSCHV		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		Na term. ARS
402	RVD 402	Souhrnné operační hlášení ORVD armády	VS A – VS F	ŘSRVD		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		
451	TAS 451	Denní technické hlášení	TVS A – – TVS F	ŘSTZ		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		
476	REB 476	Souhrnné hlášení REB	VS A – VS F	ŘSREB	ŘSPz	denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		Na term. prac. ŘSPz
550	Týl 550	Týlové souhrnné hlášení armády	TVS A – – TVS F	ŘST		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		
551	Týl 551	Hlášení zdravotnické služby armády	TVS A – – TVS F	ŘST		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		
552	Týl 552	Hlášení vojenské dopravy armády	TVS A – – TVS F	ŘST		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		
553	Týl 553	Hlášení stavu PHM armády	TVS A – – TVS F	ŘST		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		
554	Týl 554	Hlášení proviantní služby armády	TVS A – – TVS F	ŘST		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		
555	Týl 555	Hlášení výstrojní služby armády	TVS A – – TVS F	ŘST		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		
653	SŽV 653	Souhrnné ženijní hlášení armády	VS A – VS F	ŘS ŽV		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		Na term. prac. IS
846	Let 846	Operační hlášení letectva	VS A – VS F	SVSL + PVO		denně do 20 h se stavem k 18.00 hodin		

Legenda:

SKVP – skupina všeobecného plánování,
 ŘSPz – řídicí stanoviště průzkumu,
 ŘSRVD – řídicí stanoviště RVD,
 SVSL + PVO – společné velitelské stanoviště letectva a PVO,
 ARS – armádní radiační středisko,
 ŘSCHV – řídicí stanoviště chemického vojska,
 IS – informační skupina
 ŘST – řídicí stanoviště týlu,
 ŘSTZ – řídicí stanoviště technického zabezpečení,
 HJÚ – hromadný jaderný úder.

Termi- nálové pracoviště	Činnost velitele a štábu	Přijetí PBN vel. F	Přijetí zámyslu		Příprava rozhodnutí							
			ujasnění úkolu a zhodnocení situace	příprava operační orientace	vyhlášení oper. orientace	vydání PBN	informace náčelníků	příprava rozhod- nutí				
Operační čas			Č + 0	30	1h	30	2h	30	3h	30	4h	30
V S	velitel (NŠ) T	velitele frontu na terminálových pracovištích, vydání PBN štábu	- řešení počtů a slo- žení vlastních vojsk, - zpracování kalk. poměrů sil,	předání podkladů do zámyslu velitele A PBN velitele armády pomocí FBD	operační orientace	propočty k dopracování rozhodnutí, bojového rozkazu velitele armády, informací a zpráv pomocí utajeného dálkového přenosu	do rozhodnutí velitele armády pomocí FBD, bojového rozkazu a nařízení pro bojové zabezpečení vojsk po- mocí FBD, jejich předání vojskům					
	skupina všeobecného plánování T + RT		- operační hustoty T11, 13, 30, 31, - kalkulace přesunů a přemístění míst velení, - bojeschopnost									
	řídící stanoviště průzkumu T + RT		- složení a počty nepřítele, - údaje o nepř. do poměru sil T12, 13									
	řídící stanoviště RVD T + RT		- složení, počty a palebné možnosti RVD, - kalkulace a pro- počty úlohy RACIO-A									
	společné VS letectva a PVO T + RT		- složení, počty a palebné možnosti PVO, - možnosti letectva T11, BOINF									
	řídící stanoviště CHV (ARS) T + RT		- hodnocení rad. a chem. situace, - možnosti CHV T2, MOCHEV, PROZA									
	informační skupina T	převzetí a výdej	- zpracování PBN velitele F, - informace míst velení o úkolech	zpracování a odeslání zá- myslu pomocí FBD veliteli F		- zpracování PBN, - předání úkolů na místa velení	odeslání PBN a úkolů pomocí šifr. a UDPD	přijetí a výdej BN velitele frontu	- zpracování a odeslání boj. hlášení			
řídící stanoviště automatizace velení (MOMI-2) T	přijetí PBN	- zabezpečení řešení OTÚ, - zpracování a pře- nos informací na místech velení										

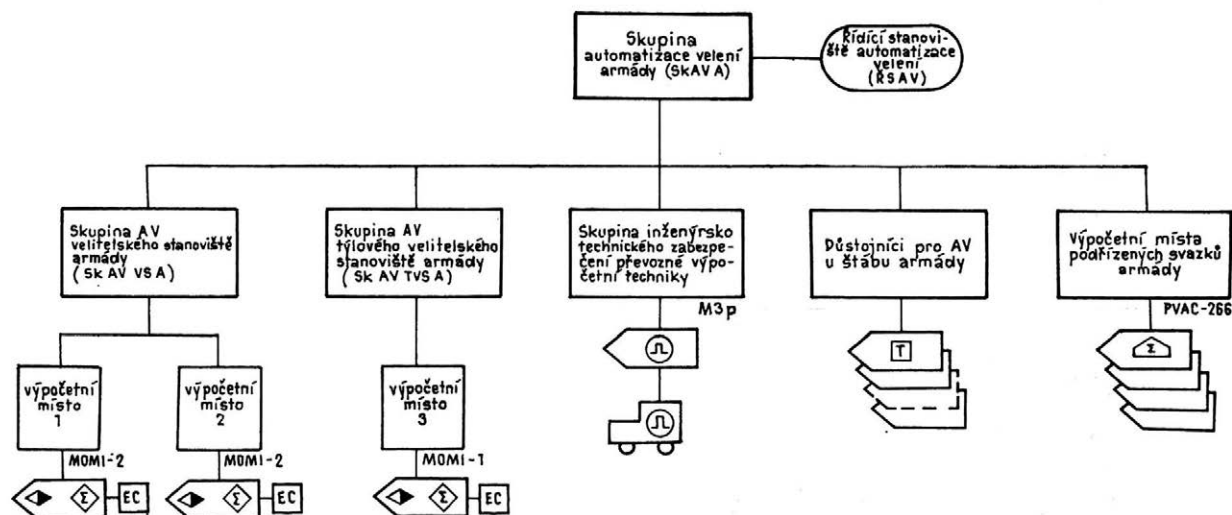
Tabulka 2

Vyhlášení rozhodnutí		Realizace rozhodnutí doručení úkolů vojskům, kontrolní činnost		Organizace součinnosti, dopracování a schválení bojové dokumentace	
5h	30	6h	30	7h	30
vyhlášení rozhodnutí velitele armády, vydání pokynů pro organizaci součinnosti		dopracování a schválení BR, BN podřízeným vojskům		8h	30
				9h	30
- zpracování rozhodnutí pomocí FBD, odeslání ke schválení vel. F,		- kalkulace a propočty k dopracování BR a BN, - předání úkolů k organizaci součinnosti pomocí FBD, - propočty k plánu 1. jaderného úderu a komplexnímu palběmu ničení, - odeslání odborných nařízení pomocí FBD, - podklady do souhrnného operačního hlášení		10h	30
				- kalkulace a propočty k dopracování bojové dokumentace, - zpracování a odeslání bojových hlášení a nařízení pomocí FBD, - předávání informací mezi místy a stupni velení pomocí terminálové sítě a utajeného dálkového přenosu dat (UDPD)	
- zpracování a odeslání souhrnných operačních hlášení pomocí FBD		- řízení zpracování pro-počta a kalkulací, aktualizace BD			

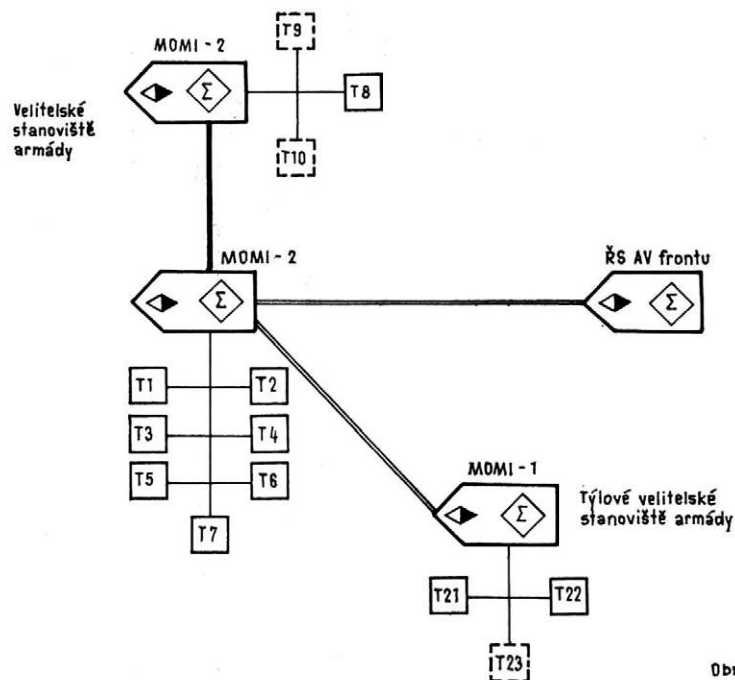
Cinnost velitele a štábu Termi- nálové pracoviště		Přijetí PBN vel. F	Přijetí zámyslu		Připrava rozhodnutí						
			ujasnění úkolu a zhodnocení situace	připrava operační orientace	vyhlášení oper. orientace	vydání PBN	informace náčelníků	připrava rozhod- nutí			
			Operační čas								
		C + 0	30	1h	30	2h	30	3h	30	4h	30
T V S	řídící stanoviště týlu T		- kalkulace a pro- počty týlového zabezpečení SYVETA-I		zpracování připrava		- kalkulace, - zpraco- vání, - předávání		- předání podkladů, - zpracování, - použití		
	řídící stanoviště technického zabezpečení T		- kalkulace a pro- počty techn., vý- zbrojního zabez- pečení TRIGA, ZATAM, OPEMA								
	řídící stanoviště automatizace velení (MOMI-1)		- převzetí a výdej PBN velitele F, - zpracování týlo- vých a technic- kých propočtů		odesílání pod- kladů do zámys- lu a PBN A		zpracování a odeslání podkladů do rozhod- nutí		přijetí a výdej BN velitele frontu, - zpracování a odeslání podkladů pro		

Pokračování tabulky 2

	Vyhlášení rozhodnutí	Realizace rozhodnutí, doručení úkolů vojskům, kontrolní činnost	Organizace součinnosti, dopracování a schválení bojové dokumentace												
				5h	30	6h	30	7h	30	8h	30	9h	30	10h	30
rozhodnutí		- dopracování týlových a technických propočtů, - předání podkladů pro zpracování souhr. oper. hlášení, - sběr údajů o podřízených													
		- předání informací na VS armády a TVS frontu, - aktualizace informačních masivů													

Obr. 1

LEGENDA :

- kanál utajeného dálkového přenosu dat,
- terminálové síť,
- mezipočítačové propojení,
- T - terminálové pracoviště,
- T - perspektivní terminálové pracoviště,
- T1 - velitel (NŠ),
- T2 - skupina všeobecného plánování,
- T3 - informační skupina,
- T4 - řídicí stanoviště průzkumu,
- T5 - společné velitelské stanoviště letectva a PVD,
- T6 - řídicí stanoviště chemického vojska (ARS),
- T7 - řídicí stanoviště automatizace velení,
- T8 - řídicí stanoviště RVD,
- T9 - řídicí stanoviště REB,
- T10 - řídicí stanoviště ženijního vojska,
- T21 - řídicí stanoviště týlu,
- T22 - řídicí stanoviště technického zabezpečení,
- T23 - řídicí stanoviště raketového a dělostřeleckého vyzbrojování

Obr. 2

INTEGROVANÝ KOMPLEX OPERAČNĚ TAKTICKÝCH ÚLOH ARMIS-RACIO

Oblast automatizace velení, jejíž technickou základnu tvoří hlavně výpočetní prostředky, prošla v posledních letech rychlým vývojem. Její plné využití v každodenní činnosti vojsk, ale hlavně při operačně taktické přípravě štábů v poli zna-

mená — ve smyslu plnění úkolů, které XVII. sjezd armády stanovil — zvýšení bojové a mobilizační pohotovosti armády a hlavně zdokonalení rozhodovacích procesů, řídicí a organizační práce.

Technická základna

V současné době jsou výpočetní místa (VpM) na VS frontu a armád vybavena dvěma, ZVS frontu jedním převozným počítačem 3. generace (MOMI-2), postaveným na bázi počítače ADT 4500. VpM na TVS svazů jsou vybavena jedním převozným počítačem 3. generace (MOMI-1), postaveným na bázi počítače ADT 4300, které budou postupně nahrazeny počítači MOMI-2.

Počítače MOMI jsou zastavěny do izotermického přepravníku na terénní automobil T 148 VNM. Souprava je schopna provozu v polních podmínkách ve všech ročních obdobích, za všech povětrnostních podmínek, ve dne i v noci. Je napájena z vlastní elektrocentrály 30 kW.

Všechny počítače MOMI jsou vybaveny zařízení pro dálkový utajený mezipočítačový přenos dat. Zařízení přenáší data

mezi místy velení svazů v režimu ON-LINE přenosovými rychlostmi od 200 do 4200 Bd. Sdělovací kanály jsou standardní telefonní, vytvořené kabelovými, radioreléovými nebo jinými prostředky.

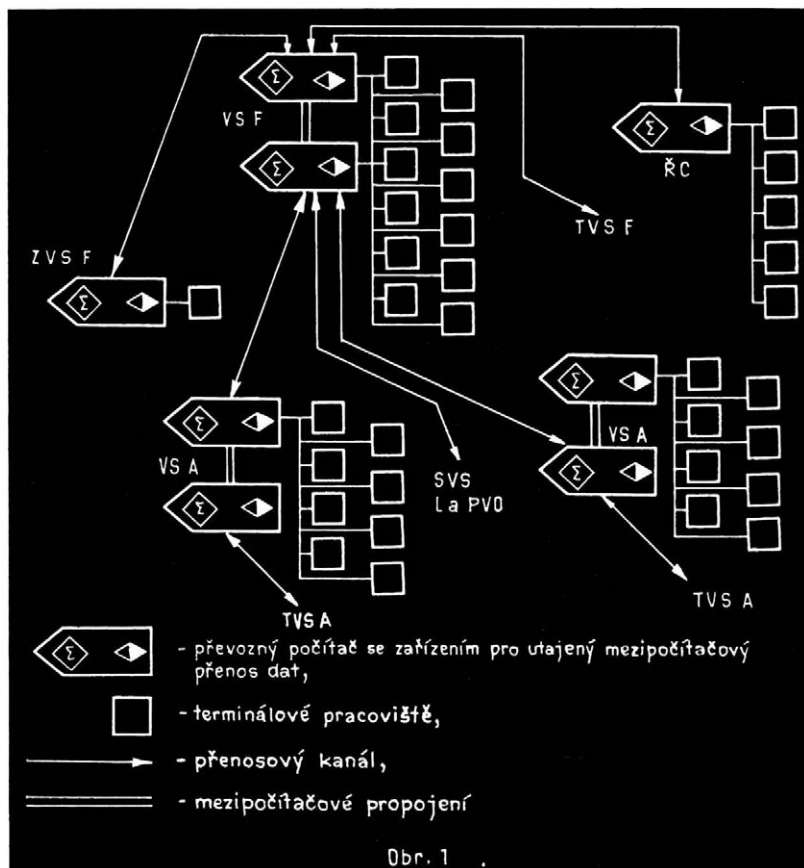
Počítač MOMI-2 pracuje pod armádním standardem operačního systému DOS-V. Na místech velení jsou rozvíjeny terminálové sítě, z jednoho MOMI-2 může být vyvedeno 8 terminálových pracovišť. Toto pracoviště se skládá z terminálu SM 7202 a mozaikové tiskárny C 2112. Terminál SM 7202 zobrazuje data na obrazovce o 24 řádcích po 80 znacích. Od počítače může být vzdálen až 1500 m.

Mezi místy velení svazů je rozvíjena síť utajeného mezipočítačového přenosu dat. Schéma přenosové sítě a terminálových sítí — viz obr. 1.

Integrovaný komplex operačně taktických úloh (IK OTÚ) ARMIS-RACIO

Účelem práce počítače je shromažďovat a zpracovávat data a po tomto úkonu je ve formě užitečných informací dodávat uživateli. Účel je vyjádřen již v základním

obecném schématu počítače — viz obr. 2, kde řídicí jednotka na základě uživatelského programu vydává povely pro vstup dat, jejich zpracování a výstup.

Obr. 1

Klasický způsob vytvoření úlohy na počítači představuje čtení a kontrolu dat, jejich zpracování a výstup informací.

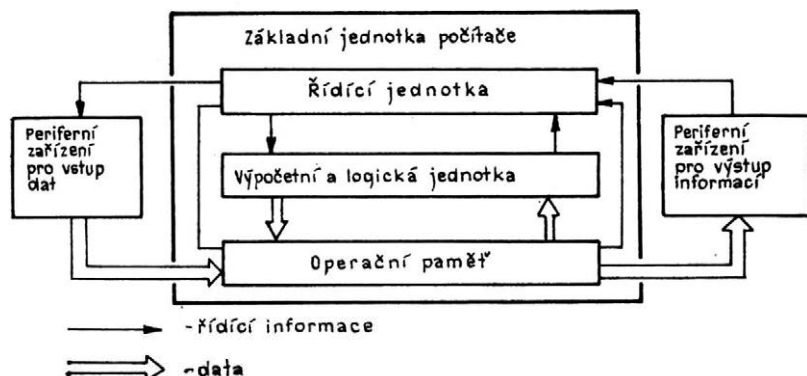
Na moderních počítačích je tento způsob zpracování tzv. autonomních úloh, které si samy obhospodaruji vstupy a výstupy, nevýhodný a neefektivní už proto, že řada úloh používá stejných dat. Pro odstranění tohoto nedostatku je využíváno tzv. databázových systémů (DBS), které obecně představují systémový programový prostředek, jenž na počítači slouží k všestrannému obhospodařování dat. Spojením DBS a uživatelských úloh pak vzniká komplex úloh, integrovaným databázovým systémem.

Každý DBS má dvě části:

- vlastní bázi dat, která obnáší skutečně uložená data na magnetickém médiu, zpravidla disku,
- systém řízení báze dat (SRBD), který obsahuje řadu programových modulů k zabezpečení práce s daty v bázi dat.

Tento systém umožňuje řešit s daty v podstatě cokoli, např. zapisovat je do báze dat, aktualizovat, nebo rušit, dělat pracovní a uživatelské rešerše, chránit data před nepovolenými uživateli, registrovat řešené akce atd.

Údaje v bázi dat jsou zpracovávány na užité inormace jednotlivými úlohami.

Obr. 2

Výhody využití databázového systému spočívají v tom, že:

- zaručuje efektivní práci s daty,
- úlohy mohou data sdílet, takže jejich redundance je minimální,
- tvorba úloh je v oblasti práce s daty (čtení, zápis) jednoduchá,
- zaručuje při práci s daty funkce, které by při autonomní práci zabezpečeny být nemohly.

Integrovaným prvkem komplexu OTÚ ARMIS-RACIO je jednotný databázový systém (JDBS) ARMIS (byl vypracován v letech 1985–1986 ve výpočetním středisku ZVO, a to na základě zadání úkolu náčelníkem štábu — 1. zástupcem velitele okruhu, protože dosud pro tyto účely používaný DBS ADT 4500, získaný v rámci firmního software, nevyhovoval ani strukturou, ani technologií práce s daty). Jeho jednotnost spočívá v tom, že:

- na jednom místě velení budou svými daty i úlohami zařazeni do komplexu všichni uživatelé,
- na místech velení svazů budou báze dat v určitých úrovních stejné co do struktury i obsahu, což vytváří předpoklady pro tvorbu databázových sítí,
- i když DBS byl vypracován speciálně pro polní IK OTÚ, může jej být (a v řadě případů již bylo) využito i pro integrované komplexy úloh v mírovém životě na počítačích řady ADT 4500 [4700].

Charakteristiky DBS ARMIS:

- je určen pro aplikace s převládající stromovou strukturou vazeb, čímž plně respektuje organizaci armády,

- uzly stromu představují objekty — svazy, svazky, útvary až jednotky — které jsou svými vazbami začleněny do jednotlivých stromových úrovní,

- kterémukoli objektu mohou být přiřazena data v tzv. datových větách, zpravidla jsou však data přiřazována objektům nejnižší úrovně (útvaram, jednotkám) a pro objekty vyšších úrovní (svazky, svazy) jsou získávány sumaci,

- věty se skládají z položek; pro lepší práci s nimi lze tyto sdružovat do libovolných skupin,

- objekt (svaz, svazek, útvar, jednotka) má až desetiznakové jméno, např. 1 F (1. front), 1. A (1. armáda), 1. msd (1. motostřelecká divize), 1. tpr. (1. tankový prapor), 2. as (N) (2. armádní sbor NSR) apod.,

- každá datová věta má dvouznakové jméno, např. VS (věta vlastních skutečných počtů), NT (věta tabulkových počtů nepřítelů) atd.,

- každá položka má až desetiznakové jméno, např. K100, K122, K130 apod.; každá datová položka obsahuje jednu hodnotu a je nejmenší zpřístupnitelnou složkou databáze,

- každá definovaná skupina položek má své až desetiznakové jméno, např. osoby, děla, hlavní, tanky apod.; z tohoto příkladu názvů skupin je zřejmé, že se položky ve skupinách mohou překrývat,

- jména objektů, datových vět, položek a skupin položek jsou volena tak, aby naznačovala jejich obsah; přístup k datům lze realizovat vazbou (jméno objektu, jméno věty, jméno položky, nebo jméno objektu, jméno věty, jméno skupiny) přímo

nebo řetězově v rámci zavedené struktury,

— stromů může být v bázi dat definováno více; nemůže-li dojít k nejednoznačnosti, pak je strom určen objektem první úrovně (hlavovým objektem); při více stromech, kdy by k nejednoznačnosti dojít mohlo, je strom určen hlavovým objektem a dvouznakovým jménem stromu,

— veškerá činnost v rámci banky je synchronizována tak, aby nemohlo dojít k její destrukci v důsledku kritického souběhu akcí, tento princip umožňuje vícenásobný přístup k datům a tím i práci v reálném čase,

— ochrana dat je zabezpečena na několika úrovních: přihlašovací procedura pro práci na terminálu obsahuje heslo, které je oprávněním pro uživatele pracovat s IK OTÚ (podle obsahu přihlašovací procedury systém vydá takovou nabídku akcí, ke které je uživatel oprávněn); zahájení práce s bankou dat vyžaduje znalost jejího hesla, protože bez jeho udání nedojde k otevření; systém má informace o oprávnění uživatelů pro práci s datovými větvemi (požadavek uživatele na práci s datovou větví, ke které nemá oprávnění, je odmítnut); stejným způsobem jsou chráněny i skupiny dat v rámci vět,

— všechny akce uživatelů, počínaje přihlášením, jsou systémem zaznamenávány, jde-li o aktualizaci dat, pak včetně jejich obsahu, což zabezpečuje přehled o práci se systémem a vzhledem k automatické opakovatelnosti již řešených akcí buď výběrově nebo zcela, také záchranu databáze při možné havárii paměťových médií.

Systém řízení báze dat plně využívá hardwareových i softwareových zdrojů počítače. I když jde o speciální databázový systém, je dostatečně obecný. Jeho modulární struktura dovoluje výměnu modulů za eventuálně vhodnější při různých aplikacích.

Pro uživatele databázový systém zajišťuje značný komfort při poměrně malých nárocích na předběžné studium. Pracuje v dialogovém režimu s volbou potlačení, nebo vyvolání nabídky možných akcí. Práce v reálném čase zabezpečuje nepřetržitou pohotovost všech terminálových pracovišť s potřebnou dobou odezvy.

Úlohy, zařazované do IK OTÚ ARMIS-RACIO vycházejí svým obsahem z Nařízení NGŠ č. 06/1981. V současné době je nejvíce rozpracován podsystém vševojskový a z druhů vojsk podsystémy chemického vojska a RVD. Úlohy pracují — stejně jako databázový systém — v dialogovém režimu.

Do **vševojskového** podsystému byly dosud zařazeny tyto úlohy:

— složení a počty vlastních vojsk (úloha je vypracována obecně, má možnost změny hlaviček i obsahu, tiskne výběrově tabulkově, skutečně a pracovní počty, jejich rozdíly a procenta, může vybírat objekty podle dob pohotovosti, je použitelná i v jiných podsystémech),

— složení a počty nepřítelů (úloha je připravena speciálně pro potřeby příslušných odborníků a respektuje zvláštnosti organizace potenciálního nepřítele),

— výpočet hustot (úloha dává přehled o počtech hlavních druhů techniky vybraných objektů — s volbou vlastních vojsk, nebo nepřítelů — a vypočítává hustoty na jeden km),

— tvorba a tisk standardních tabulek — v podstatě jde o generátor tabulek volitelné formy a obsahu (úloha má zabudován aparát pro uživatelskou definici hlaviček, formátování a tisk zvolených položek a jejich součtů),

— výpočet poměru sil (tato frekventovaná úloha dává ve svých výsledcích kompletní informaci o počtech, kvantitativních a kvalitativních poměrech s využitím zbraňových potenciálů svazků a hlavních druhů bojové techniky, sestavuje a uvádí do poměru zbraně vlastní obranné proti nepřátelským útočným a naopak, vypočítává pravděpodobnost úspěchu vlastních vojsk v obraně nebo v útoku a možné vlastní ztráty, poměry sil v obraně i v útoku a pravděpodobnost úspěchu a ztrát vydává na obrazovku okamžitě po zadání objektů vstupujících do poměru; objekty lze přidávat a ubírat včetně jejich zlomků, takže úlohou je možné do jisté míry řešit modelování situace).

Podsystém **chemického** vojska obsahuje úlohy pro výpočty předpovědi ztrát vlastních vojsk a nepřítelů v epicentrech jaderných úderů.

Do podsystému **RVD** byly dosud zařazeny tyto úlohy:

— plánování 1. a dalšího hromadného jaderného úderu,

— výpočet potřeby a rozdělení munice na operaci,

— bojové složení a počty,

— počty prostředků dělostřeleckého průzkumu,

— potřeba a rozdělení úderů na operační úkol,

— struktura komplexního jaderného a palebného ničení, která zahrnuje vyčlenění sil raketového vojska, dělostřelectva a úsilí letectva v KJPN i uskupení nepřítelů,

— uskupení dělostřelectva na operaci,

- palebné možnosti dělostřelectva,
- situace svazků a útvarů RVD,
- přehled o pohotovosti odpalovacích zařízení raketového vojska.

Výstavba integrovaného komplexu ope-

račně taktických úloh ARMIS-RACIO bude dále pokračovat rozšiřováním podsystemů. Rozpracovány jsou podsystemy letectva a týlový, pracujeme na podsystemech PVO, REB a dalších druhů vojsk.

Integrovaný komplex operačně taktických úloh ARMIS-RACIO je otevřený systém, jehož tvorba není časově ohraničena. Ve smyslu Nařízení NGS č. 06/1981 bude v příštích letech rozvíjen tak, aby převzal pracné a často se opakující procesy, které souvisejí se sběrem, zpracováním a vyhodnocováním údajů o situaci a s řešením operačních a jiných výpočtů pro přijetí rozhodnutí a plánování operace. Cílem je posunout činnost velení a štábů dále do oblasti práce tvůrčí a rozhodovací a dodat pro ni dostatek kvalitních podkladů a informací.

HUSTOTA PALBY — NOVÝ KVALITATIVNÍ UKAZATEL EFEKTIVNOSTI PALEBNÉHO NIČENÍ

Součástí operačních propočtů palebného ničení nepřítele ve štábech operačních stupňů velení je mimo jiného stanovení **délky dělostřelecké přípravy**, jako určující části **palebné přípravy**.

Výpočet se uskutečňuje ve skupinách plánování a řízení palebného ničení ve štábech operačních stupňů velení. Přijátá metoda propočtů, ověřená praxí, je plně použitelná i na stupni vševojskového svazku, který plní úkol na samostatném směru.

Palebná příprava zteče zahrnuje dělostřeleckou a leteckou přípravu. Uskutečňuje se před přechodem divize (pluku) ke zteči do celé hloubky obrany nepřátelské divize. Může zahrnovat jeden nebo několik palebných přepadů dělostřelectva, palbu tanků, obrněných transportérů a letecké údery. Při útoku z hloubky se zpravidla zahajuje v době, kdy útvary a jednotky prvního sledu dosahují čáry rozvinování do praporních proudů (12 až 15 km od čáry zteče).

Doba trvání a uspořádání se určuje ve skupině plánování a řízení palebného ničení podle zámyslu velitele, uskupení a rázu nepřátelské obrany. Dále podle požadovaného stupně jejího umlčení, rozsahu palebných úkolů a množství sil a prostředků, jakož i nezbytné doby pro rozvinutí vojsk ke zteči.

Pro stanovení struktury, uspořádání palebné přípravy zteče platí zásady, které vycházejí ze:

- způsobu vedení zteče,
- konkrétních podmínek prostoru k uskutečnění zteče,
- technických podmínek zbraní a zbraňových systémů, které jsou začleněny v palebném ničení,
- kvalifikace, zkušeností, praxe a profesionální dovednosti řešitelů tohoto úkolu.

Současná praxe ve skupinách plánování a řízení palebného ničení pro stanovení délky dělostřelecké přípravy přihlížela až dosud k dvěma hlediskům, pro která potom následně hledala kompromisní řešení, jako **návrh vševojskovému veliteli**, a to:

1. Stanovení délky palebné přípravy zteče **podle vzdálenosti čáry rozčleňování** vševojskových útvarů a jednotek do praporních proudů a stanovené **rychlosti rozvinování**. Příklad výpočtu uvádím v **tabulce 1**.

Dílčí závěr postupného výpočtu:

Doba trvání dělostřelecké přípravy zteče vyplývá především ze stanovené vzdálenosti rozčleňování do praporních proudů, dále ze stanovené rychlosti, vzdálenosti čáry přechodu ke zteči a součtem jednoduše zjistíme, že je 48 minut.

2. Stanovení délky dělostřelecké přípravy zteče podle technických možností zbraní nebo zbraňových systémů **podle režimu palby** spočívá v propočtu podílu celkové potřeby jvn (jednotný výpočtový náboj) na dělostřeleckou přípravu a počtu jvz (jednotná výpočtová zbraň), které pro její realizaci plánujeme. Příklad výpočtu jsem zkráceně uvedl v **tabulce 2**.

Tabulka 1

Dělostřelecká příprava zteče	Průměrná vzdálenost čáry rozvinutí do praporních proudů [km] *	12,6
	Vzdálenost čáry přechodu ke zteči [km] *	0,6
	Rozdíl vzdáleností přesunu [km]	12,0
	Průměrná rychlost rozvinutí [km . h ⁻¹] *	15,0
	Doba trvání dělostřelecké přípravy zteče [min]	48

Poznámka:

* tento údaj stanoví vševojskový velitel.

Tabulka 2

Skupina cílů pro palebné ničení	Palebné ničení dělostřelectvem						Poznámka
	cílů	stupeň ničení	potřeba Jvz, Jvn				
			cíl	celkem	cíl	celkem	
Baterie shd, obrněná, v palebném postavení (155 mm)	4	90 %	36	144	1 300	5 200	ničení
Motorizovaná četa v opěrném bodu roty atd.	16	40 %	18	288	950	15 200	8 ha
Celkem cíle 1. pořadí	36	—	—	460	—	31 280	

Dílčí závěr postupného výpočtu:

Dílčím výsledkem v tabulce je pak výpočet potřeby Jvn na uvažované objekty a cíle v palebném ničení a nutný počet Jvz zabezpečující jejich vystřelení. Počet Jvn pro jednu výpočtovou zbraň získáme podílem celkové vypočítané potřeby Jvn a Jvz.

$$\text{Počet Jvn pro dělo} = \frac{\text{celkový počet Jvn}}{\text{celkový počet Jvz}} = \frac{31\,280}{460} = 68.$$

Vypočítaným podílem Jvn pro jedno dělo uvažovaného uskupení pro dělostřeleckou přípravu zteče, jako vstupním parametrem, jdeme do tabulky středního režimu palby a stanovíme ve sloupci 2 (Kz=0,85) nezbytný čas pro vystřelení vypočítaného podílu Jvn — 40 minut.

Dílčí závěr postupného výpočtu:

Doba trvání dělostřelecké přípravy zteče stanovena podle plánované potřeby střel a technických možností zbraní — režimu palby je 40 minut.

Pak na základě uskutečněných výpočtů ve skupině plánování a řízení palebného ničení rozhoduje o délce palebné přípravy pouze velitel.

Přitom kompromisní řešení délky palebné přípravy zteče je ovlivňováno relativně rozpornými požadavky na palebnou přípravu.

Logickým a zcela pochopitelným je požadavek, aby délka dělostřelecké přípravy, která spotřebou střeliva a tím i objemem postřelovaných objektů a cílů je největší, spolehlivě zabezpečila umlčení, popřípadě ničení objektů a cílů zteče právě v době, kdy je bojová sestava jednotek uskutečňujících zteč nejzranitelnější. Rozporný k dílčímu závěru prvního výpočtu je požadavek vykonavatele, motivovaný technickými možnostmi zbraní — režimem palby. V řadě případů, při narůstající spotřebě střeliva,

může nastat situace, že zbraně s menším režimem palby nejsou schopny v daném čase kalkulovanou spotřebu střeliva vystřelit, což by mohlo vést k nežádoucímu snížení požadovaného stupně ničení. V opačném případě se vytváří předpoklad, že po část doby rozvinování našich vojsk nebude obrana nepřítele spolehlivě umlčována. Vytvořený interval času **dovoluje** vševojskovému veliteli uskutečnit nutné **kompromisní řešení**.

Kvalitativně novým kritériem efektivnosti palebného ničení, zvýrazněným nově vydaným předpisem Oper-51-1 Metodika operačních propočtů při plánování palebného ničení nepřítele, je požadavek zabezpečení **hustoty palby** v palebné přípravě zteče.

Přitom je nezbytné dosáhnout v palebné přípravě zteče hustoty 5 střel na 1 hektar za 1 minutu a v posledním palebném přepadu na objekty zteče 7 až 8 střel na 1 hektar za 1 minutu. Toto nové ustanovení předpisu vyžaduje sledování a důsledné **respektování** hustoty palby, mimo jiného vychází z objektivní skutečnosti — vysoké nasycenosti obrany nepřítele palebnými prostředky a nutnosti jejich spolehlivého umlčení. Za velmi významné je nutné považovat následně ustanovení citovaného předpisu pro práci skupin plánování a řízení palebného ničení, že pro dosažení požadované hustoty palby **se může stanovit počátek palebné přípravy zteče i po zahájení rozvinování pluků prvního sledu do praporek proudů**. V této souvislosti bych chtěl zdůraznit především ustanovení předpisu Děl-1-1, část 1., článek 199 o délce posledního palebného přepadu s ohledem na dosah nejúčinnějších protitankových prostředků nepřítele, které nadále zůstává v platnosti.

Tato ustanovení citovaných předpisů ve svém důsledku v podstatě posilují základní ustanovení Bojového řádu pozemního vojska Všeob-Ř-1 o krátkých a mohutných palebných přepadech ke spolehlivému ničení nepřítele. Z toho je zřejmé, že tento nový kvalitativní požadavek výrazně ovlivní **závěry z práce** skupiny plánování a řízení palebného ničení, a to především ve stanovení struktury palebné přípravy zteče.

Limitující hustota palby palebných přepadů (5 střel na 1 hektar za 1 minutu a 7 až 8 střel v posledním palebném přepadu) je nutným požadavkem efektivnosti palebného ničení objektů a cílů, které jsou objektem zteče. V konkrétních podmínkách to budou především opěrné body čet rot prvního sledu, motorizovaných, mechanizovaných a tankových praporů. Dále mezi ně patří celá řada protitankových prostředků nepřítele, ať už jsou součástí opěrných bodů nebo tvoří samostatné objekty a cíle v sestavě obrany nepřítele.

Požadovaný nárůst hustoty palby posledního palebného přepadu (7 až 8 střel na 1 hektar za 1 minutu) může být v praxi adekvátně uhrazen **vytleněním potřebného počtu** vlastních protitankových prostředků. Takové řešení ostatně **odpovídá i zdůrazňované potřebě spolehlivého vyřazení (zničení)** odolných cílů v objektech zteče.

V praxi při plánované potřebě 14 až 16 protitankových prostředků na 1 km pásma a průměrné spotřebě 8 ks střel na zničení jednoho cíle to představuje dalších 112 až 128 střel na 1 km, které v požadované době, zejména vymezeného posledního palebného přepadu, účinně zvyšují hustotu palby.

Metodický postup k ověření aplikace nového předpisu při použití uvedených propočtů může být následující:

— Stanovení doby postřelování opěrných bodů čet rot prvního sledu, které jsou objektem zteče, zabezpečující požadovanou hustotu palby, a to podle vzorce:

$$T_{OB} = \frac{N_{OB}}{H_p \cdot (\dot{s} \cdot h)_{OB}},$$

kde: T_{OB} — doba postřelování OB požadovanou hustotou palby,

N_{OB} — plánovaná spotřeba střel v jvn,

H_p — požadovaná hustota palby za 1 minutu na 1 hektar,

$(\dot{s} \cdot h)_{OB}$ — šířka a hloubka opěrného bodu v km.

Dosažením hodnot řešeného příkladu vypočítáme:

$$T_{OB} = \frac{950}{5 \cdot (4 \cdot 2)_{OB}} = 23,75 \approx 24 \text{ minut, což je čas potřebný k postřelování opěrných bodů plánovanou spotřebou a požadovanou hustotou palby (5 střel na 1 hektar za 1 minutu).}$$

— Dalším nezbytným krokem je výpočet posledního palebného přepadu, který musí respektovat dosah protitankových prostředků nepřítele. Příklad výpočtu jsem uvedl v **tabulce 3**. Průměrný dosah protitankových prostředků nepřítele byl stanoven 2000 m.

Tabulka 3

Průměrná vzdálenost dosahu PT prostředků nepřítel [km]	2
Vzdálenost čáry přechodu ke zteči [km]	0,6
Rozdíl vzdáleností [km]	1,4
Průměrná rychlost rozvinování [km.h ⁻¹]	6
Doba trvání posledního palebného přepadu [min]	14

— Vypočítaná doba posledního palebného přepadu nám umožňuje stanovit počet palebných přepadů na opěrné body a jejich optimální dobu trvání.

Doba pro postřelování opěrných bodů požadovanou minimální hustotou palby je orientační a vyžaduje nutně členění nejméně do dvou palebných přepadů.

— Spotřeba střel na opěrné body (8 ha) posledního palebného přepadu v trvání 14 minut, při minimální hustotě 7 střel na 1 hektar za 1 minutu, představuje 784 střel ($7 \text{ střel} \times 8 \text{ hektarů} \times 14 \text{ minut} = 784$).

— Spotřeba střel na první palebný přepad opěrných bodů je dána rozdílem plánované normy a spotřebou na poslední palebný přepad ($950 - 784 = 166$).

Doba prvního palebného přepadu při minimální požadované hustotě 5 střel na 1 hektar za 1 minutu představuje 4 až 5 minut ($166 : 40 = 4,15$).

V kalkulaci obou přepadů opěrných bodů nebyla ještě započítána spotřeba střel pro případnou přímou střelbu. Její hodnota vytváří **žádoucí nárůst** hustoty při použitých minimálních hodnotách (5 až 7 střel na 1 hektar za 1 minutu).

Uvedený metodický postup dovoluje řešitelé ve skupině plánování a řízení palebného ničení formulovat pro rozhodnutí velitele následující závěry k zásadním otázkám palebného ničení:

1. Doba palebné přípravy, která vyplývá ze stanovené čáry rozvinování do praporů proudů a nařízení rychlosti přesunu, představuje 48 minut.

2. Doba dělostřelecké přípravy zteče, která vyplývá z režimu palby uskupeného dělostřelectva a plánování spotřeby střel, je 40 minut.

3. Orientační doba pro postřelování opěrných bodů čtí rot prvního sledu s průměrnou hustotou palby (5 střel na 1 hektar za 1 minutu) a plánované normy spotřeby 950 střel činí 24 minut.

4. Požadovaná doba pro leteckou přípravu zteče, činnost bojových vrtulníků a nutný přepad cílů v hloubce obrany byl stanoven na 12 minut.

Navrhovaná délka palebné přípravy řešeného příkladu palebného ničení je 31 minut.

Navrhovaná struktura tří palebných přepadů je ($5 + 12 + 14$) 31 minut.

Výrazné zkrácení palebné přípravy zteče posunutím jejího zahájení až po rozčleňování útvarů do praporů proudů, je zdůvodněno dosažením **požadované hustoty palby na objekty zteče** a spolehlivým umlčením nepřítelů do jeho hloubky obrany.

Stanovená délka posledního palebného přepadu s narůstající hustotou palby umožňuje jednotkám prvního sledu rozvinutí do bojové sestavy a plynulý přechod ke zteči v souladu s ustanovením Bojového řádu pozemního vojska.

Z navrhovaného řešení, které uvádím, vyplývá následná povinnost pro velitele, a to vhodně upravit, v našem případě **úměrně prodloužit** 1. období palebného ničení — palebné zabezpečení přesunu vojsk z hloubky.

Cílem mého článku bylo objasnit praktické použití ustanovení nového předpisu Oper-51-1 **Metodika operačních propočtů při plánování palebného ničení** z hlediska jím uváděného významného **kvalitativního ukazatele** pro plánování palebného ničení, kterým je **hustota palby**.

Naznačený postup, který jsem uvedl, je jednou z variant možného řešení v obecném pojetí a eventuálním návodem k **dovedné aplikaci, dovolující výrazné zkrácení** palebné přípravy zteče při plnění operačních úkolů.

Tento obsah problému se týká především práce skupiny plánování a řízení palebného ničení ve štábech operačních stupňů velení a je mým příspěvkem k hlubšímu osvojení předpisu a jeho rychlému zavedení do praxe.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM OPERAČNÍHO A BOJOVÉHO POUŽITÍ LETECTVA

Při úvahách k některým otázkám operačního a bojového použití frontového a vojskového letectva v další perspektivě — nejbližších 15 až 20 letech lze vycházet:

- ze stupňujících se příprav světového imperialismu na přímou vojenskou konfrontaci,
- z prognóz výstavby ozbrojených sil NATO, s tím spojených zásad a způsobů zahájení agrese a vedení války proti státům Varšavské smlouvy na Evropském válečném poli,
- z analýzy současného stavu operačního a bojového použití frontového a vojskového letectva, z prognóz jeho možné výstavby a rozvoje operačního umění a taktiky letectva.

Jednou ze základních otázek, která ovlivní bezprostředně způsoby operačního a bojového použití letectva, bude využití **obecných vědeckých poznatků ke zdokonalování letecké techniky**. Protože rozvoj takových oborů jako jsou radioelektronika, laserová technika, nové materiály pro konstrukci motorů a draků letadel, výpočetní miniaturizovaná technika, integrace systémů řízení a kontroly a jejich automatizace, aerodynamika, robotika, ergonomika atd. umožní projektování, vývoj a výrobu letounů s podstatně lepšími parametry a zcela nových konstrukcí. Obecně lze říci, že v důsledku rozvoje uvedených oborů se otevírají cesty ke snížení čelního odporu letounů, k integraci draku a hnacích jednotek s vysokými výkony, což umožní spolu s novými materiály dosahování rychlostí až do 4 M a u supersonických letounů až 12 M. Zároveň se zvýší i došupky až na 30 000 m a únosnosti budou o 30 až 50 % větší. Vývoj výpočetní techniky zabezpečí instalování na palubu letounů přesných zařízení pro navigaci, velení a navedení. Dále spolu s laserovou technikou pak bude možné používat i prostředky ničení s velkou přesností proti pozemním a vzdušným cílům nejen na vzdálenosti do 40 km, ale i na velké vzdálenosti (100 až 600 km).

Ergonomie nám vytváří předpoklady k vysoké spolehlivosti letecké techniky, podstatně zrychlí funkční činnost osádek a přitom z velké části vyloučí jejich subjektivní rozhodování, chybnou činnost a omyly. Také můžeme očekávat, že v důsledku vysokých výkonů leteckých motorů, integrace draku a motoru budou okolo roku 2000 vyráběny letouny s velmi krátkým, téměř kolmým vzletem a přistáním. To všechno bude představovat výrazný vývojový skok v letecké technice, zejména z hlediska zbrazení letectva závislosti na dlouhých, pevných vzletových a přistávacích drahách (letištích). Ty představují dnes velkoplošné objekty o rozloze 4 až 10 km², které nelze utajit a u kterých je i maskování nemožné nebo v nejlepším případě hodně problematické. Intenzivní práce probíhají v oblasti snížení odrazové plochy letadel a zabezpečení jejich **nezjistitelnosti** radiotechnickými prostředky a **nezaručitelnosti** prostředky radioelektronického boje. Tyto velmi kusé uvedené skutečnosti se postupně projeví i u letounů frontového a vojskového letectva.

V perspektivě 15 až 20 let, i když budou dožívat některé dnes vyráběné typy letounů, můžeme očekávat u frontového letectva především tyto změny:

Frontové úderné letectvo, tj. **bombardovací, stíhací bombardovací a bitevní** bude v jaderné válce spolu s raketovým vojskem tvořit hlavní údernou sílu. Ve válce bez použití jaderných zbraní zůstane i nadále jediným prostředkem ničení nepřítelů v celé taktické hloubce jeho sestavy.

Bombardovací a stíhací bombardovací letectvo bude vyzbrojeno nebo se bude přezbrojovat na nadzvukové letouny s rychlostí 2 až 5 M, s možností krátkého startu, vedení bojové činnosti od přízemních až po stratosférické výšky a s únosností o 30 až 50 % vyšší. Bude vybaveno automatickými systémy navigace, velení a navedení, účinnými prostředky radioelektronického boje a vysocí přesnými zaměřovači pro použití zbraňových systémů. Nové prostředky ničení, především řízené rakety a pumy, bude možné použít proti pozemním cílům na vzdálenosti 200 i více km od cíle (při jejich automatickém odpálení a navedení).

Bitevní letouny zůstanou i nadále podzvukové, s vysokou schopností manévrování, budou mít účinnější výzbroj, malou radiolokační a tepelnou kontrastnost a počítá se, že budou vybaveny prostředky, které zabezpečí automatické kopírování terénu při letu v přízemních výškách a přesné použití prostředků ničení.

Stíhací letectvo si zachová svou úlohu jak v systému PVO fronty, tak i z hlediska úkolů při zabezpečování jiných druhů letectva. Zvýšené požadavky na něj budou kladeny zejména při ničení vzdušných cílů na velkých vzdálenostech před bráněnými objekty (linií fronty) v důsledku možnosti úderného letectva nepřítelů používat prostředky ničení odpalované z letounů z velké dálky (až 300 km). Dalším vážným úkolem stíhacího letectva zůstane ničení vojskového letectva nepřítelů, převážně vrtulníků a bezpilotních prostředků, tedy pomalu a nízkou letící cílů. Z hlediska výzbroje stíhacího letectva zůstane klasický proudový stíhací letoun, i když i se zvýšenými parametry, nebude splňovat požadavky na plnění všech požadovaných úkolů. Jako žádoucí se jeví vývoj těžšího typu stíhacího letounu, který by ničení vzdušných cílů uskutečňoval zcela novým způsobem a měl by být vybaven větším počtem řízených raket vzdůch — vzdůch s možností jejich odpálení na vzdálenosti ne menší než 200 km a radiotechnickými prostředky pro zjišťování, vedení a automatické vyhodnocování nepřátelských prostředků vzdušného napadení. V podstatě půjde

o odpalovací zařízení protiletadlových raketových prostředků ze vzduchu. Ničení pomalých a nízko letících cílů (jejich velký počet v armádách NATO) si vyžadá začlenit do stíhacích pluků podzvukové stíhací letouny s velkým rozpětím rychlostí (200 až 1000 km · h⁻¹), vysokou manévrovostí, s možností automaticky řízeného letu v přízemních výškách a vybavených přesnými prostředky ničení s jejich použitím na krátké i větší vzdálenosti.

Průzkumné letectvo bude vyvíjeno z hlediska stále vyšších nároků na hloubku vedení vzdušného průzkumu, rychlé a spolehlivé předávání získávaných zpráv a s možností vést všechny druhy průzkumu (vizuální, fotografický, infračervený, radioelektronický). Průzkumné letectvo v jednotlivých obdobích operací zůstane v mnoha směrech základním a jediným prostředkem průzkumu.

Vzroste i úloha **vojskového letectva** především jako vysoce účinného manévrovacího úderného prostředku, schopného ničit malorozměrné, pohyblivé a obrněné cíle, získávat zprávy z bojiště, přepravovat vojska a materiál, řídit palby dělostřelectva a plnit celou řadu speciálních úkolů. U bojových vrtulníků se zvýší počet prostředků ničení, zvláště řízených raket s automatickým odpálením a navedením na větší vzdálenosti (20 až 30 km). Zvýší se přepravní kapacity, což umožní vyšší výkony motorů i konstrukce draků. Lze předpokládat, že v zájmu rychlého manévru nahradí vrtulníky z části pozemní dopravní prostředky důležitých zbraňových systémů a zbraní (raketových, dělostřeleckých, protitankových) a zbaví je tak závislosti na pozemních komunikacích.

Složení frontového letectva co do jeho druhů a počtů se sice nebude příliš lišit od současného stavu, jeho bojové možnosti se však zvýší výrazně, a to nejen v důsledku zdokonalení letecké techniky, ale i v souvislosti s dořešením dalších otázek. Jednou z nich je otázka lidského činitele, která spočívá v psychologických a fyzických možnostech osádek letounů (uskutečnit omezený počet bojových vzletů během určité doby). Za maximální počet se dnes i v další perspektivě u všech druhů bojového letectva považují 3 vzlety na osádku za 24 hodin, 10 vzletů za 7 dnů a 30 vzletů za měsíci bojové činnosti. Rozdíly mezi možnostmi letecké techniky, která umožňuje uskutečnit až 6 vzletů během jednoho dne, a možnostmi osádek je řešitelná a také se řeší zvýšením počtu osádek v leteckých útvech a jednotkách. Za optimální hranici se považují dvě osádky na letoun. To přináší určité složitosti a náročnost především z hlediska výcviku a spotřeby hlavních druhů leteckého materiálu (LPH, letecká munice atd.). V souvislosti s tím se vytvoří předpoklady pro zvýšení celkového bojového úsilí letectva ve frontové operaci z dnešních 20 až 25 vzletů na letoun na 30 až 35 vzletů u frontového letectva a na 40 vzletů u vojskového letectva.

Význam a důležitost vojskového letectva si vynutí ale i jeho další početní růst, a to až na dvojnásobek dnešních stavů.

Úkoly frontového a vojskového letectva ve frontových operacích se co do obsahu a cílů v další perspektivě zásadněji nezmění. Nové prvky bojového použití letectva lze očekávat jako důsledek rozvoje operačního umění a taktiky letectva i jako důsledek předpokládaných změn u vojsk NATO v nejširším slova smyslu, např. v možnostech zahájení války, změny v jaderném vyzbrojování i v konvenčních zbraňových systémech, v uskupení vojsk, ve způsobech jejich bojového použití atd.

Možnosti vojsk NATO k zahájení agrese se zvýší, a to jak z hlediska raketového jaderného potenciálu, tak i z hlediska zahájení války konvenčními

prostředky ničení. Hlavní opatření nepřítele budou podřízena ke zdokonalení způsobů zahájení války bez dalších příprav. Tato skutečnost bude z naší strany klást nové požadavky na okamžitý přechod vojsk z mírového stavu na válečný, což si vynutí další **zkvalitnění bojové pohotovosti**, a to u letectva a vojska PVO zvlášť. Jestliže doba letu prostředků vzdušného napadení nepřítele, tj. operace taktických raket, řízených střel s plochou dráhou letu a taktického letectva, **se pohybuje od odpálení (vzletu) do přeletu státní hranice 5 až 15 minut**, musí být za stejnou, resp. kratší dobu uskutečněna odpovídající protiopatření. Z hlediska frontového a vojskového letectva se zvýší požadavky na udržování odpovídajících sil a prostředků v trvalé pohotovosti k bojové činnosti. Orgány a místa velení letectva budou muset být schopny kdykoli převzít velení a řízení svazků, útvarů a jednotek letectva v plném rozsahu. Zvýší se nároky na mobilizační pohotovost, kde bude nutné za hlavní považovat variantu nejnepríznivější, tj. že mobilizační opatření se uskuteční současně se zahájením agrese nepřítele.

Vzdušná agrese bude ze strany vojsk NATO uskutečněna nejpravděpodobněji formou útočné vzdušné operace, s hromadným použitím prostředků vzdušného napadení v prvním a dalších úderech za rozsáhlého použití prostředků REB. Hlavním úkolem letectva za takovéto situace bude zúčastnit se společně s vojskem PVOS a vojskem PVO frontu, raketovým vojskem a letectvem sousedů při odražení vzdušného nepřítele a rovněž se zúčastnit protivzdušné operace v rámci válčiště. Od okamžiku zahájení agrese se rozhoduje o získání **operační a strategické nadvlády ve vzduchu**, která rozhodujícím způsobem ovlivní vývoj operací a bojů pozemních vojsk. Proto splnění cílů protivzdušné operace v nejkratší době a přechod do vzdušné operace k rozbití raketového jaderného a leteckého uskupení nepřítele budou hlavními způsoby k získání nadvlády ve vzduchu v rámci celého válčiště.

Bojová činnost letectva musí být v prvních hodinách a dnech války vedena bez ohledu na vývoj pozemní situace aktivně a intenzivně s využitím maximálně možného bojového úsilí. V souvislosti s tím se též zvýší význam hromadné činnosti letectva, jako nejúčinnějšího způsobu jeho použití v rozhodujících obdobích frontové i strategické operace na válčišti. Proto vzdušné operace jako nejvýhodnější forma hromadného použití letectva podle jednotného zámyslu v rámci válčiště se povedou nejen s cílem získání nadvlády ve vzduchu, ale i s jinými cíli, jako např.:

- zničení operačních a strategických záloh,
- zmaření přeprav vojsk NATO na Evropské válčiště zvláště ze zámoří,
- narušení systému řízení státu a velení vojskům,
- vyřazení energetických zdrojů a rozrušení výrobních center válečné ekonomiky.

Rychlé zničení vojsk nepřítele po odražení agrese vyžaduje i likvidaci rozhodujících sil a prostředků do celé hloubky jejich sestavy. Hlavními metodami k dosažení tohoto cíle bude především **komplexní palebné ničení nepřítele** s důrazem na zničení cílů prvního pořadí. Tato skutečnost si vyžádá úzkou součinnost průzkumných palebných prostředků a průzkumných palebných kompletů dalekého a blízkého dosahu, se kterými bude frontové i vojskové letectvo plnit důležité úkoly.

Zvýší se význam přímé podpory vojsk, a to zvláště v souvislosti s průlomem obrany nepřítele, zabezpečením rychlého rozvíjení úspěchu a odražením ne-

přátelských protiúderů a protiztečí. Přímou leteckou podporu může neefektivněji uskutečňovat především bitevní letectvo a bojové vrtulníky.

Rychlé dosažení cílů frontových operací a působení na nepřítele do celé hloubky jeho sestavy zabezpečí, mimo jiné, zejména palebná činnost, vysoká manévrovost vojsk, zvláště široké použití vzdušných výsadků a speciálních úderných svazků, útvarů a jednotek pozemního vojska přepravovaných do zájmových prostorů v hloubce obrany nepřítele vzduchem. Takové použití pozemních vojsk a letectva chápeme dnes pod pojmem „**kombinované vzdušné a pozemní operace a boj**“. Jde v podstatě o nový způsob vedení bojové činnosti, který je velmi náročný jak z hlediska použití pozemních vojsk, tak i letectva. Předpokladem pro vedení kombinovaných vzdušných a pozemních operací (boje) bude hlavně překvapivost a vzdušná nadvláda, která umožní volnost jednání vlastního letectva a na minimum sníží možnosti nepřítele. Vedení kombinovaných vzdušných a pozemních operací (boje) si vyžádá značné prostředky pro přepravu vojsk vzduchem a jejich vysazení jak padákovým, tak i přistávacím způsobem. Podstatně se tedy zvýší požadavky na kapacity dopravního, dopravního výsadkového letectva a dopravní vrtulníky. Před ostatními druhy frontového letectva bude stát úkol účinné letecké podpory pozemních vojsk v hloubce teritoria nepřítele a jejich obrana před úderem prostředků vzdušného napadení.

Dynamika vedení operací, rychlé změny situace v důsledku velké úderné síly nepřátelského uskupení a vysoké manévrovací schopnosti budou vyžadovat soustavné sledování nepřítele a nepřetržité **získávání zpráv** z prostoru linie fronty i z operační hloubky. Větší bude tedy četnost letů průzkumného letectva, bezpilotních průzkumných prostředků i průzkumných vrtulníků. Z hlediska zpravodajského zabezpečení se zvýší požadavky na předání získaných zpráv v reálném čase, tj. jejich okamžité zpracování a předání určeným štábům. Proto nabude na významu i nová průzkumná technika, která umožní televizní přenos z paluby průzkumných letadel, zpracování výsledků fotografického průzkumu za letu i vizuálního průzkumu s jeho bezprostředním přenosem.

Změny, ke kterým dojde v bojovém použití letectva, budou mít vliv od samého počátku na odrazení agrese nepřítelem, dále na organizaci **velení a řízení frontového a vojskového letectva**, a to zvláště v:

- nepřetržitě pohotovosti orgánů a míst velení již v míru a jejich okamžitým přechodu z mírového stavu na válečný,
- zrychlení procesu hodnocení situace nepřítele i vlastních vojsk a příprave rozhodnutí velitelů,
- zabezpečení nepřetržitě součinnosti se vševojskovými štáby, druhy pozemních vojsk, vojskem PVOS, leteckými sousedy a mezi svazky a útvary letectva,
- zrychlení procesu předávání informací (rozkazů, nařízení, hlášení a dalších údajů) mezi nadřizenými, podřízenými a součinnostními orgány velení.

Tyto otázky je možné řešit pouze cestou postupného zavádění automatizační techniky a v souvislosti s tím se zavedou nové metody práce v leteckých štábech a upraví se též jejich organizační struktury.

Perspektivní způsoby operačního a bojového použití letectva se projeví ve všech druzích **operačního, bojového a speciálního zabezpečení**.

V inženýrském leteckém zabezpečení se zvýší nároky na přípravu letounů k bojovým úkolům při vysokém bojovém úsilí, v důležitých obdobích operace

se počítá až se šesti vzlety na letoun denně. Náročnost výroby perspektivních typů letounů vylučuje možnost doplňování ztrát letouny z výroby v tak krátkých časových lhůtách. První operace budou vedeny prakticky s mírovým letounovým parkem a proto se zvýší význam uskutečňování oprav poškozených letounů v polních podmínkách i v opravárenských závodech. Předpokladem pro rychlé opravy bude především agregátový způsob výměny poškozených částí letounů.

V materiálně technickém a týlovém zabezpečení bude charakteristická vysoká spotřeba všech hlavních druhů leteckého materiálu, zvláště letecké munice a leteckých pohonných hmot. Ve srovnání s dnešní spotřebou těchto prostředků bude okolo roku 2000 až o 80 % vyšší.

Dále se bude z hlediska bojového použití letectva zvyšovat význam **radioelektronického boje**. Ve frontovém i vojskovém letectvu budou prostředky REB začleněny do speciálních útvarů a jednotek a zároveň jimi budou vybaveny bojové letouny a vrtulníky. Dojde ke zrychlení procesu zjišťování polohy a typu zdroje elektromagnetického vyzařování pozemních i vzdušných radioelektronických prostředků a pomocí mikroprocesorů a počítačů se zvýší okamžitá využitelnost získaných údajů. Vlastní rušící prostředky budou pracovat relativně velmi přesně na základě selekce rušičů nepřítel. Bude možné stanovit pořadí rušení jednotlivých objektů a jedním typem palubního rušiče rušit několik radioelektronických prostředků. Předpokládáme zavedení i nových pozemních a palubních protiradiolokačních řízených střel se širokým kmitočtovým pásmem, schopných působit i proti moderním radiolokačním prostředkům se skokovou změnou kmitočtu.

V letištním ženíjním zabezpečení se do roku 2000 příliš mnoho nezmění, i když očekáváme zasazení letounů s krátkým vzletem. Stále ještě většina bojových letounů bude vyžadovat pevné, dlouhé vzletové a přistávací dráhy, jejichž ochrana a obrana patří k nejsložitějším otázkám z hlediska zabezpečení.

Tímto článkem jsem chtěl alespoň ve stručnosti ukázat na další perspektivu frontového a vojskového letectva.

Je vcelku logické, že ke změnám operačního a bojového použití letectva v příštích 15 až 20 letech bude sice docházet postupně, ale již dnes je třeba v leteckých štábech brát tyto otázky v úvahu a podle daného časového období a konkrétních podmínek je perspektivně rozpracovávat jak v operační, tak i v taktické oblasti.

BOJOVÉ ZABEZPEČENÍ VOJSKA PVOS

Charakter příští možné války předpokládá značný kvalitativní i kvantitativní nárůst průzkumných a palebných systémů a prostředků radioelektronického boje. Nesycenost radioelektronickými a radio-technickými prostředky u PVOS dává nepříteli možnost zjištění celé operační sestavy PVOS. Zkušenosti z lokálních válek ve Vietnamu, na Středním a Blízkém východě potvrzují, že jich nepřítel využije pro ničení prvků operační sestavy PVOS, v prvním pořadí s důrazem na místa velení, letiště, prostředky PLRV, průzkumu, uvědomování a REB. Proto se s rostoucími možnostmi nepřítel zvyšují i nároky na realizaci bojového zabezpečení vojska PVOS.

Specifickou otázkou PVOS je požadavek relativní stacionárnosti operační sestavy, která je přímo svázána s bojovým úkolem

protivzdušné obrany objektů, tj. politických, ekonomických a administrativních center státu, prostorů soustředění, rozvíjení a zmobilizování rozmísťujících se vojsk atd. Vojsko PVOS nemůže, na rozdíl od pozemních vojsk, vyčlenit celé jednotky a útvary pro úkoly bojového zabezpečení. K tomu využívá orgány a zařízení teritoria a Civilní obrany. Pro pozemní vojsko je protivzdušná obrana prvkem bojového zabezpečení, avšak pro vojsko PVOS je hlavním bojovým úkolem. Proto plní úkoly bojového zabezpečení ve svých podmínkách modifikovaně oproti předpisu Všeob-R-1 Bojový řád pozemního vojska Československé lidové armády.

Na některé odlišnosti a způsoby plnění úkolů bojového zabezpečení vojska PVOS chci poukázat v tomto článku.

Realizace nejdůležitějších druhů bojového zabezpečení vojska PVOS

Průzkum

S modernizací prostředků ozbrojených sil států NATO jsou podmínky pro organizaci a vedení průzkumu stále složitější. Tím rostou požadavky na průzkum, zejména na jeho cílevědomost, nepřetržitost, aktivnost, včasnost, operativnost, utajení, hodnověrnost a přesnost. Podle úkolů, zasazení sil a prostředků se průzkum v PVOS dělí na radiolokační, rádiový a radiotechnický, vzdušný, vidový, radiální a chemický, ženíjný a průzkum pozemního nepřítel.

Radiolokační průzkum se u PVOS soustředí na průzkum vzdušných cílů. Uskutečňuje jej radiotechnické vojsko, radio-

technické jednotky útvarů PVOS a stíhacího letectva s cílem:

- nepřetržitě sledovat vzdušnou situaci, včas zjišťovat a rozpoznávat vzdušné cíle, jejich složení a uskupení,
- určovat polohu a rychlost vzdušných cílů, jejich charakteristiku a směr úderu hlavních sil,
- včas zjišťovat manévry nepřítel, určit charakter rušení a zámysl činnosti jeho prostředků vzdušného napadení,
- určit místa, druhy jaderných výbuchů a směr rychlosti šíření radioaktivních oblaků.

K tomu se využívají radiolokační přehledové dálkoměry, výškoměry a radiolokační stanice navedení. Pro zjišťování a určová-

ní parametrů jaderných úderů se používají radiolokátory decimetřového a centimetřového pásma. Výsledky průzkumu jsou předávány s využitím jednotné kódové sítě PVC štábům, vojskům a orgánům CO tak, aby zabezpečily včasné varování proti úderům nepřátelských prostředků vzdušného napadení a umožnily přijímat včasné opatření.

K vedení bojové činnosti využívá PVOS automatizovaný systém velení, do jehož uvědomování o vzdušné situaci je zahrnuta převážná většina průzkumných prostředků. Automatizovaný systém velení umožňuje zavádět údaje o vzdušné situaci i od neautomatizovaných průzkumných prostředků. Těmito údaji o vzdušné situaci je zabezpečen boj útvarů PLRV a stíhacího letectva PVOS. Dále se těchto údajů využívá pro **jednotný systém uvědomování členských států Varšavské smlouvy**.

Rádiový a radiotechnický průzkum vedou radiotechnické jednotky REB s cílem zjistit:

- činnost radionavigačního systému TACAN,
- činnost radioelektronických prostředků na palubách nepřátelských prostředků vzdušného napadení, průzkumných palebných systémů,
- provozní údaje VKV leteckého spojení.

Používají přitom speciální průzkumná zařízení pro rádiový odposlech a radiotechnický průzkum. Rádiový průzkum se organizuje do celé hloubky dosahu průzkumných prostředků v prvním a druhém leteckém pásmu.

Vzdušný průzkum uskutečňují útvary stíhacího letectva s cílem:

- včas zjistit vzdušného nepřítele a určit především jeho bojovou sestavu,
- upřesnit charakteristiku vzdušných cílů a ráz jejich manévru,
- zjistit nové prostředky a způsoby bojové činnosti vzdušného nepřítele,
- určit polohu a druh jaderného výbuchu.

Vzdušný průzkum uskutečňují osádky všech letounů vizuálně a palubními radiolokátory při každém bojovém letu.

Vidový průzkum doplňuje radiolokační průzkum. Organizuje se na všech velitelských stanovištích, v postaveních a v prostorech rozmístění vojsk s cílem včas zjistit vzdušný cíl a uvědomit o něm vojska. Využívá se především pro upřesnění tratě letu vzdušných cílů v malých a přízemních výškách. Předemnaté vidové pozorovatelné jednotek PLRV zabezpečují mož-

nost postřelování vzdušných cílů těmito jednotkami na předem vyhodnocených náletových směrech v případě přímého napadení.

Radiační, chemický a bakteriologický (biologický) průzkum vykonávají chemická průzkumná družstva a celý systém pozorování na místech velení, postavení a prostorů rozmístění vojsk speciálně pro tento účel určenými pozorovateli. Jejich úkolem je:

- zjišťovat parametry jaderných výbuchů,
- včas uvědomovat o radiačním zamoření, o použití a druhu otravných látek a bakteriologických prostředků napadení nepřitelem.

Chemická družstva a chemičtí specialisté jednotek jsou dále určeni ke stanovení charakteru a stupně zamoření terénu, vzduchu, objektů a vyznačují hranice zamořených prostorů.

Ženíjní průzkum je organizován u útvarů a jednotek prostřednictvím rekognoskačních, předemnatých skupin a oddadů s úkolem:

- zjistit průchodnost terénu a komunikací pro bojovou techniku a dopravní prostředky,
- prověřit stav cest, mostů a určení objezdů,
- prověřit možnosti zdrojů vody,
- zjistit možnosti využití prostředků z místních zdrojů vhodných pro ženíjní zabezpečení,
- ověřit maskovací a ochranné vlastnosti terénu,
- určit následky použití ZHN nepřitelem a způsoby jejich odstranění.

Pozemní průzkum je organizován u útvarů a jednotek prostřednictvím vidového průzkumu a v případě potřeby i automobilními průzkumnými zajišťovacími hlídkami. Ty jsou vysílány na předem určené komunikace, které přehrazují vyhodnocené směry působení pozemního nepřítele. Pozemní průzkum je organizován s cílem:

- zjistit diverzní skupiny, vzdušné výsadky a jejich složení,
- varovat vojska před nenadálým napadením pozemním nepřítelem,
- znemožnit nepřátelskému průzkumu proniknout do prostoru rozmístění vojsk.

Zefektivnění průzkumné činnosti u PVOS je závislé na dalším zavádění nových technických prostředků průzkumu a automatizovaných systémů velení, na zdokonalování systému získávání a přenosu informací a jejich operativního vyhodnocování ve lhůtách blízkých reálnému času. K tomu

je zabezpečována vysoká úroveň připravenosti specialistů, formalizovaná dokumentace a výpočetní technika, která umožňuje zdokonalovat organizaci a operativnost řízení průzkumných prostředků a využívání důležitých informací a zpráv pro vedení boje.

Ochrana proti zbraním hromadného ničení

Je souhrnem opatření, jejichž cílem je uchránit vojska před zasazením zbraněmi hromadného ničení nebo maximálně oslabit jejich účinek, udržet bojeschopnost vojsk a týlu pro plnění bojových úkolů, dále usnadnit odstraňování následků napadení a urychlit obnovu bojeschopnosti vojsk. Důležitost úkolu ochrany vojsk proti účinkům ZHN vzrostla s možnostmi nepřítelů, zejména jeho technických průzkumných prostředků a prostředků ničení. Zahrnuje tato opatření:

- stanovení možností nepřítelů v použití ZHN na operační sestavu vojska PVOS a jejich účinků,

- rozptýlení vojsk a zásob materiálu, připravenost a pohotovost k aktivaci záložních míst velení, letišť, stanovišť, postavení a prostorů rozmístění,

- ženíjní budování a zodolňování stálých i záložních prvků operační sestavy s důrazem na ukrytí živé síly a techniky s odolností proti tlakové vlně jaderného výbuchu, světelnému a tepelnému záření, pronikavé radiaci, neutronovému záření, radioaktivnímu zamoření, elektromagnetickému impulsu, účinku bojových otravných látek a bojových biologických prostředků a konvenčních trhavin, jejich zabezpečení vodou, proviantem, pohonnými hmotami a provozními kapalinami pro provoz náhradních zdrojů elektrické energie,

- využití ochranných a maskovacích vlastností terénu, ženíjních úprav a maskování,

- zabezpečení nepřetržitěho velení vojskům, jejich uvědomování o radiaci, chemické a biologické situaci,

- bezpečnost a připravenost vojsk k dlouhodobému vedení bojové činnosti v podmínkách zamoření velkých oblastí a v prostorech značně zničených válečnou činností bez přerušování plnění bojových úkolů,

- protiepidemické, hygienické a speciální profylaktické zdravotnické zabezpečení vojsk s využitím vojenských prostředků speciální čistoty, organických jednotek chemické ochrany, součinnosti sil a prostředků teritoria a CO, opatření observace, karantény, ochranného očkování osob, použití prostředků neodkladné profylaxe a dezinfekce,

- zjišťování a odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení nepřítelů na operační sestavu PVOS organizováním odřadů a skupin odstraňování následků (OON a SON) u útvarů a jednotek obsahujících články velení a řízení, spojení, zdravotnický a odsunový, radiální a chemického průzkumu, ženíjněho průzkumu, protipožární a vyprošťovací,

- obnovu bojeschopnosti zasazením záloh, přeskupením útvarů a jednotek, jejich doplnění osobami a technikou s využitím vlastních sil a prostředků, OON a SON; v prvním pořadí se dělají opatření k obnově bojeschopnosti míst velení, ve druhém pořadí u útvarů a jednotek s nejnižšími ztrátami a naposledy tam, kde následky úderů jsou největší.

Opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení se organizují a plní ve všech variantách boje. Vzhledem ke specifické úloze a složení PVOS jsou tato opatření organizována, plněna a procvičována již v době míru.

Radioelektronický boj

Soudobé radioelektronické prostředky technického průzkumu, spojovacích systémů a palebného ničení umožňují koordinované použití různých druhů vojsk a zbraňových systémů ve lžtách blízkých reálnému času. Radioelektronický boj u PVOS se proto řadí na přední místo mezi druhy bojového zabezpečení. Je řešen a organizován komplexně všemi druhy vojsk a služeb na všech stupních. Plní tyto úkoly v součinnosti s letectvem, RVD atd. při:

- ničení nepřátelských velitelských stanovišť a radioelektronických objektů s důrazem na prostředky AWACS, NAEW, PLSS, CSWS, prostředky kolektivní a skupinové ochrany,

- radiotechnické rušení ke snížení efektivnosti použití radioelektronických prostředků a zbraňových systémů nepřítelů; radioelektronické rušení u PVOS je zabezpečováno silami a prostředky radiotechnického praporu REB; uskutečňuje rušení palubních radiolokátorů ve 2 a 3 centimetrovém vlnovém pásmu aktivním impulsním a šumovým odpovědovým rušením, dále ruší VKV letecké spojení ve 2. leteckém pásmu a radionavigační systém TACAN,

- radioelektronické ochrany, která je zabezpečována systematickým rozmístěním radiolokačních stanic; ty pracují na různých frekvenčních rozsazích v prostoru bojové činnosti svazků s dodržemím elektromagnetické koexistence, dále použitím technických způsobů ochrany, vycvičenosti

otsluh radiolokátorů a směn velitelských stanovišť při rušení, organizací součinnosti mezi prostředky průzkumu a jejich řízení z velitelských stanovišť, udržováním techniky na optimálních parametrech činnosti, dodržováním zásad pro bezpečnost spojení, utajeným rozmístěním radioelektronických prostředků a radiotechnickým maskováním,

— boji s nepřátelským technickým průzkumem prostřednictvím skrytého rozmístění sil a prostředků, dodržováním provozní kázně, režimu činnosti a utajením, opatřeními proti agenturnímu průzkumu, odstraňováním demaskujících příznaků vojsk, zbraní, objektů a vedením klamně činnosti.

Zkušenosti z iokálních válek potvrzují, že radioelektronický boj ovlivňuje ze 30 až 50 % výsledek ozbrojeného střetnutí. Proto se opatření radioelektronického boje připravují a plní již v době míru. Uskutečněná cvičení prokázala vysokou efektivnost použití prostředků REB a komplexu organizačních a technických opatření.

Maskování

Maskování je důležitým prvkem ochrany vojsk a bojové techniky proti soudobým průzkumným a zbraňovým systémům nepřítelů. Je organizováno na operačním a taktickém stupni. Úkoly maskování na taktickém stupni zahrnují maskování postavení palebných a technických jednotek protiletadlových raketových útvarů, letišť stíhacího letectva, postavení radiotechnických jednotek, jednotek REB, velitelských stanovišť, objektů, rádiových, radioreléových stanic a radiolokátorů.

Plnění tohoto úkolu je dosahováno:

- vhodnou volbou postavení, stanovišť a míst velení s využitím přirozených maskovacích vlastností terénu,
- ukrytím letecké techniky a letištních zařízení před vzdušným a agenturním pozorováním,
- využitím normalizovaných a výpomocných prostředků k maskování bojové techniky, technických zařízení a spojovacích prostředků,
- odstraněním demaskujících příznaků,
- umělým vytvořením maskovacího pozadí vysazením stromů a keřů nebo vytvářením barevných skvrn v terénu,
- imitací základních letišť jako poškozených,
- vytvořením klamných letišť, postavení, stanovišť s vykonáváním klamně činnosti,

— využitím prostředků protiradiolokačního maskování k utajení hlavních radiolokačních orientačních bodů a k jejich imitování,

— maskovacími nátěry ploch, techniky a objektů,

— použitím a rozmístěním klamných infračervených zdrojů, využitím dýmotvorných prostředků,

— dodržováním zásad maskování a světebné kázně všemi vojsky a jejich kontrolou.

Maskování tvoří dynamický komplex opatření, který reaguje na rostoucí technické možnosti nepřítelů a na složitost vlastní bojové činnosti. Současné možnosti PVOS plně nezabezpečují ochranu a maskování proti infračerveným senzorům a samonaváděcím protiradiolokačním řízením střelám.

Ženíjní, chemické, topograficko-geodetické a hydrometeorologické zabezpečení

Tato zabezpečení jsou realizována u PVOS s využitím vševojskových prostředků a s méně podstatnými odlišnostmi shodně s předpisem Všeob-Ř-1. Jednotlivé druhy zabezpečení se uskutečňují podle zpracovaných nařízení odborných náčelníků a jejich pokynů v souladu s Nařízením pro OPZHN a Plánem obnovy bojeschopnosti, které dále doplňují a konkretizují. Tím se završuje propojení a komplexnost prvků bojového zabezpečení.

Zajištění

U PVOS je zajištění věnována trvalá pozornost. Zvláštnosti pochodového, strážního a bojového zajištění odpovídají konkrétním podmínkám a situaci útvarů a jednotek PVOS, především jejich omezeným možnostem manévru a náročnosti na profil terénu. Tomu odpovídá i organizace přímého zajištění, pro jehož řešení se osvědčil tento postup:

1. Určení skupiny funkcí a úkolů pro zpracování úkolů a organizace přímého zajištění (z odbornosti zpravodajské, chemické, ženíjní, spojovací, výzbrojní, operační) pod vedením NS.
2. Ujasnění úkolu přímého zajištění vzhledem ke směru hlavního úderu nepřítelů.
3. Ujasnění možností nepřítelů při působení na místo přímého zajištění.
4. Ujasnění úkolu přímého zajištění podle předpisů, směrnic, nařízení a plánů nadřízeného.

5. Průzkum vlastního terénu, objektů a nejbližšího okolí.

6. Kalkulace vlastních sil a prostředků pro přímé zajištění, včetně spojení, velení a součinnosti.

Řešení spočívá ve značném a časově náročném úsilí celého kolektivu zpracovatelské skupiny, která důsledně využívá závěrů a výsledků všech druhů bojového zabezpečení, a obsahuje:

- vyhodnocení pravděpodobných náletových směrů nepřátelských prostředků vzdušného napadení a pravděpodobných tankových směrů napadení, předpokládáných prostorů vysazení taktických vzdušných výsadek nepřítelů a jeho diverzních skupin,

- stanovení způsobů průzkumu (radio- lokačního, vidového, radiačního, chemického, bakteriologického, zajišťovacích hlídek), předávání údajů, vyhodnocování a součinnosti,

- rozmístění a budování zodolněných palebných postavení a palebných opěrných bodů aktivních prostředků protivzdušné a pozemní obrany, včetně spojení, systému orientačních bodů, hlavních a záložních sektorů palby, organizace součinnosti,

- vyhodnocení a upřesnění systému střežení, jeho zesílení a využití technických prostředků k ochraně stráží,

- rozmístění klamných prvků bojové sestavy, zabezpečení jejich imitační činnosti a maskování,

- rozmístění koutových odrážeců a klamných infračervených zdrojů,

- určení způsobu maskování normovanými i improvizovanými prostředky, včetně pozemních komunikací a prostředků spojení,

- stanovení způsobů a lhůt odstraňování demaskujících příznaků a jejich kontrolu,

- určení systému a rozmístění výbušných a nevýbušných zátarasů, jejich kom-

binace, maskování, postřelování protitan- kovými a pěchotními zbraněmi ke zvýšení jejich účinnosti,

- posouzení a upřesnění možností a způsobů zodolnění objektů a techniky vůči působení palubních, pěchotních a zá- palných zbraní s důrazem na ukrytí osob, techniky a materiálu s využitím mecha- ničních prostředků, maskovacích a ochran- ných vlastností terénu,

- stanovení způsobu nepřetržité dozi- metrické, chemické a bakteriologické (bio- logické) kontroly s částečnou speciální očištěnou,

- využití zadýmování prostoru v závis- losti na směru a rychlosti přizemního vě- ru ke znemožnění mířené palby palubních, pěchotních zbraní a využití optoelektronic- kých prostředků nepřítelů s kalkulací pří- letových dob nepřátelských prostředků taktického letectva a vrtulníků,

- určení činnosti vojsk, která nevedou přímo bojovou činnost při organizaci pří- měho zajištění, stanovení pohyblivé zálo- hy, systému doplňování munice a granátů,

- stanovení způsobu činnosti aktivních prostředků PVO k podpoře pěchotních zbraní proti obrněné technice a způsobu použití pěchotních zbraní proti letounům a vrtulníkům nepřítelů v případě přímého napadení,

- využití vybudovaných objektů, nájez- dových ramp, zodolněných stanovišť tech- niky jako ochranných valů pro vedení přímé palby z pěchotních zbraní,

- upřesnění organizace velení, hlášení a uvědomování vojsk o varovných signá- lech při zaujaté obraně.

Pro zkvalitňování PVO míst velení, le- tišť, postavení a prostorů rozmístění se ukazují současné prostředky MPLD jako nedostatečné. Vyšší účinnosti je možné do- sáhnout protiletadlovými raketovými kom- plety blízkého dosahu Strela-2M nebo ji- nými účinnějšími prostředky PVO.

□

Řešení otázek bojového zabezpečení vojska PVOS vyžaduje pozornost všech hlav- ních a odborných funkcionářů, protože komplexní realizace prvků bojového za- bezpečení nesmí narušovat bojovou čin- nost vojsk ani plnění úkolů pohotovostní- ho systému, v jehož podmínkách jsou tyto úkoly řešeny, realizovány a prociťovány. K získávání praktických návyků štábů a

vojsk jsou využívány: taktická a takticko- pořadová cvičení, řízené nácviky bojové pohotovosti, komplexní štábní nácviky a ostatní metodická zaměstnání. Otázky bo- jového zabezpečení trvale ovlivňují plánc- vání a jejich praktická realizace spolu se speciálním technickým a týlovým zabezpe- čením zvyšuje životaschopnost vojska PVOS při vedení bojové činnosti.

PŘIPRAVENOST TECHNIKY A VÝZBROJE — DŮLEŽITÝ FAKTOR V POHOTOVOSTNÍM SYSTÉMU PVOS

„... nastal čas, aby každý z nás si provedl vždy za určité období analýzu své práce, své funkce a otevřeně se sám sebe zeptal, co on udělá pro zlepšení stavu. Čím vyšší stupeň velení, nebo vyšší funkce, tím šířeji musíme analyzovat svoji činnost. Cílem musí být co nejrychlejší realizace do života závěrů 5. zasedání ÚV KSČ. Ale nejen to, spolu s tím musíme daleko otevřeněji než jsme dosud dělali, zhodnotit, ale i sjednotit pracovní kolektivy. Toto není lehké. Musíme umět získat lidi, neboť dnes jde o skutečný boj za nové myšlení! Jak neskončíme s formálním přístupem a do nekonečna budeme vymýšlet důvody, jak to či ono nejde splnit, nemůžeme mluvit ani o nových přístupech, ale ani o přestavbě. Komunisté velitelé a náčelníci musí proto oceňovat otevřenost všude tam, kde je bráněno jítí dál, jítí nově...“ (Armádní generál Milán Václavík na celoarmádním stranickém aktivu s vybranými funkcionáři ČSLA dne 2. 4. 1987.)

U vojska PVOS je převážná část techniky a výzbroje určena k zabezpečení pohotovostního systému PVOS a z těchto důvodů jsou na její trvalou připravenost kladeny vysoké požadavky. Vesměs jde o složitou leteckou, raketovou, radiolokační a automatizační techniku, která vyžaduje každodenní předepsanou péči, včetně měření vyčíslených parametrů a funkčních kontrol.

Tyto a další práce u techniky mohou vykonávat jen specialisté s odpovídající přípravou, ale za přímé účasti i velitelských orgánů, jež výsledky proverecek musí sledovat a denně zaznamenávat. Je to specifika právě vojska PVOS, především útvarů stíhacího letectva, protiletadlového raketového vojska, radio-technického vojska, ale i útvaru REB, neboť jejich technika a výzbroj je denně určována do hotovostního systému s cílem zabezpečit odrážení nenadálého úderu hotovostních sil pravděpodobného vzdušného nepřítel.

Mimo tohoto náročného úkolu musí být výzbroj a technika připravena i pro vedení boje s narušitelem vzdušného prostoru ČSSR, ale i zároveň ke kontrole leteckého provozu nad vlastním územím.

Denně je veden vůči ČSSR vzdušný, radiotechnický a rádiový průzkum letouny SR-71, TR-1, RC-130, RC-135, RF-4. Intenzita průzkumu ze strany pravděpodobného nepřítele stále vzrůstá a v průměru to je za rok 1500 až 1900 těchto cílů.

V míru nejvíce problémů přináší boj s narušiteli režimu letu a bezpečnost létání. Je to proto, že technickými prostředky je nutné kontrolovat denně 450 až 500 cílů, které mohou být potenciálním narušitelem, dále v průměru na padesát z nich se musí přijímat konkrétní opatření, a to v podmínkách, kdy se jen nad naším územím denně pohybuje kolem 1000 různých letounů, včetně teplovzdušných balónů, ale i velmi lehkých letounů s pomocným motorem (typu Rogalo).

Proto technicky zabezpečit tyto požadavky je velmi náročné, neboť do počtu vydělených hotovostních sil je možné určit jen část výzbroje a techniky. Na další výzbroji a technice se uskutečňují plánovaná ošetření vyššího stupně, určitý počet se nachází v opravárenských zařízeních a některá musí tvořit určenou zálohu nebo být ve skrytém systému.

Z těchto důvodů je technické zabezpečení výzbroje a techniky uskutečňováno podle plánu zpracovaného na celý rok, kdy musí být sledovány jak plánované normy provozu, konání měsíčních, ale i sezónních předepsaných prací, tak i odesílání techniky ke středním a generálním opravám, k modernizacím apod. Jde o velmi náročné práce a úkony, bez kterých by nebylo možné zabezpečit systematické a kvalitní ošetřování výzbroje a techniky.

Když k této složitosti připočteme např. dislokační roztržičnost po celé republice, kdy např. radiotechnická brigáda má techniku na území Čech nebo Moravy a popřípadě i na Slovensku, nebo protiletadlová raketová brigáda v jednotkách na vzdálenost 30 až 50 km, je z toho vidět, že realizovat pravidelné kontroly ošetřování techniky a výzbroje, přípravy parkových dnů, je velmi náročné na přípravu i čas. Mezi objektivní potíže se řadí i to, že např. řidiči speciálních vozidel mají mimo to ještě odbornost strojníka elektrocentrál nebo některé odbornosti obsluhy. Obdobné potíže jsou i se zásobováním, účtováním, kdy realizovat některá nařízení, rozkazy a předpisy, znamená být neúnavným, obětavým, politicky aktivním. To nutí velitele, techniky a politické pracovníky ke stále individuální práci s podřízenými s cílem získat je pro aktivní spolupráci u této specifické součásti ČSLA.

Právě proto bylo přistoupeno k realizaci závěrů společného jednání byra HPS ČSLA s vedoucími funkcionáři HS VTZ FMNO s takovou intenzitou a aktivitou na obdobných jednáních u PVOS, a to až do stupně útvar a jednotka.

Cílem těchto jednání bylo:

- otevřeně posoudit současný stav péče o techniku a výzbroj,
- vyměnit si zkušenosti z realizace stanovených úkolů RMNO,
- určit konkrétní požadavky na prohloubení stranického vlivu a odpovědnosti velitelů i technických funkcionářů a přijmout opatření ke zvýšení účinnosti stranickopolitické práce ve vztahu k péči o výzbroj a techniku,
- prosazení pevného režimu do systému ošetřování, sjednotit se na postupu plnění vytyčených závěrů a opatření na jednotlivých stupních velení, v politických orgánech a ve stranických a společenských organizacích.

V průběhu všech jednání se ukázalo, že tyto cíle byly vesměs splněny. Zpracované analýzy i vlastní jednání ukázaly, že jsou kvalitní výsledky jak v osvojování

výzbroje a techniky, tak v provozu a péči o techniku. Přestože jsme v posledních letech zavedli do výzbroje PVOS celou řadu nové techniky, byla tato zvládnuta veliteli, techniky i vojáky základní služby převážně velmi dobře.

Každoroční rozbor stavu výzbroje a techniky uskutečňovaný pro vojenskou radu PVOS objektivně ukazuje její stav, ale i úlohu nové i té starší a nejstarší techniky začleněné do PVOS. Praxe nám potvrzuje, že tam, kde je na vysoké úrovni připravenost obsluh, zvláště vojáků z povolání, je i minimální počet poruch. Např. u ASV, kde jsou vysoké roční normy provozu od 3000 h až po 8000 h, nedošlo v posledních letech k závažnějším závadám, které by narušily hotovostní systém PVOS. Je to tím, že jsou v této technice zabudovány i nové principy konstrukce, včetně automatizace procesu vyhledávání závad a jejich odstraňování.

Za téměř kladnými výsledky je nutné vidět maximální úsilí velké části příslušníků PVOS na všech stupních velení.

Na druhé straně bylo na jednáních kritizováno, že u některých jednotek a útvarů ještě jejich velitelé, političtí pracovníci a technici plně nepochopili nové změny v systému technického zabezpečení, že dosud není všude využíváno určeného času na ošetřování, zvláště při parkových dnech. Zároveň u nich byla zjištěna i nižší aktivita stranickopolitické práce u vojáků z povolání — techniků v průběhu procesu výchovy a výcviku, především jejich vedení podřízených k odpovědnému vztahu ke zbraním a technice.

Ve vojsku PVOS, kde převážná část výzbroje a techniky je určena k nepřetržitému zabezpečení hotovostního systému PVOS, jsou tyto problémy a nedostatky velmi aktuální, neboť mají každodenně přímý vliv na stav připravenosti k plnění bojového úkolu.

Bylo by nesprávné nevidět i nedostatky v oblasti vojenskotechnické a ekonomické propagandy. Ty se projevují zvláště při objasňování úkolů vědeckotechnického rozvoje a jeho uplatňování v praxi, a to především ve vztahu k nové, ale i starší technice. Je to nutné proto, že na tuto oblast je dnes soustředěn ostrý ideologický boj nepřátelské propagandy, který je zaměřen především na mladé lidi.

Ukázalo se, že i někteří mladí vojáci z povolání u PVOS nesprávně chápou úlohu i podíl starší techniky, a proto se o ni i málo zajímají. Tento úzký a krátkozraký přístup nám odráží podcenění práce s člověkem i jeho nesprávné zaměření ve vztahu k technice. Toto působení musí mít komplexní charakter, včetně respektování i ekonomických zásad. Protože žádná armáda na světě nemůže mít jen tzv. supermoderní techniku. Není to jen otázka ekonomická, ale v pravém slova smyslu celospolečenská, neboť jde o intenzifikační proces, který má přímý vztah jak k technické, tak i ekonomické sféře nejen v ČSLA nebo ČSSR, ale i v rámci Varšavské smlouvy. Zde musí daleko více udělat naše vojenské školy.

Dosud je velmi málo uskutečňována individuální výchovná práce ze strany odborných funkcionářů PVOS, kteří by měli daleko aktivněji a iniciativněji všem svým podřízeným objasňovat tyto otázky. Často slyšíme nebo vidíme u absolventa VKVŠ jeho pohled na technologii nebo použitou součástku starší generace s tím, že ztrácí důvěru ve svěřenou zbraň nebo techniku, přestože jde o výzbroj a techniku, která je schopna účinně bojovat i se současnou závažnou technikou nepřítele. Z toho vyplývá, že jsme zanedbali a podcenili jak ve

vojenských školách, tak útvarch, práci s mladými vojáky z povolání ve formování jejich vztahu k zavedené technice.

V tomto směru většinou stačí názorně vysvětlit, na jakých algoritmech tato technika pracuje a tím i ukázat, jaké má možnosti. Potom se nám podaří u nich nejen zvýšit zájem o zvládnutí techniky, ale i o technickou přípravu, jak tomu bylo např. při uskutečnění náročných střelb PLRV v SSSR při ničení manévrujících raket s plochou dráhou letu. Jde především o modernizované PL raketové komplexy S-75 M3, ale i automatizovaný systém velení Vektor-2VE.

Celkově mohu říci, že práce s lidmi v celé oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení musí být trvalá a vysoce aktivní s prosazováním družného úsilí všech zainteresovaných stran a měla by mít individuální charakter.

Naši činnost značně ovlivnilo jednání 5. zasedání ÚV KSČ ve dnech 18. až 19. března 1987, které se stalo významným podnětem pro aktivizaci prostředků a sil k uskutečňování strategické linie přestavby v naší vlasti. Jde o to, abychom i v ČSLA hledali nové směry v prosazení intenzifikačních procesů, které nám zvláště v oblasti vědeckotechnického pokroku jsou velmi potřebné a nutné.

U PVOS problematika uplatňování poznatků vědy a technického rozvoje byla vždy aktuální, neboť to byla právě PVO, kde jako první byly použity v boji s časem principy kybernetiky a v této souvislosti **byla zvýrazněna v novém pojetí i úloha člověka k technice**. V současné době se požadavek na znalosti výzbroje a techniky ještě více prohloubil, neboť člověk je rozhodující činitel při praktickém využívání výsledků vědy a techniky. Není to úkol lehký, neboť jde o přeměnu vědomí, kde je nutné se rozejít s určitými stereotypy myšlení i praxe.

Nemáme zájem, aby vlivem některých přežívajících resortních, administrativních nebo odbornických přístupů došlo k ignorování celospolečenských potřeb a zájmů. V takových případech by to vedlo k živelnosti a hlavně k deformaci vztahů mezi lidmi, ale i jejich vztahu k technice. Toto nesmíme připustit, a proto je v jednom ze závěrů společných jednání politických a technických funkcionářů mimo jiné uloženo, že v čele zápasu za uplatnění vědeckotechnického pokroku musí být i stranické orgány a organizace.

Ve své každodenní práci musíme prosazovat v daleko větším rozsahu požadavek — **učit vojsko to, co bude potřebovat v boji**.

Nic se nesmí zakrývat, ani zkreslovat. Zvláště v připravenosti obsluh a techniky určených do hotovostního systému musí být naše jednání nekompromisní a založené na přísné stranické zásadovosti.

Je nutné skoncovat u jednotek, útvarů a štábů s povrchním hodnocením technického stavu techniky a nepodvádět sebe ani druhé velkým počtem výtečných známek, které charakterizují často jen část techniky nebo výzbroje. U PVOS převážně jde o kombinované soupravy a v minulosti se sledovala jen tzv. hlavní technika. To je nesprávné a vede to k podcenění např. automobilní techniky a tím je ohrožena mobilnost soupravy.

Velkou úlohu má v oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení metrologie, která byla dříve často opomíjená. Jakékoli její podceňování (v kvalitě u měřicí techniky) se zákonitě projeví v nekvalitním seřízení výzbroje a techniky a výsledkem může být i nesplnění bojového úkolu. Pravidelné revize měřicí techniky závisí na kapacitě laboratoří a metrologických středisek. Pro potřebu PVOS bude, podle mého názoru, přínosem zařazení pojižděné laboratoře typu PLIT-A-3-2, která podstatně ovlivní pravidelné ověřování a opravy měřicí techniky.

Výsledky za poslední roky ukazují, že např. správným využitím mikroprocesorové techniky se úspěšně daří modernizovat starší techniku. Co se však stává? Někdy právě nové technické přístupy ve zlepšovateľském hnutí vyvolávají na vyšších stupních nedůvěru a i přes objektivní kladná hodnocení; např. **Přenosné učebné telegrafisty** byla udělena cena ministra národní obrany na ZENI-Tu-86, a přitom se její výroba nemůže prosadit, protože je počítáno s něčím jiným, i když méně efektivním.

V návaznosti na výsledky výročních členských schůzí i členských schůzí ZO KSČ s plným rozvinutím politických nástrojů stranického vedení musíme ofenzivní a živou masově politickou práci rozvíjet širokou iniciativu všech příslušníků PVOS za kvalitní splnění úkolů nového výcvikového roku 1987—1988.

Uložené úkoly a cíle v oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení u PVOS mají trvalý charakter. Na druhé straně dosahované výsledky často představují překonanou extenzivní cestu, kterou již dále jít nemůžeme.

Kdo z nás by chtěl nadále pracovat metodou dalšího vytěžování lidí, prodlužování pracovní doby nebo prací o sobotách a nedělích, ničeho nedosáhne, spíše naopak. Tento způsob práce vede k tomu, že vše se dělá z chodu a výsledkem je u většiny případů administrativní přístup, byrokracie a formalismus, které nemohou přinést požadované výsledky.

V praxi to znamená, že jediná cesta je přechod na intenzifikaci, zejména zkvalitňování řídicí a organizátorské práce, v promyšlenějším a účinnějším plánování a prohlubování jednotného úsilí všech zainteresovaných příslušníků — funkcionářů a vedení k soustavnému sebevzdělávání a mistrnému zvládnutí své práce a výbroje.

I zde jde o to prostě slovo přestavba, které je dnes tak aktuální ve všech směrech urychlení rozvoje socialistické společnosti, ale zároveň které je tak často zpochybňováno naší nízkou řídicí a organizátorskou prací a někdy i neodpovídající odbornou a politickou připraveností, ale také povrchním plněním svých funkčních povinností.

V tomto období je nutné řešit i určité rozpornosti v současných základních odborných předpisech a nařízeních, které již neodpovídají nové struktuře vyzbrojování a technického zabezpečení, ale jsou i z hlediska nové techniky svým pojetím zastaralé.

Velmi sugestivně na nás působila uvedená slova ministra národní obrany ČSSR, armádního generála Milána Václavíka na celoarmádním stranickém aktyvu s vybranými funkcionáři ČSLA dne 2. 4. 1987. V jeho projevu bylo jasné ukázáno, jak aplikovat do podmínek armády závěry 5. zasedání ÚV KSČ.

Právě z těchto pozic bylo u PVOS přistoupeno k hodnocení výcvikového období, včetně osobních zhodnocení všech vojáků z povolání, a to jak po služební, tak i stranické linii. Ne všude se nám to však podařilo s potřebnou kvalitou.

V nové organizační struktuře vyzbrojování a technického zabezpečení PVOS jsou vytvořeny základy, aby oprávněné a zvýšené požadavky na prohlubování péče o techniku a výbroj byly splněny v celém rozsahu, tak jak to ukládá rozkaz ministra národní obrany na výcvikový rok 1987—1988.

MYKOTOXINY JAKO POTENCIÁLNÍ BOJOVÉ OTRAVNÉ LÁTKY

Výraz **mykotoxin** je odvozen z řeckého mykes (fungus, houba) a z latinského slova toxicum (původně jed) a v dnešní době se používá k označení sekundárních metabolitů mikroskopických hub, které jsou schopny vyvolat u lidí a u teplokrevných živočichů toxickou odezvu, tedy **mykotoxikózu**. Mykotoxikóza je intoxikace organismu vyvolaná přímým dermálním kontaktem, požitím kontaminovaných potravin, popř. inhalačně.

Od mykotoxikózy je třeba přísně odlišovat **mykózy**, infekční choroby způsobené mikroskopickými houbami (plísněmi) u lidí, zvířat i rostlin. Zatímco u mykotoxikózy zdrojem onemocnění je pouze toxin (produkt houby), nikoli houba sama, u mykózy je onemocnění vyvoláno živými formami plísní.

Mykotoxikózy ve formě ergotismu (otrava námelem) jsou známy již po staletí. Příčinou vzniku byla obvykle konzumace žita napadeného parazitickou houbou *Claviceps purpurea* (palčkovice nachová). V období feudalismu bylo v Evropě toto onemocnění známo jako **Oheň sv. Antonína** nebo též **Svatý oheň** a vyžadovalo si tisíce obětí na lidských životech. V odborné literatuře jsou popisovány dvě charakteristické formy ergotismu:

— forma gangrenózní (gangréna — sněh), tj. vlastně zmíněný **Oheň sv. Antonína**,

— forma konvulzivní, křečová.

Přestože námelové alkaloidy, které vyvolávají ergotismus, mohou také způsobit poškození ústřední nervové soustavy, je jejich případné použití jako CHZ málo pravděpodobné, neboť mají všeobecně nízkou toxicitu. Jinak ovšem samy i jejich četné deriváty nalézají široké uplatnění v klinické praxi při léčbě hypertenze, poruch periferního prokrvení a některých bolestí hlavy.

Zhoubné důsledky pro lidi a zvířata měla epidemie v Sovětském svazu v letech 1942—1947, která pocházela z prosa, pšenice a ječmene skladovaných přes zimu pod širým nebem (za těchto podmínek napadených toxikogenními plísněmi). Proto konzumací stravy, která byla připravena z těchto obilovin, onemocnělo v tomto období přibližně 30 % obyvatel Orenburské oblasti na tzv. **alimentární toxickou aleukii (ATA)** neboli toxickou angínu a z celkového počtu nemocných 10 % této nemoci podlehlo. Toxické projevy onemocnění vyvolávaly četné mikroskopické houby druhu *Fusarium*, které vedle druhů *Aspergillus*, *Penicillium* a *Stachybotrys* jsou ve vztahu k mykotoxinům považovány za nejdůležitější. Zatímco *Fusarium* a *Stachybotrys* mají alespoň teoretickou možnost zařadit se mezi chemické zbraně, houby druhu *Aspergillus* a *Penicillium*, přestože jejich toxiny v uplynulém období byly studovány mnohem podrobněji, pravděpodobně se mezi ně nazařadí.

V minulých letech světem proběhly zprávy jistých „očitých“ svědků, podle nichž na bojištích v jihovýchodní Asii byly tajně vyzkoušeny nové druhy sovětských chemických zbraní. Denní tisk a sdělovací prostředky na Západě šířily v této souvislosti zprávy o používání tzv. **žlutého deště** (anglicky yellow rain, německy gelbes Regen), který jako toxickou složku údajně obsahoval buď přečištěné trichothecen, nebo nepřečištěné směsi trichothecenů, tzv. multitoxiny. Žlutý déšť podle zmíněných zpráv byl používán jako proti ozbrojeným jednotkám sil odporu, tak proti civilnímu obyvatelstvu. Obvinění Sovětského svazu bylo široce prezentováno nejen na 1. světovém kongresu o nových chemických a biologických zbraních v belgickém Ghentu v roce 1984, ale nalezlo své místo i v oficiálních projevech předních politických představitelů USA, např. A. Haiga a G. Shultze. Teprve později řada renomovaných vědců z nejrůznějších států a zejména pak zvláštní komise OSN na základě podrobné analýzy nejrůznějších vzorků i biologického materiálu a na základě posouzení všech okolností došla k závěru, že tvrzení Pentagonu a CIA neodpovídají skutečnosti, jsou vykonstruovaná anebo hrubě zkreslená ve snaze zdiskreditovat Sovětský svaz v očích světové veřejnosti. Ani vědci z anglického zařízení pro chemickou ochranu v Porton Down, jak uvádí časopis *New Scientist* z 22. května 1986, neprokázali ve vzorcích z jihovýchodní Asie žádné stopy žlutého deště. V roce 1984 profesor biochemie na Harvardské univerzitě Matthew Meselson a profesor biologie na Yalenské univerzitě Thomas Seeley označili žlutý déšť za produkt vyměšování divokých včel v těchto oblastech.

Nicméně podezření z používání nových typů chemických zbraní bylo vysloveno a na základě toho byly zahájeny v různých zemích světa, především však v USA, rozsáhlé práce se zaměřením na trichothecen.

K **trichothecenům** (dále jen TTh) patří dres přes 200 přirozeně se vyskytujících sesquiterpenoidních sloučenin obsahujících 12, 13-epoxy-trichothecenové jádro. V závislosti na skutečné chemické struktuře lze TTh rozdělit do čtyř základních skupin, které se označují velkými písmeny A, B, C, D.

12, 13-epoxydový kruh v molekule TTh je z praktického hlediska velice důležitý, protože právě on zaručuje TTh značnou stabilitu a odolnost vůči odmořovacím zásahům.

V průběhu trichothecenové toxikózy, která postihuje převážně zsláblé a podvyživené osoby, lze rozlišit čtyři stadia, z nichž jako nejnebezpečnější se jeví třetí, kdy jsou intoxikovaní lidé ve zvýšené míře ohroženi sekundární infekcí, ztrátou krve, vyčerpáním kostní dřeně anebo udušením. Uzdravování po překonání akutní fáze onemocnění, pokud k němu vůbec dojde, trvá několik měsíců.

U TTh je nápadná výrazná afinita k thiolovým skupinám, která je posunuje do blízkosti takových sloučenin, jako jsou S a N-yperty či radiomimetika. K účinku TTh jsou citlivé hlavně buňky podléhající rychlému dělení, např. buňky kostní dřeně. Na molekulární úrovni TTh inhibují biosyntézu proteinů, ovlivňují aktivitu některých enzymů a vyznačují se řadou dalších biochemických účinků.

TTh mají některé výhodné vlastnosti, které je zařazují mezi potenciální chemické zbraně. Dají se např. snadno a levně vyrábět fermentační cestou, jsou extrémně stálé a je možné je skladovat po dlouhou dobu. Mohou být rozptýleny ve formě aerosolů a dojde-li k zasažení kůže, projeví se zpuchýřující efekt velmi rychle. Při nadechování a také při jejich použití vyvolávají krvácení. Dekontaminaci je možné uskutečnit dvěma způsoby, a to buď termicky nebo chemicky. Při termické dekontaminaci jsou usmrcovány plísňe zahřátím na teplotu 80 až 100 °C, při chemické se používá např. chlornan sodný. Vzhledem k tomu, že dokonale odmořují TTh je krajně obtížný proces, lze očekávat, že v místech rozptýlení vydrží po dlouhou dobu. A právě tyto vlastnosti TTh jsou svým způsobem nevýhodné a představují značný problém i pro útočníka, jehož ozbrojené síly mají v úmyslu vstoupit do zaměřených prostorů. K dalším nežádoucím vlastnostem TTh patří fakt, že postrádají tlak par, jsou snadno zachytávány filtry soudobých typů ochranných masek.

Akutní střední smrtelná dávka (LD₅₀) různých TTh v závislosti na použitém druhu laboratorního zvířete a způsobu podání se pohybuje od 0,1 mg . kg⁻¹. Z praktického hlediska v současné době je za modelovou látku s nejvýhodnějšími vlastnostmi z3 skupiny trichothecenů pokládán T-2 toxin (produkuje jej *Fusarium tricinctum*, sclani aj.), který v mírové době je odpovědný za epidemická onemocnění zvířat i lidí v různých částech Evropy. Hodnota LD₅₀ T-2 toxinu a dalších TTh u lidí se pohybuje v rozmezí od 3 do 20 mg . kg⁻¹.

Na základě porovnání LD₅₀ TTh s jinými chemickými sloučeninami lze reálně od-

hadnout, že v případě jejich bojového nasazení by mohly vzniknout koncentrace v oblaku cca 1 g. m^{-3} a na terénu 1 g. m^{-2} . Mimořádně rychlá dermální absorpce T-2 toxinu, která již v malých dávkách (cca $100 \text{ } \mu\text{g. kg}^{-1}$) stačí vyvolat mentální zmatenost a halucinace u lidí, jej řadí mezi potenciálně vhodné látky k vedení chemické války, jak alespoň soudí skupina poradců při ministrestvu zahraničních věcí Finské republiky. Je problematické, zda při lokálním či perorálním podání TTh by mohla nastat náhlá smrt, ale inhalací těchto sloučenin v aerosolové formě může vzniknout toxický otok plic a krvácení, které v průběhu několika hodin končí smrtí.

Bylo již řečeno, že aerosoly TTh jsou dříve zachytávány moderními typy ochranných masek. To však neřeší ochranu kůže, kterou je nutné zabezpečit dalšími prostředky protichemické ochrany jednotlivce, z nichž jsou nejdůležitější rukavice. V zamořeném prostředí je třeba se vyhnout konzumaci ovoce, zeleniny a pití podezřelé vody vzhledem k riziku intoxikace. Pokusy o odstranění toxinů z vody mají pouze omezený význam, neboť většina z nich je ve vodě nerozpustná, ale tuto otázku je třeba posuzovat vždy komplexně a brát v úvahu, o které typy jde.

Specifická antidotní terapie při zasažení TTh mykotoxiny neexistuje, takže všechny dostupné způsoby léčby jsou ryze symptomatické. K nim patří výplach žaludku, vytvoření ochranné clony antibiotiky, výměna krve, plasmu a náhrada elektrolytů, dále kyslíková terapie a podávání analgetik.

Zdravotnické ztráty po perorálních a inhalačních otravách TTh by mohly být relativně značně vysoké na základě dosavadních zkušeností s epidemiemi otrav. Jednoznačně příznivé vyhlídky na překonání otravy je možné dát teprve po zvládnutí třetího stádia otravy, tedy přibližně za jeden až dva měsíce po otravě.

Pozornost západních vojenských odborníků upoutala vedle TTh také skupina **neurotoxinů** (používá se pro ně často též označení **tremorogenní mykotoxiny**), která vykazuje řadu pozoruhodných vlastností; některé z nich by mohly být použity jako samotážní jedy. Reprezentativními zástupci skupiny jsou aflatoxiny, penitrem A, palutin, citreoviridin a roquefortin (=PR — toxin). U hospodářských zvířat vyvolávají třes, zvýšenou dráždivost a přecitlivělost na podněty, jako je hluk, vibrace a dotyk s následnou poruchou hybnosti. Třes je popisován jako třes **intenzívní**, neboť se zpravidla manifestuje při pohybu zvířete.

Třes i přecitlivělost přetrvávají obvykle 24 h, pak ustoupí. Při podání letální dávky se objeví mohutné křeče, po kterých otrava kulminuje uhybnutím zvířete.

Neurotoxické mykotoxiny jsou vážnými kandidáty na výrobu CHZ, neboť působí rychle, mohou zneschopnit jedince i po podání neletálních dávek a některé z nich kromě toho jsou stejně účinné bez ohledu na způsob podání. Navíc jejich účinky nelze přesně odhadnout a jsou relativně stálé v suchém stavu. Negativní stránkou je malý výtěžek při použití fermentační cesty. Rovněž přečištění je obtížné, ale to by nemělo být na překážku, neboť surové extrakty mohou mít dokonce výraznější efekt než přečištěný toxin.

Aflatoxiny jsou produkovány vesměs houbami druhu *Aspergillus flavus* a *A. parasiticus* anebo vznikají při metabolické přeměně. Doposud je známo nejméně 14 různých aflatoxinů. Toxicita čtyř základních aflatoxinů se mění v sestupném pořadí $B_1 > G_1 > B_2 \text{ a } G_2$. Jsou počítány mezi potenciální bojové otravné látky nejen proto, že jsou mohutně účinné, ale také pro svůj účinek karcinogenní, teratogenní a mutagenní. Mají mnohostranný účinek, zasahují do syntézy proteinů, do syntézy nukleových kyselin, ovlivňují buňčné dýchání, přeměnu sacharidů, lipidů a mechanismy buňčné imunity.

Různé druhy *Aspergilli* a *Penicillia* jsou schopny vyprodukovat mykotoxiny, které primárně postihují ledviny, odtud jejich označení **nefrotoxiny**. Podle literárních údajů v povodí Dunaje na území Rumunska a Jugoslávie, ale také v Bulharsku se vyskytuje na 20 tisíc případů tzv. Balkánské nefropatie, endemického onemocnění ledvin, které je spojováno s toxickým působením ochratoxinu A. Patologické změny, které lze u tohoto onemocnění pozorovat, nápadně připomínají endemickou nefropatii prasat ve skandinávských zemích.

Nefrotoxiny lze snadno vyrábět, ale jejich výtěžnost z fermentačních tekutin a přečištění je nesnadné. Kromě toho, jak to naznačují zkušenosti z Balkánské nefropatie, k vyvolání zjevného onemocnění je zapotřebí vysoké dávky anebo protrahovaného podávání. V organismu působí příliš pomalu a proto jejich použití jako CHZ je vysoce nepravděpodobné.

Obdobně jako standardní OL i různé toxiny by mohly být použity pro válečné účely ve formě **směsí**.

Dokladem je koneckonců již diskutovaný žlutý déšť, kdy nešlo o chemicky čisté individuum, nýbrž o efekť směsi toxinů, což

však nemusí být na závalu, právě naopak, neboť výsledná reakce je v daném případě intenzivnější než reakce jednotlivých složek.

Nejasnou a dosud nezodpovězenou otázkou zůstává, zda je možné mykotoxiny používat ve směsi s jinými OL. Otázka čeká na odpověď, experimenty tohoto druhu nebyly zatím uskutečněny.

Potenciální účinnost mykotoxinů jako chemických zbraní je třeba bedlivě zvažovat a porovnávat s účinností standardních OL, které jsou v arzenálech mocností. Tak např. potenciální zpuchýřující aktivitu T-2 toxinu je třeba porovnávat se sírovým yperitem a obdobně efekt tremorogenů na ústřední nervovou soustavu je zase třeba srovnávat s účinkem somanu a VX, dvou nejnebezpečnějších nervově paralytických látek.

Přestože chybějí kontrolované studie, ukazuje se, že mykotoxiny by mohly být vhodné pro vývoj zbraňových systémů. T-2 toxin, pokud by byl použit ve vyšších koncentracích než yperit, by patrně mohl vyvolat rychlejší reakci na kůži, neboť hodnota jeho LD₅₀ je nižší. Dá se předpokládat, že zdravotnická pomoc při zasažení tímto toxinem by byla stejně obtížná jako v případě zasažení yperitemem.

Pokud jde o nervově paralytické OL a OL zpuchýřující, je třeba mít na paměti,

že cílem jejich nasazení nemusí být vždy usmrcení, ale pouze vyřazení z boje. Vycházíme-li z těchto kritérií, pak použití tremorogenních mykotoxinů při správném dávkování a vhodném rozptýlení může být stejně efektivní. Nevýhodou mykotoxinů — na rozdíl od nervově paralytických látek — je okolnost, že u nich nelze počítat s tlakem par. Látky typu somanu a VX jsou účinné právě tím, že saturují vdechovaný vzduch parami. Zneschopnění nechráněné živé síly a civilního obyvatelstva je pak bezprostřední. Zmíněný nedostatek má závažný praktický dosah, neboť předejde vylučuje možnost zesílit efekt TTh jejich převedením do ztužené formy.

Na rozdíl od somanu a VX mykotoxiny obecně nepronikají výstrojí. Lze tudíž počítat o jejich účinnosti proti dobře vyčvičeným a chráněným jednotkám. Rozsáhlé použití sotva přichází v úvahu. Limitujícím faktorem je v tomto případě nedostatečná produkce, která by se musela opírat o náročný proces fermentace a čištění. Na druhé straně jejich použití k diverzním účelům jako sabotážních jedů by mohlo být v některých případech účelné a značně nebezpečné, uvážíme-li jejich vysokou toxicitu, mnohostranný biologický účinek, značnou perzistenci v prostředí, odolnost vůči odmořovacím činidlům, složitou detekci a některé další okolnosti, které mluví ve prospěch jejich nasazení.

Některé problémy zvyšování odolnosti operační obrany

*Redakčně upravený a zkrácený článek plukovníka V. F. Šulgi-
na, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském
časopise „Vojennaja mysl“ č. 7/1987.*

Analýza zkušeností z válek, válečných konfliktů a operační přípravy ozbrojených sil NATO, hlavních koncepcí, které jsou určující pro názory západních vojenských specialistů na podstatu a charakter soudobých útočných operací, umožňuje vyčlenit řadu problémů zvyšování odolnosti operační obrany. K nejdůležitějším z nich patří:

- dezorganizace systému velení vojskům a řízení zbraní nepřítele, opatření proti jeho průzkumu,
- snížení palebných a úderných možností,
- předejití útočníka v uskutečnění manévru,
- dovedné uspořádání obrany,
- narušení operační celistvosti nepřátelských úderných uskupení z týlu,
- zabezpečení vysoké úrovně odolnosti vojsk v obraně,
- organizace spolehlivého a pevného velení vojskům.

Je pochopitelné, že vyčlenění těchto problémů má v určité míře podmíněný charakter, protože se natolik vzájemně prolínají a podmiňují, že jejich vliv na odolnost operační obrany může být hodnocen jen v celém komplexu.

Dezorganizace systému velení vojskům a řízení zbraní útočníka, opatření proti jeho průzkumu je jednou z nejdůležitějších podmínek, které přímo ovlivňují odolnost operační obrany, zvláště v prvních operacích na počátku války. Zejména v tomto období budou zasazena mohutná uskupení

vojsk, která byla vytvářena v průběhu let a prověřována v praktické činnosti orgány velení a průzkumu.

Bojové možnosti vojsk (sil) a efektivnost soudobých zbraňových systémů jsou přímo závislé na spolehlivé činnosti vlastních prostředků ničení a integrovaných systémů průzkumu a velení. Zejména na přesné a sladěné práci těchto systémů závisí rychlá činnost, přesnost a ve značné míře dosah prostředků ničení útočníka a tedy i jejich efektivnost působení na uskupení vojsk (sil) obránce. Nepřítel vyzbrojený prostředky ozbrojeného zápasu velkého dosahu a průzkumu může vedením hromadných a soustředěných úderů vytvořit v krátké době trhliny, které rozdělí bojové sestavy vojsk v obraně, naruší jejich taktickou a operační součinnost a tím náhle snížit odolnost a operační celistvost obrany již do doby vedení úderu pozemních a vzdušných uskupení.

Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, dezorganizace systému velení a průzkumu útočníka je možné dosáhnout komplexním použitím různých způsobů spolehlivého umlčení hlavních prvků těchto systémů. To předpokládá:

- organizaci efektivního průzkumu, trvalé sledování těchto prostředků v prostorech rozmístění, jejich přemísťování a analýzu změn v režimu práce,
- vyčlenění potřebných sil a prostředků palebného ničení k boji s nimi, vzdušných výsadek pro činnost v týlu nepřítele,

— vedení boje s diverzními průzkumnými skupinami v týlu vlastních vojsk,

— efektivní využívání prostředků REB v komplexu s palebnými prostředky k umlčení rádiových sítí velení a průzkumných prostředků, zvláště těch, které patří průzkumným palebným systémům nepřítel.

Plánování ničení nejdůležitějších objektů v systémech velení a průzkumu je nutné považovat za jeden z nejdůležitějších úkolů a jejich zničení se zahájením útoku nepřítel se uskutečňuje ihned po jejich zjištění.

Významné místo v komplexu opatření proti průzkumu nepřítel patří přesně organizovanému a dovedně uskutečňovanému **operačnímu maskování**. Zkušenosti z Velké vlastenecké války a lokálních válek potvrzují vysokou efektivnost různých jeho způsobů (dezinformace, demonstrační činnosti, skrytí a imitace). Avšak v soudobých podmínkách se vyžaduje jejich další rozvíjení a zdokonalování, protože průzkum má každým rokem stále různorodější a komplexnější charakter. Např. již v současné době na cvičení vojsk NATO je široce uvažováno o vedení aktivního průzkumu ve všech oblastech se současným použitím různých prostředků (rádiových, radiolokačních, opticko-elektronických, tepelných atd.); perspektivně se bude tato tendence dále rozvíjet. Proto je zapotřebí, aby i opatření operačního maskování měla komplexní charakter. Je to hlavní pro dosahování spolehlivého působení proti každému uvedenému prostředku. Přitom na prvořadém významu nabývá maskování vojsk proti kosmickému průzkumu.

Jak potvrzují zkušenosti, je velmi složité uskutečňovat efektivní maskování v soudobé obranné operaci. Útočník, který se pokouší realizovat převahu sil a prostředků na směru hlavního úderu a získat i udržet iniciativu, se bude snažit vést výsoco manévrovou rozhodnou činnost současně do velké hloubky. To znamená, že plánování a uskutečňování maskovacích opatření musí být nejen přesné, ale i dostatečně pružné. To umožní včas přijímat protioopatření ke zjištění rozmístění a charakteru činnosti vlastních vojsk s vysokým stupněm pravděpodobnosti do celé hloubky jejich operační sestavy.

Nejdůležitějším problémem zvyšování odolnosti obrany je **snížení palebného a úderného působení útočníka** oslabením jeho možností k hlubokému palebnému ničení a využití těchto výsledků pozemními i vzdušnými uskupeními na hlavních směrech. Toho je možné dosáhnout především

vedením silných palebných úderů na prostředky ničení a na úderná uskupení útočníka.

K úspěšnému vedení útoku je podle zahraničního vojenského tisku nezbytná nejméně 4 až 6násobná převaha sil a prostředků nad obráncem. Současně je počítáno s tím, že obránce je schopen splnit stanovené úkoly, jestliže nepřítel nemá větší než 2 až 3násobnou převahu. Jestliže vedením úderů na palebné prostředky a hlavní uskupení nepřítel dokáže obránce vytvořit poměr sil a prostředků 1:3 ve prospěch útočníka, pak ho může na čas donutit upustit od aktivní činnosti a přijmout opatření k zesílení uskupení na daném směru nebo přenést úsilí na nový směr. To je pochopitelně spojeno s uskutečněním komplexu složitých opatření a s časovou ztrátou.

Jak ukazují zkušenosti z lokálních válek, vysoká efektivnost prostředků ozbrojeného zápasu umožnila široce použít **metody volby ničení protistojících uskupení**. Přitom velká část úkolů byla plněna prostředky vzdušného napadení. Zejména v bojové činnosti na Blízkém východě letectvo vyřadilo z boje v průměru více než 50 % tanků a jiných obrněných vozidel, tj. bojové techniky, jejichž ztráty snižují úderné možnosti útočníka. Úloha palebných úderů ze vzduchu na objekty v taktické a blízké operační hloubce neustále roste. O tom svědčí intenzivní výzkumy v armádách států NATO, a to efektivnějších způsobů použití vojskového letectva, především připadové činnosti skupin vrtulníků a vzdušných úderných odřadů, vedená do hloubky 50 až 60 km od předního okraje.

Dovedné uspořádání obrany ve značné míře zvyšuje její operační odolnost. Analýza zkušeností z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že jednou ze základních tendencí rozvoje operační obrany bylo zvětšení její hloubky. Toho bylo dosahováno členěním prvků operační sestavy vojsk do sledů, rozvinutím systému obranných čar, rájů a postavení, dovednou organizací palebného systému a ženijních zátarasů, vybudováním protitankové, protivzdušné a protivysádkové obrany do celé hloubky operační sestavy vojsk. V důsledku zdokonalování umění organizace obranných operací a jejich vedení stalo se spolehlivější odražení útoku nepřítel.

Při zdokonalování uspořádání obrany má důležitý význam **tvůrčí přístup k vytváření systému obranných postavení a pásem**. Neobvyklé stanovení předního okraje obrany, postavení, pásem a čar, nejen ztěžuje jejich zjištění, ale i nutí nepřítel v průběhu bojové činnosti několikrát přijímat nová rozhodnutí v podmínkách vel-

kého nedostatku času. Při organizaci obrany je nutné zvláště důkladně zvažovat možnosti vlastních vojsk i nepřítelů, charakter terénu a další podmínky. Nemá-li útočník dostatek záloh k rozvíjení úspěchu a terén umožňuje, za poměrně nevelkých těžkostí v krátké době vybudovat rozvinutou síť ženíjných staveb a kromě toho má dobré ochranné vlastnosti, pak je možné mít mezi jednotlivými postaveními menší vzdálenost a vytvořit tak v podstatě souvislé obranné pásmo. V tomto případě bude útočník donucen „probíjet se“ jednotlivými obrannými postaveními. Obránce tak může zpomalovat postup nepřítele úpornými boji v taktické nebo blíže operace hloubce, způsobit mu značné ztráty již na začátku operace a za výhodných okolností získat iniciativu. Nejdůležitější podmínkou dosažení úspěchu přitom je spolehlivá izolace prostoru bojové činnosti proti přesunovaným zálohám nepřítelů z hloubky a efektivní boj s jeho vzdalým sledem.

V podmínkách, kdy má útočník několikanásobnou převahu v palebné síle, má značné zálohy, terén nemá dostatečné ochranné vlastnosti a k jeho ženíjnímu vybudování by bylo zapotřebí dlouhé doby, je výhodnější mezi postaveními a pásmo určovat větší mezery. Toto uspořádání obrany donutí nepřítele při prolamování následujících obranných postavení (pásem) přemísťovat a rozvíjet dělostřelectvo, další síly a prostředky v nových prostorech a znovu organizovat průlom. Přitom je nutné brát v úvahu, že rozptýlení vojsk v obraně, zvláště v méně členitém terénu, zvyšuje jejich odolnost vůči palebným úderům. Současně přemísťování nepřítelů k následujícímu obrannému postavení (pásmu) a rozvíjení jeho sil a prostředků před útokem bude nevýhodnější dobou způsobit mu ztráty palbou, protože v tomto období stupeň ochrany útočících vojsk se značně snižuje.

Myslím, že je vhodné vyčlenit jako samostatný prvek zvyšování odolnosti obrany — **tendenci k neustálému zdokonalování operačního uspořádání obrany**. Je to podmíněno tím, že toto uspořádání obrany je v přímé spojitosti se stupněm rozvoje materiální základny ozbrojeného zápasu a vybavením vojsk neustále účinnější i různorodou technikou. Objektívni důsledky tohoto procesu se projevují nejen ve značných změnách v samotných prvcích uspořádání obrany, ale i ve vzniku nových. Tato tendence se zvlášť výrazně projevila v letech Velké vlastenecké války a intenzivně se rozvíjí i v soudobých podmínkách. Je pochopitelné, že nejsou

současně zdokonalovány všechny prvky uspořádání obrany. Nejpodstatnější změny probíhají především v systémech protivzdušné, protitankové a protivysádkové obrany.

Před **systémem PVO** vyvstává úkol úspěšného odražení nenadálých hromadných náletů letectva a střel s plochou dráhou letu nepřítelů z různých směrů, ve dne i v noci, v celém rozsahu výšek a rychlostí. Současně s tím nabývá na velkém významu problematika boje s bezpilotními prostředky vzdušného napadení, které jsou předurčeny nejen k průzkumu a řízení palby, ale i k vedení úderů na pozemní objekty. V podmínkách realizace koncepce „boje s druhými sledy (zálohami)“ západní specialisté pokládají za nezbytné vytvořit průzkumné bezpilotní prostředky s doletem okolo 500 km s podzvukovou rychlostí letu, dále protitankové prostředky, využívané k plnění úkolů při izolování prostoru bojové činnosti. Současně se uvazuje o tom, že tyto prostředky budou mít stále rostoucí úlohu při překonávání systému PVO pilotovanými letouny. S tímto cílem je veden intenzivní vývoj prostředků, schopných samostatně zjišťovat a umlčovat objekty, které vyzařují rádiové vlny.

Při organizaci boje s bezpilotními prostředky je nutné brát v úvahu, že z hlediska jejich nízké ochrany je možné dosáhnout neúčinnějších výsledků ničením míst velení, odpalovacích zařízení nebo prostředků do doby odpálení. Za letu může být efektivně využito protiletadlové dělostřelectvo společně s radioelektronickými prostředky. Souvisí to s tím, že tyto prostředky plní úkoly v podzvukových rychlostech a jejich řízení a sběr informací jsou uskutečňovány s využitím rádiového spojení. Umlčení rádiových sítí velení a sběr informací je nutné uskutečňovat současně s palebným ničením míst velení.

Hlavním úkolem **protitankové obrany** je odrazit mohutné úderky obrněných uskupení vojsk, způsobit jim velké ztráty ke zmaření útoku, kromě toho zničit tanky, které pronikly do hloubky obrany. V procesu dalšího zvyšování pancéřování vojsk se protitanková obrana stává v podstatě protipancéřovou. Kromě toho se zdokonalováním prostředků minování na dálku jsou systémem protitankové obrany organicky slučovány prostory nebo čáry zatarašování, na kterých je plánováno vytvořit ohniska minování na dálku. Analýza zkušeností z lokálních válek ukazuje, že účinnost protitankových minových polí zřizovaných minováním na dálku může být 3 až 4krát vyšší v porovnání s klasickými.

Protivýsadková obrana plní v soudobých podmínkách značně větší rozsah úkolů než v minulosti. Jde o ničení vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk nepřítel při jejich izolování od uskupení, která útočí čelně. Důležitými prvky protivýsadkové obrany mohou být speciálně vyčleněné útvary (jednotky) určené k ničení výsadků, předem naplánované údery raketového vojska, letectva a dělostřelectva, připravené protivýsadkové zátarasy. Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že k ničení výsadků musí být neustále připraveny všechny svazky a útvary. Perspektivně je možné počítat se vznikem určitého druhu protivýsadkových bojů ve vzduchu.

Odolnost soudobé operační obrany předpokládá její vysokou **aktivnost**, které je možné dosáhnout manévrem palbou, vytvořením pozemních a vzdušných uskupení, dovedným vedením protidůderů (protiútečí), narušením operační celistvosti úderných uskupení nepřítel z týlu a účelným použitím prostředků minování a řízováním zátarasů.

Manévr nabývá na zvláště velkém významu při dosažení úspěchu v obranné operaci. Na kvalitě jeho plánování a umění uskutečnění závisí ve značné míře odolnost operační obrany. Ve vojenských teoretických koncepcích rozpracovaných v armádách NATO se předpokládá, že v prvních hodinách napadení bude získána operačně strategická iniciativa, kterou vojska spolehlivě udrží, dále narůstání síly úderů na předem zvolených směrech a přenesení úsilí na nové, více perspektivní směry. V těchto podmínkách je nutné, aby možnost volby řešení obrance byla založena na **dovedném a včasém protimanévru, především palbou i údernými mobilními uskupeními proti prostředkům průzkumu, velení vojskům a řízení zbraní, nejefektivnějším** (vysoce přesným, rychle působícím, s velkým dosahem), **prostředkům palebného ničení a hlavním uskupením vojsk.**

Rozhodné uskutečnění manévru, zbavení nepřítel možnosti organizovaně přenést úsilí na nové směry je nejdůležitějším faktorem uchování odolnosti operační obrany. Zkušenosti z Velké vlastenecké války, lokálních válek a cvičení svědčí o tom, že k dosažení tohoto je nutné: rychle připravit a vést efektivní údery na palebné prostředky útočníka, ničit hlavní uskupení jeho vojsk, zvláště obrněných, a vzdušné sledy do doby jejich soustředění na novém směru. Přitom je důležité dovedně stanovit čas vedení úderu a současně brát v úvahu, že přenesení úsilí

útočníka na jiný směr je do určité míry, ale nevyhnutelně spojeno s přemístěním, přeskupením vojsk, přesunem k zasazení druhých sledů, záloh do sražení atd. To vede k jejich demaskování a snížení odolnosti. Je pravděpodobné, že ve většině případů je toto období činnosti nepřítel nejméně výhodným k vedení současného palebného úderu na hlavní prvky jeho operační sestavy. Bude-li mít úder za následek narušení velení vojskům a řízení zbraní nepřítel, sladěné činnosti jeho sil a prostředků, které jsou v sestavě úderného uskupení, pak útočník potřebuje další čas k odstranění jeho následků. To však umožní obránci upevnit vlastní postavení na daném směru.

Při nenadálém úderu nepřítel nebo průlom obrany jeho mobilními uskupeními, pro obránce na neočekávaných směrech, může být manévr uskutečněn k získání času pro přechod jiných svazů a svazků do obrany na výhodných čarách v hloubce.

Před uskutečněním manévru je zapotřebí hluboce zhodnotit vzniklou situaci a všestranně zvážit jeho možné důsledky. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že operační odolnost obrany může být také narušena v důsledku převahy jen pozicních způsobů vedení obranné činnosti nebo jako výsledek neopodstatněného manévru vojsk, silami a prostředky. Při řešení těchto problémů je zapotřebí dosáhnout jejich racionálního spojení. Obránce musí být připraven v závislosti na způsobech útoku nepřítel, možnostech vlastních vojsk, charakteru terénu k vedení jak pozicní, tak manévrové obrany, k rychlému přechodu od pozicních forem činnosti k manévrovým a naopak.

Nejvyšší formou projevu aktivity obrany jsou **protiúder**, jejichž včasné vedení značně zvyšuje její odolnost. Je nutné, aby byly plánovány v různých variantách, aby byly organizovány včas a všestranně zabezpečeny. Přitom je důležité dosáhnout překvapení při jejich vedení. Při organizaci palebné přípravy protiúderu je nezbytné zabezpečit spolehlivé zničení těch uskupení (objektů), na nichž v rozhodující míře závisí úderná síla a koordinovaná činnost útočníka. Směle soustředování palby může mít za následek rozdělení uskupení nepřítel, hluboký obchvat, obklíčení a zničení svazků a útvarů, které se vklínily do obrany. Důležitým faktorem, který napomáhá úspěchu protiúderu, je daleké palebné ničení přisunovaných záloh na přístupech k obraně.

Dynamičnost vývoje a častá změna způsobů bojové činnosti určují rozmanitost

cílů protiúderů. Zkušenosti z obranných operací Velké vlastenecké války potvrzují, že současně se zničením nepřítele, který pronikl do hloubky, a obnovením ztraceného postavení, zvláště v prvním jejím období, byly protiúder vedeny k odpoutání části sil německých fašistických vojsk a hlavních směrů, k zadržení nebo zastavení jejich útoku, k získání času na zaújetí obrany v hloubce atd. V soudobých podmínkách budou mít protiúder ty nejrozhodnější cíle. Jejich hlavním úkolem bude ničení úderného uskupení nepřítele do celé jeho hloubky a přechod do protiútku, který se může stát prvním obdobím útočné operace.

Narušení operační celistvosti nepřátelských úderných uskupení z týlu může podstatně ovlivnit dosažení odolnosti obrany, protože na jedné straně způsobí dezorganizaci vojsk, která patří do těchto uskupení, a na druhé straně zničení nebo obsazení důležitých objektů, např. míst velení vojskům a řízení zbraní, komunikačních uzlů, skladů zásob atd.

V soudobých podmínkách má obráncé stále větší možnosti aktivního působení do celé hloubky operační sestavy útočnicka, a to nejen palebnými prostředky velkého dosahu, ale i různými výsadky. Je důležité, aby použití těchto sil a prostředků bylo uskutečňováno podle jednotného plánu, v těsné součinnosti s palebným ničením a předpokládalo dezorganizaci velení vojskům i řízení zbraní, rozdělení jeho uskupení ve spojitosti se zničením nejdůležitějších objektů.

Zkušenosti z lokálních válek dokazují, že při plnění uvedených úkolů jsou velmi efektivní tzv. „kočující skupiny“ nebo oddíly, které mají ve své sestavě bitevní a víceúčelové vrtulníky s jednotkami motorizované pěchoty a ženijními jednotkami na palubě, které působí podle principu „manévr — úder — manévr“.

Mezi faktory, které rozhodujícím způsobem ovlivňují odolnost operační obrany, nabývá na zvláštním významu **zabezpečení vysoké úrovně odolnosti hlavních prvků operační sestavy vojsk.**

Vzhledem k tomu, že jsme se již zabývali některými opatřeními, která zvyšují odolnost vojsk, především aktivními, jako je boj s průzkumem a ničení palebných prostředků nepřítele, v dalším se zaměříme na řadu ochranných opatření, spojených se ženijním zabezpečením, a na některé jeho úkoly plněné ke zvýšení odolnosti obrany. Mezi nejdůležitější patří:

— ženijní (opevňovací) budování rážů (pásem) obsazených vojsky,

— vytvoření podmínek k utajení a rychlému manévru,

— maskování prostorů, čar, postavení, směrů činnosti vojsk atd.

V letech Velké vlastenecké války bylo **ženijní budování** organizováno ke snížení ztrát živé síly a bojové techniky na minimum, které by zabezpečovalo odolnost jednotek proti hromadnému, v podstatě plošnému působení dělostřelectva a letectva a proti palbě prostředků pro boj zblízka. Ochranu zabezpečovaly okopy, zákopy a lehké úkryty pro živou sílu a bojovou techniku, propojené mezi sebou spojovacími zákopy.

Takový systém při hustotě palby do 30 nábojů na 1 ha zmenšoval ztráty při rozmístění vojsk v okopech a zákopech v průměru na 15 až 20 % a při jejich umístění v pohotovostních úkrytech a úkrytech na 4 až 8 %. Ke snížení zranitelnosti a zvýšení účinnosti palebných prostředků jednotek v boji zblízka byly současně s budováním okopů a zákopů zdokonalovány obranné stavby s využitím železobetonu, kovu, udusané půdy, železobetonových a kovových konstrukcí výrobních průmyslových, předprůmyslových vertikálních masek apod.

Jestliže se hustota palby v průběhu války zvýšila v průměru třikrát, pak hlavní ukazatele ženijního zabezpečení obrany narůstaly rychlejším tempem: hustota protitankových minových zátarasů 15 až 20krát, zákopů 9 až 10krát, palebných staveb 4 až 5krát.

V současné době ve spojitosti se zvýšením efektivnosti konvenčních zbraní vzniká potřeba značně většího množství trvalých ženijních staveb, a to nejen pro první, ale i pro druhé sledy (zálohy). S rozvojem vysoce přesných zbraní nepřítele vystává ještě další problém — nutnost ochrany vojsk a objektů proti řízeným a samonávadčím střelám.

K hlavním opatřením, která vedou ke zkrácení lhůt ženijního budování obrany, patří:

— zvýšení úrovně mechanizace i výkonosti prací a ochrany ženijních strojů,

— vybavení bojové techniky prostředky samozakopávání,

— maximální využití ochranných a maskovacích vlastností terénu,

— důkladná organizace prací,

— včasné zabezpečení vojsk ženijními prostředky.

V soudobých operacích stále více nabývá na významu **dovedné použití min vojsky v obraně.** Jak vyplývá ze zahraničního vojenského tisku, „minová válka“ bude

v mnoha směrech určovat výsledek operací. To je podmíněno nejen tím, že s použitím soudobých prostředků je možné během několika minut zřít rozsáhlá minová pole. Vysoká efektivnost a další zdokonalování min se stále ve větší míře mění v prostředek, který způsobuje vojskům hromadné ztráty. Kromě toho je dnes značně složité zjišťování a zneškodňování soudobých prostředků „minové války“.

Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že po vzniku prostředků pro minování na dálku je možné:

- s překvapením pro nepřítele zřít minová pole v nejdůležitějších prostorech a tím současně ničit techniku i živou sílu, blokovat je, napomáhat hromadění vojsk v prostorech minování i před nimi a vytvořit výhodné podmínky k vedení soustředěných palb,

- v důsledku dovedného vytvoření zaminovaných prostorů mohou vzniknout situace, kdy útočící vojska budou nucena působit na nevýhodných směrech a mohou se dostat pod bočné úderky obránce.

Jedním ze způsobů dosažení operační odolnosti obrany je **organizace spolehlivého a pevného velení vojskům**. Hlavním kritériem hodnocení jeho kvality musí být

maximální využití bojových možností vojsk v průběhu obranné operace. Jako nikdy před tím zvyšuje se význam plánování ve variantách v závislosti na předpokládané činnosti útočníka. Přitom různé varianty uspořádání a vedení obrany musí být sladěny mezi sebou tak, aby při přechodu od jedné ke druhé variantě bylo zapotřebí uskutečnit jen minimum přeskupení a jiné dodatečné činnosti.

□

Historické zkušenosti nás učí, že hromadné zavedení nových prostředků ozbrojeného zápasu neodvratně má za následek zásadní změny v obsahu a způsobech obranné operace (boje). Ve spojitosti se značným úsilím armád NATO, které věnují vývoji konvenčních zbraní zvýšeného účinku a se současným zkoumáním nových způsobů jejich použití došlo ke vzniku koncepce „kombinované pozemní vzdušné operace (sražení)“ a „boje s druhými sledy (zálohami)“. Proto je nutné aktivní a včasné rozpracování adekvátních problémů v teorii soudobé obranné operace, jejich praktické prověření a uplatnění získaných zkušeností v praktické přípravě vojsk.

z kapitalistických armád

Vysoce přesné zbraně armád států NATO

Redakčně upravený a zkrácený článek generálporučíka M. V. Proskurina, uveřejněný v Informačním sborníku štábu Spojených ozbrojených sil států — účastníků Varšavské smlouvy č. 31/1986.

Vojenskopolitické vedení USA a hlavních států Severoatlantického paktu aktivizuje hledání způsobů zvyšování válečného potenciálu NATO a dosažení vojenské převahy nad SSSR a státy socialistického společenství.

Současná administrativa USA přezkoumala vojenskou strategii z hlediska toho, že posílila její útočný, otevřený agresivní charakter. Bývalý ministr obrany C. Weinberger ji charakterizoval jako strategii přímé konfrontace se Sovětským svazem v globálním a regionálním měřítku. Předpokládá rozhodné využití vojenské síly jako hlavního prostředku boje za ustanovení americké světovlády. V tomto směru jsou přijímána konkrétní opatření k narůstání bojové moci jak strategických útočných sil, tak i sil všeobecného určení.

V souladu s touto strategií Pentagon rozpracoval novou koncepci kombinované vzdušné a pozemní operace, která se týká rozvoje a použití sil všeobecného určení. V souladu se strategickou operací na válčišti a s operacemi skupiny armád NATO na jejím základě došlo k dalšímu rozvoji koncepce boje s druhými sledy, která je nazývána Rogersovým plánem.

Podstata těchto koncepcí tkví ve vytvoření vojenské převahy nad státy Varšavské

smlouvy v konvenční výzbroji, kromě toho i příznivých podmínek k vedení bojové činnosti s cílem zničení protistojících ozbrojených sil na počátku války bez použití jaderných zbraní. Vojenské vedení USA a NATO počítá s tím, že již na samém počátku války se podaří současně zničit vysoce přesnými zbraněmi vojska států Varšavské smlouvy do celé hloubky jejich operační sestavy, včetně druhých sledů a záloh již před jejich zasazením do sražení.

Je přirozené, že nové útočné koncepce vyžadují i novou materiálně technickou základnu. Takovou výkonnost musí mít nejen taktické letectvo, ale i pozemní vojska, vybavená novými systémy konvenčních vysoce přesných zbraní, průzkumnými úderními systémy, reaktivními systémy salvové palby, kromě toho i řízenými střelami s plochou dráhou letu vybavenými kazetovými hlavicemi. To všechno podstatně zvýší bojové možnosti vojsk.

Vzhledem ke své ničivé síle přibližují se tyto nové prostředky k taktickým jaderným zbraním malé mohutnosti.

Rozvojem těchto prostředků západní odborníci sledují realizaci v perspektivních zbraních takového požadavku, který se dostává do popředí v koncepci „výstřel—zničení“: dosažení takového spojení bojového

náboje a přesností jeho působení na maximální vzdálenost, které by zabezpečilo zničení konkrétně určeného cíle prvním výstřelem s pravděpodobností ne menší než 0,5. Tomuto požadavku odpovídající taktické a operačně taktické řízení nejaderné zbraně jsou v USA a NATO nazývány vysoce přesnými.

V materiálech zahraničního tisku je zdůrazňováno, že použití vysoce přesných zbraní umožní značně snížit množství sil a prostředků, potřebných ke splnění bojového úkolu, zmenšit ztráty živé síly a techniky, kromě toho na základě výběru působit na cíle, vyčleněné k ničení.

Jako příklad efektivnosti vysoce přesných zbraní první generace je v americkém tisku často uváděn příklad využití klouzavého letu leteckých pum s televizním navedením při ničení důležitého mostu v průběhu agrese USA v Indočíně, který byl zničen náletem jedné skupiny letounů. Konvenčních leteckých pum bylo naproti tomu shozeno do 2000 tun, ztráty činily 11 letounů, ale úkol nebyl splněn.

K realizaci koncepcí kombinované vzdušné a pozemní operace a boje s druhými sledy rozpracovávají státy NATO v současné době systémy vysoce přesných zbraní pro všechny druhy ozbrojených sil.

V amerických časopisech Defense electronics a Flight international je uvedena jejich charakteristika. Např. u pozemních vojsk USA je plánováno zavést do výzbroje armádních sborů průzkumný palebný systém typu Assault Breaker. Je předurčen k vedení úderů na tanková uskupení svazků druhých sledů armád protivníka s cílem zmaření jejich zasazení do sražení, dále na zálohy tankových a mechanizovaných útvarů a svazků v operační hloubce. Průzkumný úderný systém tohoto typu, který je složen ze šesti odpalovacích zařízení raket „země — země“, vybavených kazetovými hlavicemi s kompletem samonaváděcí munice, je schopen působit na protivníka do hloubky až 200 km. Prostředky tohoto systému současně sledují do šesti skupinových cílů a uskutečňují automatické navedení dvou raket na cíl s přesností 50 m.

Kazetová hlavice rakety může mít až 24 řízených kumulativních subnábojů s infračervenými hlavicemi navedení. Jedna raketa může zničit až 10 jednotlivých tanků ve skupinovém cíli.

Zavedení průzkumného palebného systému Assault Breaker je určeno především pro americké sbory, rozvinuté v sestavě Spojených ozbrojených sil NATO na Středoevropském válčišti.

V souladu s programem modernizace je plánováno rovněž zvýšit takticko-technická data při rozpracování PTRS třetí generace. Budou představovány typy Zdokonalený Hellfire, Tank Breaker, které jsou vybaveny samonaváděcími hlavicemi, což zvětší pravděpodobnost zničení až na 0,8 až 0,9. Průbojnost pancíře nových PTRS se zvýší na 1200 mm.

V osmdesátých letech je plánováno další zdokonalování dělostřeleckých systémů v sestavě pozemního vojska NATO. Širokého použití se dostane v USA rozpracovanému řízenému 155mm dělostřeleckému náboji Copperhead, který je předurčen k ničení obrněných cílů (dálka střelby do 20 km), kromě toho i 203,2mm kazetovému náboji Sadarm a dalším.

V systému PVO pozemních vojsk NATO představují vysoce přesné zbraně protiletadlové raketové systémy středního dosahu (do 100 km, protiletadlový raketový systém Zdokonalený Hawk, Patriot), které zabezpečují zónovou protivzdušnou obranu.

Jako nejdůležitější se jeví protiletadlový raketový systém Patriot, schopný vést současnou střelbu na několik vzdušných cílů v podmínkách rádiového působení protivníka. Baterie o pěti odpalovacích zařízeních (každé o čtyřech rampách) může současně ničit pět cílů ve výškách do 25 tisíc metrů na vzdálenost do 100 km s pravděpodobností 0,8.

V letectvu je principiálně novým, vysoce přesným prostředkem průzkumný palebný automatizovaný systém PLSS, předurčený ke zjištění systému PVO a spojovacích uzlů, k jejich překvapivému zničení (v pásmu širokém a hlubokém do 500 km).

Velení letectva USA plánuje jejich zavedení do sestavy 2. a 4. Spojeneckého taktického leteckého velení NATO, která jsou rozvinuta na Středoevropském válčišti. Jejich dodání vojskům bylo plánováno na rok 1987.

Do bojové sestavy systému bude začleněno:

- deset průzkumných letounů s retranslační údař TR-1 (s maximální vzdáleností zjišťování radioelektronických stanic protivníka v provozu do 600 km),
- pozemní středisko velení,
- pozemní radionavigační síť a úderné letouny typů F-4, F-16, F-15, vyzbrojené řízenými leteckými pumami se speciálními bloky rádiového navedení.

V průběhu dalšího zdokonalování systému se předpokládá vytvořit vzdušné a pozemní rakety, což umožní vést údery do celé hloubky činnosti systému bez vletu letounu do pásma účinné působnosti PVO

protivníka. Kromě toho se studuje možnost využití letounových prostředků systému pro navigaci a místo zranitelné pozemní radionavigační sítě aparatury rozpracovávaného systému NAVSTAR, který umožňuje celodenní určení polohy sí a prostředků s přesností 10–16 m.

Kromě průzkumného palebného systému PLSS jsou ve výzbroji taktického letectva řízené rakety třídy „vzduch — země“ (např. typu Maverick), které jsou vybaveny televizními a rádiovými povelovými hlavicemi navedení, mají dálku střelby do 30 km, přesnost 2,5 až 5 m. Protiradiolokační rakety mají dálku střelby do 75 km a přesnost do 9 m. Realizace plánů zdokonalování musí, podle názorů velení NATO, zabezpečit současné zavěšení protiradiolokačních a úderných raket na letouny, což umožní současné ničení radiolokačních prostředků PVO a rovněž pozemních objektů.

Velký rozvoj v armádách států NATO zaznamenalo vytvoření řízených leteckých pum, vybavených televizními nebo poloaktivními laserovými hlavicemi navedení, které zabezpečují přesnost 3 až 5 m a dálku klouzavého letu do 70 km. Při rozvoji tohoto druhu leteckých zbraní je soustředěna hlavní pozornost na zvětšení vzdálenosti shozu a rovněž na možnosti použití jak z velkých, tak i z přízemních (30 až 100 m) výšek v jakékoli denní době.

Kromě toho souběžně probíhají práce na vytvoření řízených leteckých kazet se vzdáleností klouzavého letu do 35 km. Plánuje se jejich výzbrojení v různých kombinacích malorážními, střepinovými a protibetonovými pumami, kromě toho samonaváděcími malorážními pumami nebo protitankovými minami.

Pro přímou leteckou podporu pozemních vojsk rozpracovává velení NATO vzdušné řízené rakety středního doletu s dálkou střelby v rozmezí 100 až 180 km, s přesností navedení 5 až 30 m a schopností jednou raketou s kazetovou bojovou hlavicí

ničit 3 až 5 tanků nebo bojových vozidel pěchoty ve skupinovém cíli z 10 až 15 vozidel.

Ve výzbroji taktického letectva USA a NATO zavedené rakety třídy „vzduch — vzduch“ zabezpečují ničení středního bombardovacího letounu ve výškách do 30 km s pravděpodobností 0,85.

V současné době jsou rozpracovávány kvalitativně nové rakety této třídy. Budou mít dálku střelby do 280 km s možností jejich navedení z letounu současně na několik vzdušných cílů, včetně řízených střel s plochou dráhou letu.

Možnosti protiletadlových raketových systémů středního dosahu umožňují ničit vzdušné cíle v dálkách do 75 km s pravděpodobností ničení 0,6 až 0,7. Perspektivou rozvoje těchto zbraňových systémů je možnost střelby současně na několik cílů.

Rada zahraničních autorů poznamenává, že rozpracování průzkumných palebných systémů, systémů vysoce přesných zbraní v druzích ozbrojených sil USA a NATO nebude posledním obdobím ve zdokonalování vysoce přesných zbraní. Zejména jako kvalitu dlouhodobých perspektivních směrů prací v této oblasti předpokládají vytvoření zbraňových systémů s prostředky průzkumu, včetně kosmického, kromě toho i společné využívání zbraňových systémů a perspektivních automatizovaných systémů velení vojskům.

V celku úsilí USA a dalších států NATO o zdokonalování vysoce přesných zbraní má jasně vyjádřený agresivní charakter, který směřuje k dosažení vojenské převahy nad státy socialistického společenství, k zabezpečení ozbrojeným silám Severoatlantického paktu jednostranných předností při vedení překvapivých úderů konvenčními prostředky ničení.

V těchto podmínkách vojáci Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy vidí svou povinnost, aby neustále zvyšovali bdělost a bojovou pohotovost, bedlivě chránili vymoženosti socialismu.

Major PhDr. Oldřich Rampula

Zkušenosti ze součinnosti pozemních vojsk s letectvem za útoku ve Velké vlastenecké válce

Součinnost pozemních vojsk s letectvem za Velké vlastenecké války se uskutečňovala v taktickém, operačním i strategickém měřítku. Na plnění úkolů součinnosti se vševojskovými a tankovými svazky a svazy soustředilo sovětské letectvo značně úsilí.

Cílem letecké podpory útoku pozemních vojsk bylo v součinnosti s ostatními druhy vojsk přispět k rychlému průlomu prvního i druhého obranného pásma nepřítele s co nejmenšími vlastními ztrátami. Ve druhém období Velké vlastenecké války se uskutečňovala způsobem postupného přenosu úsilí leteckých útvarů a svazků z jednoho obranného pásma na druhé, ale již v operacích v letech 1944 a 1945 frontové letectvo přešlo k současnému působení proti objektům nepřítele v celé taktické hloubce jeho obrany. Tento systém leteckého útoku byl daleko rozhodnější a celkově efektivnější. Ztěžoval nepříteli manévr zálohami, znemožňoval ustupujícím vojskům zaujmout výhodná postavení a tím napomáhal zvyšování tempa útoku a snížení vlastních ztrát. Stanoviště velitele letecké armády se umísťovalo přímo u velitele fronty.

Dalším mezníkem rozvoje součinnosti letectva s pozemním vojskem ve třetím období Velké vlastenecké války je rozpracování systému organizace letecké podpory frontových rychlých skupin. K podpoře boje a vzdušné obraně tankových armád a

jezdecko-mechanizovaných skupin byly obvykle vyčleněny jeden bitevní a jeden stíhací letecký sbor. Při zasazení rychlé skupiny do průlomu umísťovali velitelé leteckých svazků svá naváděcí stanoviště v prostoru velitelského stanoviště tankové armády nebo jezdecko-mechanizované skupiny. V době bojů rychlé skupiny v operační hloubce obrany nepřítele měli velitelé leteckých svazků svá stanoviště přímo v jejich bojových sestavách, ve speciálně vybavených tancích nebo obrněných vozidlech. Vestavěné letecké rádiové stanice jim umožňovaly nepřetržité spojení s letišti i řízení letectva při jeho bojové činnosti přímo nad bojištěm.

Hromadné zasazení letectva v průběhu letecké přípravy i podpory útočících vojsk frontu dovolovalo znatelně rychleji a s menšími ztrátami prolomení nepřátelské obrany, úspěšné odrážení protiúderů nepřítele, přechod vodních překážek z chodu, úspěšné pronásledovat, obklíčovát a ničit nepřátelská uskupení.

Již v zárodku plánování bojového použití letectva ve frontové útočné operaci se určovaly jeho hlavní úkoly, přisunované síly a prostředky letecké armády a zálohy hlavního velení, bojové úsilí jednotlivých druhů letectva, konkrétní úkoly leteckých svazků a jim určený počet letounových vzletů (bojové úsilí), množství střeliva, pum i leteckého benzínu. V operacích druhé poloviny roku 1944 (bělo-

ruské) a v první polovině roku 1945 (viselsko-oderské a berlínské) štáby leteckých armád, které působily na hlavních směrech, připravovaly operační propočty na celou útočnou operaci. Vycházely přitom ze skutečného stavu bojových letounů a osádek letecké armády, požadavků na každou bojovou osádku (letoun), určujícího limitu materiálních prostředků, možných ztrát a průměrné spotřeby paliva i stříeliva na každý letoun.

Součinnost letectva se vševojskovou (tankovou) armádou se tedy řídila podle předem stanovených plánů. Např. plán společné činnosti 11. gardové armády s letectvem 1. letecké armády ve východopruské operaci vojsk 3. běloruského frontu stanovil letectvu základní úkoly: zabezpečit zasazení armády posílené jedním tankovým sborem do průlomu a vést nepřetržitý průzkum nepřítele. Celkově byly na první den operace plánovány 3002 bojové lety (825 pro denní bombardovací letouny, 1200 pro noční bombardovací letouny, 428 vzletů pro bitevní letectvo a 549 pro stíhací letouny) a na druhý den se předpokládalo uskutečnění 2800 bojových letů.

Složení leteckých sil určených k podpoře vševojskové (tankové) armády záviselo na její úloze v útočné operaci frontu a množství bitevního a bombardovacího letectva letecké armády. Ve druhém období Velké vlastenecké války se např. podpora vševojskové armády útočící na směr hlavního úderu zabezpečovala 1 až 2 a v operacích v letech 1944—1945 pak 2 až 3, někdy i 4 bitevními leteckými divizemi. Bezprostřední podpora a obrana tankové armády zasazované do průlomu potřebovala ještě více sil. V létě roku 1943 u Kurska se k tomu vyčleňovalo po jedné bitevní a jedné stíhací letecké divizi, ale v operacích v letech 1944—1945 po růstu bojové síly leteckých armád po dvou i více leteckých sborech (bitevních, bombardovacích, stíhacích). Konkrétně ve vitebsko-oršské operaci 3. běloruského frontu byly k podpoře a obraně 5. gardové tankové armády vyčleněny jeden gardový bombardovací letecký sbor, jeden bitevní letecký sbor a dva stíhací letecké sbory.

Nezřídka tytéž bitevní letecké sbory spolupracovaly se vševojskovými armádami v časově dlouhých obdobích 2 až 3 na sebe navazujících útočných operací (běloruské, viselsko-oderské a berlínské), aby dosáhly výraznějších úspěchů těsnou a pracovanou součinností při řešení společných úkolů pozemní a leteckými veliteli.

Část bitevního letectva při podpoře vojska na bojišti ve skutečnosti plnila funkci vojskového letectva. Velitelská stanoviště proto byla maximálně přiblížena k místu

boje. U vševojskových (tankových) armád a u svazků pracovních leteckých představitelů a u útvarů návodčí.

Zabezpečení požadovaných součinností úkolů pro pozemní vojska za útoku si vynutilo posílení letectva na daném úseku fronty ze zálohy hlavního velení. Jako optimální forma organizace leteckých záloh se osvědčil letecký sbor. Celkem bylo v letech Velké vlastenecké války vytvořeno 30 jednotypových leteckých sborů a 27 samostatných leteckých divizí zálohy hlavního velení. K 1. lednu roku 1945 podíl záloh v sestavě vojenského letectva vzrostl na 43 %. Umožňovalo to uskutečňování širokého manévru letectvem, rychle vytvářet mohutná letecká uskupení na důležitých směrech a rychle měnit poměr sil ve prospěch sovětského letectva. Podíl letounů leteckých svazků zálohy hlavního velení v těchto uskupeních v důležitých operacích dosahoval 50 až 55 % veškerého letectva frontů. Využití přidělených záloh na frontě se při posílení letecké armády v ničem neodlišovalo od jejich vlastních, organických svazků. Část z nich byla na dobu operace přidělena vševojskovým (tankovým) armádám k podpoře jejich boje a jejich obraně (celkovému vzdušnému zabezpečení).

Otázky organizace a praktického uskutečňování operační součinnosti letectva s pozemními vojsky dosáhly svého vrcholu v průběhu třetího období Velké vlastenecké války. K dosažení maximální sladěnosti úsilí leteckých svazků se vševojskovými (tankovými) armádami při průlomu nepřátelské obrany a rozvíjení úspěchu do hloubky se detailně rozpracovávaly plány součinnosti, ve kterých se určovaly úkoly letectvu i vojskům v prostoru bojové činnosti, čas i způsob součinnosti a stanovily se konkrétní cíle k vedení soustředěných úderů. Společně se řešila příprava vševojskových i leteckých velitelů a jejich štábů k následně bojové činnosti, určovaly se způsoby vzájemného rozpoznávání, označování cílů a navádění na rozhodující směry a cíle, organizace vzletů letectva na výzvu a jeho operativní zasazování do bojů i řízení přímo na bojišti. Při operační součinnosti se k podpoře pozemních vojsk letectvem využívalo maximálně manévrovacích i palebných možností leteckých svazků (hlavní bitevních a bombardovacích), centralizované řízených a hromadně zasazovaných operačních uskupení letectva na směrech hlavních úderů pozemních vojsk. Formy a způsoby organizace i provedení součinnosti, ale i zásady přípravy, plánování a zpracování štábních dokumentů pro společnou činnost, neztratily do dnes na svém významu a i nyní je aktuální vycházet ze

zkušeností osvědčených bojovou praxí sovětských letců.

Nejvíce se dnešním požadavkům na součinnost pozemních vojsk a letectva přibližuje mandžuská operace Sovětské armády, ve které již bylo využito všech tehdejších zkušeností z použití a spolupráce jednotlivých druhů ozbrojených sil. Typická je pro ni i dnešním požadavkům odpovídající velká hloubka frontových a armádních operací s neobyčejně vysokým tempem útoku na samostatných operačních směrech, rozsáhlý manévry s použitím obchvatů, obejití a obklíčení nepřátelských uskupení a využití tankových svazků k rychlému překonávání rozlehlých (pouštních, stepních a horských) prostorů. Příkladná v této operaci byla organizace těsné a všestranné součinnosti letectva s pozemním vojskem a lodstvem v zájmu zabezpečení jejich rychlého postupu a vysazení leteckých výsadek ke společné činnosti s předem určenými oddáry a ovládnutí strategicky důležitých objektů až do příchodu pozemních sil.

Nadvládu ve vzduchu jako základní předpoklad své další úspěšné činnosti vůči vlastním vojskům si sovětská letci vybojovali ničením japonského letectva na letištích i ve vzduchu. Po získání nadvlády byla spolehlivě bráněna hlavní uskupení vlastních vojsk jednotlivých frontů, vedeny úderů na železniční objekty, vlakové transporty a automobilní proudy, znemožňován manévry zálohami nepřítelů a zabezpečováno pozemní vojsko při průlomu opevněných prostorů a celkově rozvíjen jejich úspěch. Úderů na štáby a spojovací uzly bylo narušováno velením nepřátelským vojskům a systematicky veden letecký průzkum.

V předvečer zahájení bojové činnosti k tankovým a mechanizovaným sborům přijeli velitelé součinnostních bitevních a stíhacích divízi, aby organizovali svá velitelská stanoviště v bojových sestavách vojsk. Ke stíhacím a tankovým divízím byli se svými rádiovými prostředky vysláni letečtí důstojníci — návodci. K usnadnění orientace a zabezpečení navádění byla v pásmech frontů vybudována síť kontrolních a orientačních bodů a přisunuty značné osvětlovací a radiotechnické prostředky do výchozích prostorů a na operační letiště, kam se také skrytou formou (po malých skupinách a v malých výškách přeletu za přísně omezeného rádiového provozu) přemístily úderní letecké skupiny. Letouny byly pečlivě rozptýleny a zamaskovány, aby naopak na vybudovaných klamných letištích s maketami letounů byly imitovány rozsáhlé bojové přípravy.

Bojová činnost leteckých armád zainteresovaných frontů byla vedena se zřetelem na specifické zvláštnosti válčičtější a okol-

ností, za kterých byly plněny bojové úkoly letectva i pozemních vojsk. Hlavní úsilí bombardovacího i bitevního letectva 9. letecké armády bylo soustředěno na podporu vojsk na bojišti, neboť 1. dálnévýchodní front musel prolomovat pásmo mohutných opevněných prostorů na přímořském mandžuském směru. U 2. dálnévýchodního frontu 10. letecká armáda hlavními silami podporovala pozemní vojsko při násilném přechodu Amuru a strategickém útoku na sungarijském směru. Bombardovací letectvo 12. letecké armády Zabajkalského frontu paralyzovalo činnost hlavních železničních i automobilních komunikací a izolovalo prostor bojiště od přísunu záloh, když její bitevní divize podporovaly vlastní vojska přímo na bojišti.

Materiální zabezpečení bojové činnosti v operační hloubce zajišťovalo dopravní letectvo, které zásobovalo pohonnými hmotami a střelivem tankové svazky vzdálené od svých základů na stovky kilometrů. K zabezpečení boje 6. gardové tankové armády se např. létalo přes celou šíři horského hřebenu Velkého Chinganu (200 až 300 km) v nepříznivých povětrnostních podmínkách. Přesto sovětská letci dokázali přepravit s průměrným denním nasazením 90—100 dopravních letounů veškerý potřebný materiál pro bojovou činnost a úspěšný postup gardové tankové armády.

V polovině srpna roku 1945 po proniknutí sovětských vojsk do Mandžuska byly při pronásledování nepřítelů vysazeny do prostorů velkých měst letecké výsadky v síle od 50 do 500 osob. K vysazení výsadek a jejich zásobování u všech tří frontů bylo uskutečněno přes pět tisíc letů. Nad prostory výsadek hlídalo stíhací a bombardovací letectvo, připravené poskytnout výsadekům potřebnou pomoc.

S rozvíjením útoku pozemních vojsk do hloubky se přesouvalo úsilí letectva na podporu předem určených oddáů a rychlých skupin. Jejich podpora byla mnohdy zabezpečována činností pouze bombardovacího letectva, neboť dolet stíhacích a bitevních letounů již neumožňoval jejich bojové zasažení pro značnou vzdálenost od operačních letišť.

Celkově můžeme shrnout, že sovětské letectvo v mandžuské strategické útočné operaci bránilo ze vzduchu hlavní uskupení pozemních vojsk frontů, útočilo na objekty nepřítelů, železniční tratě, obranná zařízení, velitelská stanoviště a shromaždiště vojsk a techniky nepřítelů, znemožňovalo přesuny jeho záloh ze severní Číny a Koreje a vedlo intenzivní letecký průzkum na všech hlavních směrech útoku.

Charakteristickým rysem činnosti frontového letectva se stalo spojení bojového

úsilí tří leteckých armád a samostatného bombardovacího leteckého sboru dálkového letectva pod jedním velením — velitele vojenského letectva Sovětské armády. Tato skutečnost byla velmi důležitá při zabezpečování útoku pozemních vojsk na izolovaných směrech ve zvláštních geografických a povětrnostních podmínkách, neboť to umožňovalo vysoce efektivně a operativně zasazovat potřebné letecké síly k podpoře boje vlastních pozemních vojsk v konkrétní situaci. K dezorganizaci nepřátelské železniční přepravy a znemožnění přísunu záloh uskutečnilo bombardovací letectvo jen v útočném pásmu Zabajkalského frontu téměř 85 % všech bojových vzletů.

Tyto skutečnosti svědčí o podílu letectva na celkově rychlém průběhu a úspěšném splnění strategických cílů závěrečné operace Sovětské armády za druhé světové války. Utajené soustředění a rozvinutí pozemních vojsk i letectva, překvapivé zahájení útoku v noci a zdrcující počáteční úder s využitím maximálního počtu sil a prostředků v prvním sledu, dokazují nejen obohacení poznatků z přípravy velké operace zaměřené na získání strategické iniciativy, z rychlých manévřů vojsk i letectva na velké vzdálenosti, ale také z organizace součinnosti pozemního vojska s letectvem a vojenským námořnictvem.

V soudobém, vysoce manévrovém boji, vzrůstá význam letectva jako celku pro vedení bojové činnosti. Zkušenosti z Velké vlastenecké války, ale i poznatky z lokálních válek, nás opravňují konstatovat, že v současném stavu vojenství rozvoj pozemní i letecké bojové techniky si přímo vyžaduje další zdokonalení forem součinnosti všech druhů ozbrojených sil. Nové automatizované zbraňové systémy, průzkumné palébné a úderné komplety, použití operačních manévrovacích skupin, leteckých výsadků a velký rozvoj prostředků radioelektronického boje vyžadují nejužší spolupráci pozemních vojsk s letectvem. Dynamický vývoj bojové situace a nutnost okamžité reakce na činnost nepřítelů si vynucuje přítomnost leteckých odborníků až v taktických jednotkách pozemních vojsk. Konkrétně k řešení otázek přímé letecké podpory a leteckého zásobování je žádoucí i u motostřeleckých a tankových pluků (praporů) letecký návodčí. Na stupni svazku musí operativně působit skupina bojového velení a u vševojskové armády středisko bojového velení letectvu (velitelství letectva vševojskové armády). Bojová praxe a zkušenosti ze současných cvičení sovětského letectva tvoří základnu pro další zdokonalení součinnosti pozemních vojsk se všemi druhy letectva v dnešních podmínkách ozbrojeného boje.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-полковник Карел Русов	
Основные задачи военно-учебных заведений	3
Автор рассматривает требования по повышению качества воспитания и обучения специалистов для ЧНА, особенно с точки зрения повышения ее боеготовности. Целью является то, чтобы они освоили в необходимой мере политические, военно-теоретические и военно-специальные знания, получили требуемые практические навыки для жизни и работы в войсках.	
Полковник Ладислав Пржинесдому, кандидат философских наук	
Основные принципы прогнозирования военной мощи страны	7
Автор объясняет некоторые аспекты методологии прогнозирования военной мощи страны. При этом основывается на относительно принятых границах понятия военной мощи в современной марксистско-ленинской литературе и, прежде всего, объясняет значение основных принципов материалистической диалектики и принципов прогнозирования, которые можно использовать.	
Подполковник Ярослав Кратохвил, кандидат философских наук	
Февраль 1948 года и соблюдение ленинских принципов военного строительства	12
Автор рассматривает реализацию ленинских принципов строительства ЧНА социалистического типа за 40-летний период исторического развития с точки зрения строительства вооруженных сил как орудия диктатуры пролетариата.	
Полковник Антонин Гедрлин, кандидат философских наук	
70-ая годовщина возникновения Вооруженных Сил СССР	16
Автор анализирует основные периоды от возникновения Красной Армии и военно-морского флота с точки зрения защиты интересов рабочего класса в борьбе за дело социализма, прогресса и мира. Объясняет основы боевой мощи Советской Армии, как главного оплота совместной защиты стран Варшавского Договора.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта	
Реализация Документу Штокгольмской конференции в ЧССР	19
Автор рассматривает некоторые вопросы связанные с выполнением Документу Штокгольмской конференции в некоторых армиях стран НАТО и его реализацию в ЧНА, особенно на учении „Зима – 87“.	
Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент	
Некоторые вопросы отражения наступления противника и удержания оборонительных рубежей	24
Автор рассматривает проблематику отражения наступления противника с упором на ведение боевых действий за удержание тактической глубины, прежде всего главной полосы обороны, задачи огневых средств переброски и развертывания войск противника, задачи при отражении его атаки и при поддержке контратаки. Значительное внимание уделено маневру.	
Полковник Мирослав Недвед, кандидат военных наук	
Вопросы ведения боевых действий зимой	31
Во вступлении автор дает характеристику влиянию зимних условий на ведение боя. Приводит некоторые теоретические принципы боевых действий в этом периоде года. Далее обобщает опыт, полученный в ходе учений, проведенных в прошлом году.	

Основное внимание уделяет переброске войск, разведке, организации обороны, принятию решения, инженерному оборудованию обороны, техническому, материальному и медицинскому обеспечению.

Подполковник Франтишек Валах, кандидат военных наук

Методика работы руководства учением при управлении оперативными КШУ 38

Автор обобщает важнейший опыт по управлению оперативными КШУ. Прежде всего анализирует содержание работы руководства учением, его важнейшие задачи, структуру этого органа и методику работы руководства учением и посреднического аппарата за сутки при управлении учением.

Подполковник Йосеф Йедличка

Влияние автоматизации управления на эффективность процесса принятия решения 44

Автор раскрывает возможности повышения влияния автоматизации при повышении эффективности работы штаба общевойсковой армии с упором на методику действий личного состава штаба на терминаловых рабочих местах, на освоение технических средств и на регулярность их подготовки.

Подполковник Рудольф Плевач

Интегрированный комплекс оперативно-тактических задач АРМИС-РАЦИО 56

Автор рассматривает новоразработанную систему базы данных с соответствующими задачами потребителей. Дает не только общую характеристику системы, но и одновременно методы выхода на данные и их охраны от лиц, не имеющих допуска.

Подполковник Лудвик Янечек

Плотность огня - новый качественный показатель эффективности огневого поражения 61

Автор объясняет метод использования оперативных расчетов для определения продолжительности и структуры огневой подготовки атаки при правильном обосновании потребности коротких и массированных огневых ударов. Статья предназначена для практического использования в штабах оперативных, при необходимости и в тактических звеньях управления.

Некоторые вопросы оперативного и боевого применения авиации 65

В статье автор показывает вероятные направления развития авиации и ее применения в перспективе 15-20 лет в операциях на Европейском ТВД. Подчеркивает значение авиации в возможном будущем военном конфликте и предупреждает о том, какое значение уделяется авиации странами НАТО.

Подполковник Йосеф Немечек

Боевое обеспечение войск ПВОС 71

В статье подробно рассматривается боевое обеспечение войск ПВОС. Упор автором сделан на важнейшие виды боевого обеспечения, такие как разведка, защита от воздействия ОМП, РЭБ и маскировка.

Полковник Вацлав Штолба

Готовность техники и вооружения - важный фактор в боевом дежурстве ПВОС 76

В статье автор раскрывает методы и способы работы специалистов-техников и командиров, а также их вклад в дело обеспечения готовности техники и вооружения войск ПВОС, включенных в боевое дежурство.

Полковник Вратислав Грдина, кандидат военных наук, профессор

Микотоксины - потенциальные боевые отравляющие вещества 81

Автор статьи показывает возможности применения микотоксинов в качестве потенциальных боевых отравляющих веществ. Эти и другие данные статьи предназначены не только для узких специалистов, но и для работников тыловых служб, а также командиров и штабов тактических звеньев.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Некоторые проблемы повышения устойчивости оперативной обороны	85
---	----

ИНФОРМАЦИИ

Высокоточное оружие армий стран НАТО	91
--	----

В статье, на основе принятой наступательной концепции, характеризуются новые технические средства тактической авиации и сухопутных войск НАТО: новые комплексы обычного высокоточного оружия, которые по своему характеру приближаются к тактическому ядерному оружию малого калибра.

Майор Олдржих Рампула

Опыт взаимодействия сухопутных войск с авиацией при наступлении, полученный в ходе Великой Отечественной войны	94
--	----

Автор анализирует исторические факты и развитие взаимодействия между сухопутными войсками и авиацией. Делает выводы по применению опыта, полученного в ходе Великой Отечественной войны, в современных условиях.